

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖZELİNDE İNCELENMESİ**

**SENA ÖZŞARİK
21714001**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SEZA SİNANLAR USLU**

2024

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖZELİNDE İNCELENMESİ

SENA ÖZŞARİK
21714001
ORCID NO: 0009-0000-0683-1225

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SEZA SİNANLAR USLU

KASIM 2024

Sena ÖZŞARİK tarafından hazırlanan “Türkiye’de Müzecilik Eğitiminin Yıldız Teknik Üniversitesi Özelinde İncelenmesi” başlıklı çalışma, **02/12/2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

İmza

Prof. Dr. Seza SİNANLAR USLU

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Seza SİNANLAR USLU

.....

Prof. Dr. Kadriye TEZCAN AKMEHMET

.....

Doç. Dr. Hanzade URALMAN

.....

ÖZET

TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖZELİNDE İNCELENMESİ

Türkiye’de müzecilik alanındaki faaliyetler 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayata geçmeye başlamış hatta 1875 yılında müzede çalışabilmek üzere personel yetiştirecek bir okul kurulması fikri gündeme gelmiştir. Müze-i Hümayûn Mektebi adıyla kurulması planlanan bu okulun ders içeriklerinden eğitim verecek personele kadar titizlikle düşünülmüş ve temel esaslara uygun yönetmelikle belirlenmiş olmasına karşın bütçe sorunları sebebiyle faaliyete geçememiştir. Müzecilik alanında mesleki eğitimin hayata geçirilmesi ancak yüz yıl sonra gerçekleşmiştir. 1989 yılında Türkiye’de ilk kez o dönemki ismiyle Yıldız Üniversitesi’nde müzecilik mesleki formasyonu akademik bir disiplin olarak varlık göstermiştir. Böylece Yıldız Üniversitesi bünyesinde açılan Müzecilik Yüksek Lisans Programı, müzede çalışan ve alan profesyoneli olmayı isteyen kişiler için yükseköğretim düzeyinde bir formasyon sağlarken tamamlanan formasyon neticesinde yazılan tezlerle müzecilik alanındaki araştırmaların bilimsel temelini oluşturmuştur. Müzecilik eğitiminde uzunca bir süre tek örnek olan Yıldız Teknik Üniversitesi’nin ardından 2000’li yıllardan itibaren müzecilik programları açılmaya başlamıştır.

Bu araştırma çerçevesinde müzecilik mesleğinin kabulü ile başlayan alan profesyonellerin yetiştirilme süreci ele alınmış ardından Türkiye’de müzebilimin akademide kurumsallaşmasıyla faaliyet gösteren eğitim programları incelenmiştir. Çalışmanın gövdesini ise Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı oluşturmuştur. Bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın Türkiye’deki müzecilik eğitimine öncülük etmiş bir kurum olarak müzebilim alanındaki faaliyetlerini tespit etmeyi ve bu tespitler ışığında programın öğretim faaliyetlerine güncel değerlendirme getirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın yöntemi alanyazın taraması, doküman incelemesi ve görüşmedir. Araştırma kapsamında programın müfredatı, akademik kadrosu, etkinlikleri ve yazılan tezler incelenmiştir. Etik Kurul izniyle iki program yürütücüsü, beş program mezunu ve beş alan profesyoneliyle görüşme yapılarak programın müzebilim alanındaki çalışmaları değerlendirilmiştir. Çalışma neticesinde Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın Türkiye’deki müzebilim çalışmalarına bilimsel birikim sağladığı ve çağdaş bir anlayışla alanda daha önce araştırılmayan konuları tartışmaya açtığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, Müzebilimi, Müzecilik Eğitimi, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı

ABSTRACT

EXAMINATION OF MUSEOLOGY EDUCATION IN TURKEY IN THE CONTEXT OF YILDIZ TECHNICAL UNIVERSITY

The activities in the field of museology in Turkey began to be implemented in the second half of the 19th century. In 1875, establishing a school to train personnel to work in museums came to the fore. Although the school, planned to be established under the name Müze-i Hümayûn Mektebi, was meticulously designed, from course content to teaching staff, and determined by regulations in accordance with fundamental principles, it could not become operational due to budget issues. Professional education in museology only came to fruition a century later. In 1989, for the first time in Turkey, museology professional training was introduced as an academic discipline at Yıldız University, as it was known then. Thus, the Museology Master's Program, established within Yıldız University, provided higher education level training for those working in museums and those wishing to become professionals in the field. The theses written as a result of the completed training formed the scientific basis for research in the field of museology. Following Yıldız Technical University, which remained the sole example in museology education for a long time, museology programs aimed at providing necessary specialization began to be established approaching the 2000s.

Within the framework of this research, the process of training field professionals, which began with the acceptance of the museology profession, was examined, followed by an analysis of educational programs operating with the institutionalization of museology in academia in Turkey. The main body of the study is the Yıldız Technical University Museology Master's Program. The research method of the study is literature review, document review and interview. This study aimed to identify the activities in the field of museology conducted by Yıldız Technical University Museology Master's Program, as a pioneering institution in Turkey's museology professional training, and to provide a current evaluation in light of these findings. Within the scope of the research, the curriculum, academic staff, and theses written in the program were examined. With the approval of the Ethics Committee, interviews were conducted with five program graduates and five field professionals to evaluate the program's activities in the field of museology. As a result of the study, it was determined that the Yıldız Technical University Museology Master's Program contributed to the scientific accumulation of museology studies in Turkey and opened up previously unexplored topics in the field for discussion with a contemporary approach.

Keywords: Museology, Museum Studies, Yıldız Technical University Museology MA Program

ÖN SÖZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Yönetimi Bölümü'nden 2019 yılında, Davutpaşa Kampüsü bünyesindeki tarihi yapıların bilinmesinin sağlayacağı farkındalığın hem bireysel düzeyde hem de kurumsal düzeyde kültürel mirasa sahip çıkılmasına katkı sunacağı düşüncesiyle hazırladığım projeyle mezun oldum. 2021 yılında Müzecilik Yüksek Lisans programına müracaat ettiğimde niyet mektubumda müze kurumları gelişiminin, nitelikli bir yöneticiden yoksun olmayacağı bir dönem umut ettiğimi dile getirmiştım. Programda aldığım mesleki eğitim neticesinde çeşitli konuların aklımı kurcalamasından sonra Türkiye'deki müzecilik eğitimine Yıldız Teknik Üniversitesi'nden yakın bir bakış sunmaya karar verdim. İlginçtir ki üç yıl önce başvuru dosyama ilıstırdığım niyet mektubumdaki yazının uçmadığını, aradan geçen zamanda araştıracağımı düşünmediğim fakat umudunu taşıdığım bir konuya tevâfuk ettiğini bu satırları yazarken fark ettim.

Araştırmamda öncelikle, öğrencisi olduğum günden itibaren bilgisi, deneyimi ve desteğiyle yaklaşık on yıldır çalışmalarına ışığını yansıtan, bana olan inancı ve güveninden dolayı çok değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Seza Sinanlar Uslu'ya, lisans ve yüksek lisans eğitimimde her zaman yol gösteren, desteğini ve ilgisini hiçbir zaman esirgemeyen hocam Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ders alma şansına sahip olduğum değerli hocalarıma, bilgi ve deneyimleriyle araştırmama sundukları katkılarından dolayı araştırma kapsamında görüşme yaptığım alan profesyonellerine, mesleki olarak kendimi şanslı hissettiğim ve birlikte çalışmaktan keyif aldığım Meşher ekip arkadaşlarıma, tez yazma sürecinde vaktini her daim paylaşan meslektaşım, arkadaşım Maide Kasapoğlu'na çok teşekkür ederim.

Sahip olduğum her şeyi kıymetli kılan annem, babam ve kardeşime en içten teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak özellikle tez yazım sürecinde gösterdiği sabır ve özveri ile yanımda olan, her kararında ve her koşulda beni destekleyen, sevgili eşim Hüseyin Özşarık'a sonsuz teşekkür ederim.

Sena ÖZŞARİK

Kasım, 2024; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. MÜZE PROFESYONELLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ	5
2.1. Müzecilikte Profesyonelliğin Gelişimi	8
2.2. Müzeciliğin Mesleki Kabulü	13
2.2.1. Müzecilik Eğitim Programlarının Üniversitelerde Gelişimi	16
2.2.2. Yeni Yaklaşımlar Işığında Müze Çalışmaları	21
3. TÜRKİYE’DE MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN KURUMSALLAŞMASI	24
3.1. Lisans Programları	33
3.2. Yüksek Lisans ve Doktora Programları	35
4. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI	50
4.1. Birinci On Yıllık Dönem (1989-1999)	52
4.2. İkinci On Yıllık Dönem (2000-2010)	63
4.3. Üçüncü On Yıllık Dönem ve Sonrası (2010-2024)	70
5. VERİLERİN ANALİZİ	78
6. SONUÇ	87
KAYNAKÇA	92
EKLER	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1983 Yılında Eğitim Komitesi'nin Sunduğu Program İçeriği.....	19
Tablo 2. Müze Çalışmaları Akademik Programının Bölgelere Göre Dağılımı	20
Tablo 3. Müze İşgücünde Eğitim Derecesi, 2019	21
Tablo 4. Müzelerde Çalışan Personelin Uzmanlık ve Formasyon Tanımlaması.....	29
Tablo 5. Ankara Üniversitesi 2023-2024 Öğretim Yılı Tezli Yüksek Lisans Dersleri.....	36
Tablo 6. 2023-2024 Öğretim Yılında İstanbul Üniversitesi Tezli Müze Yönetimi Yüksek Lisans Programı'nın Dersleri.....	38
Tablo 7. 2023-2024 Öğretim Yılında İstanbul Üniversitesi Tezli Müze Yönetimi Doktora Programı'nın Dersleri	39
Tablo 8. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Dersleri.....	41
Tablo 9. Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Ders Programı..	42
Tablo 10. 2021-2022 Öğretim Yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Dersleri	45
Tablo 11. 2021-2022 Öğretim Yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Doktora Programı Dersleri.....	47
Tablo 12. 1989-1990 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri.....	55
Tablo 13. 1990-1991 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri.....	56
Tablo 14. 1993-1994 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri.....	57
Tablo 15. 1997-1998 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri.....	58
Tablo 24. 2011-2024 yılları arasında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Suzanne MacLeod'un Müze Çalışmalarına Dair Geliştirdiği.....	23
Şekil 2. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Mezunlarının.....	81
Şekil 3. Türkiye'de Müzecilik Programlarında Yapılan Tez Araştırmalarının Dağılımı	82
Şekil 4. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Danışmanlara Göre Dağılımı	83
Şekil 5. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı	84
Şekil 6. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı	85

KISALTMALAR LİSTESİ

AAM	: Amerikan Müzeler Birliği
İRHM	: İstanbul Resim Heykel Müzesi
ICOFOM	: Uluslararası Müzebilim Komitesi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
ICTOP	: Uluslararası Personel Eğitimi Komitesi
MA	: Müzeler Birliği
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi

1. GİRİŞ

19. yüzyılda endüstriyel devrim üretim-üretici-ürün biçimlerindeki değişimlerle birlikte toplumun sınıf yapısını da değiştirmiştir. Yeni meslekler ortaya çıkarken, bazı mesleklerde de alaylı öğretim yerini okullu eğitime dolayısıyla da profesyonelleşmeye bırakmıştır. Yaşanan bu değişim süreci pek tabii müzelerde de izlenmiş ve mesleki donanım, mesleğin tanınması ve de bilinirliği önem kazanmıştır. Müzeciliğin mesleki kabulüyle müzecilik formasyonunun gelişimi paralellik gösterirken şüphesiz bu süreci pekiştiren birlikler, müzeciliğin özgün disiplin olarak ortaya çıkmasında ve nitelikli standartlar belirlenmesinde etkin olmuştur. 1889'da Museum Association-MA (Müzeler Birliği), 1906'da American Alliance of Museums-AAM (Amerikan Müzeler Birliği) ve 1946'da International Council of Museums-ICOM'un (Uluslararası Müzeler Konseyi) çalışmaları alanda belirleyici olmuş ve gelecekteki faaliyetlere yön vermiştir.

Dünyada müzebilimin mesleki eğitim süreçleri farklılık izlemekle beraber müze profesyonellerinin yetiştirilmesi konusu öncelikle Avrupa'da gündeme gelmiştir. İlk müzelere de evsahipliği yapan ülkelerde örneğin 1882 yılında Fransa'da açılan Ecolé du Louvre (Louvre Okulu) müze bünyesinde açılan ve sanat tarihi formasyonunun yanı sıra eğitim programlarında müzeciliğe de yer veren ilk örneği oluşturmuştur. Amerika'da ise 1908 yılında kurulan School of Industrial Art of the Pennsylvania Museum (Pennsylvania Müzesi Endüstriyel Sanat Okulu) müzecilik eğitimi veren ilk kurum olmuştur (Boylan, 2006).

Osmanlı İmparatorluğu da dünyada yaşanan bu gelişmeleri yakından takip ederek müzecilik faaliyetlerini Avrupa'yla yakın zamanlarda gerçekleştirmiştir. 1869'da Müze-i Hümayûn'un (İmparatorluk Müzesi) kurulması gündeme geldiğinde Sultan Abdülaziz müzede görev alacak eğitimli kişilerin yetiştirileceği bir de mektep kurulmasını istemiş ve konuyla ilgili hazırlıklara hemen başlanmıştır. 1875 yılına gelindiğinde Sultan Abdülaziz Müze-i Hümayûn Mektebi'nin nizamnamesini onaylamışsa da önce bütçe sıkıntısı ve ardından Abdülaziz'in tahttan indirilmesi nedeniyle bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Müzede görev alacak kadroların eğitilmesine

yönelik bir öğretim programının etkin hâle getirilmesi ve söz konusu eğitimin üniversite bünyesine alınmasıysa yukarıda bahsi geçen ilk girişimden ancak yüz yıl sonra 1989 yılında o dönemki adıyla Yıldız Üniversitesi'nde mümkün olabilmıştır. Yıldız Üniversitesi'nin yüksek lisans programı düzeyinde tasarladığı Müzecilik Yüksek Lisans Programı uzun süre ülkemizin ilk ve tek müzecilik programı olmuş ve 2024 yılı itibarıyla de bu alanda verdiği kesintisiz eğitimde 35 yılı geride bırakmıştır.

Bugün Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı müzecilik eğitiminin Türkiye'de bilimsel bir zemin oluşmasını sağlamış ve müzebilim alanında öncü olmuştur. Nitekim kendisinden sonra müzecilik alanında gerek lisans gerekse yüksek lisans düzeyindeki programların artmasına yönelik çalışmalar 2000'li yıllarda hız kazanmış, müzecilik alanında çeşitli becerilere sahip, müzeciliğin farklı uzmanlık alanlarında donanımlı ve bilgili personel gereksinimine cevap verebilmek amacıyla çeşitli üniversitelerde müzecilik programları açılmıştır. Örneğin Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi yükseköğretim düzeyinde müzecilik eğitimi veren kurumlar arasına girmiştir. Akdeniz, Ege ve Koç Üniversiteleri ise günümüzde aktif olmasa da bu alanda yüksek lisans programları olan kurumlar arasında sayılabilir.

Araştırma, Türkiye'deki müzecilik mesleki formasyonunu YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı özelinde inceleyerek; müzebilim alanındaki faaliyetleri ve araştırma kapsamındaki tespitler doğrultusunda öğretim faaliyetlerine güncel değerlendirme getirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Türkiye'de müzebilimin akademiye kurumsallaşmasıyla faaliyet gösteren eğitim programlarının süreci ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışmanın ana ve alt araştırma soruları ise şöyledir:

- Türkiye'deki müzecilik eğitimi faaliyetleri arasında Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın yeri nedir?
 - Türkiye'deki müzecilik eğitimi nasıl başladı ve gelişim gösterdi?
 - Bugün Türkiye'deki müzecilik programlarının güncel durumu nedir?
- Kurulduğu günden bu yana Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programının öğeleri (müfredat, akademik kadro, etkinlik, tezler) nasıl bir değişim izledi?
 - YTÜ bünyesinde 35 yılda yapılan 130 tez çalışması konu ve araştırma modeline göre zamansal çizelgede nasıl bir dağılım gösterdi?
 - YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı mezunları müzelerde istihdam ediliyor mu?

Araştırmanın sınırlarını ise programın müfredatı, akademik kadrosu, program tarafından gerçekleştirilen etkinlikler, üniversitenin Müzecilik Yüksek Lisans Programı yayınları ve tezler oluşturur. Alanyazın taraması, görüşme ve doküman incelemesi araştırmanın yöntemini oluşturmuştur. Alanyazın taraması kapsamında makale, kitap, arşivler, üniversitelerin web siteleri, süreli yayınlar ve kongre bildirileri veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Üniversitemiz Etik Kurulu'nun onayıyla (EK 7) YTÜ Müzecilik Programı'nın araştırma sürecinde iki program yürütücüsü, beş alan profesyoneli ve beş program mezunuyla yüz yüze ve e-posta yoluyla yazılı görüşme yöntemi de kullanılmıştır. Müzecilik eğitiminde faaliyet gösteren ülkemizdeki diğer üniversitelerin programları incelenmiştir. Üniversite web sitelerinden alınan bilgiler, enstitülerle görüşme yapılarak teyit edilmeye çalışılmıştır. YTÜ Müzecilik programına ait arşivden belgeler taranmış ve YTÜ tezleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu tezlerin gerek içerik gerekse yöntem olarak tasnifleri yapılarak 35 yılda 130 tez çalışmasının hangi başlıklar altında toplandıkları onar yıllık dönemlere ayrılarak nasıl bir dağılım gösterdikleri incelenmiştir. Böylece YTÜ bünyesinde tamamlanan Müzecilik Yüksek Lisans programına ait başta tezler olmak üzere müzecilik eğitime dair faaliyetlerin müfredat, akademik kadro ve program etkinlikleri çerçevesinde değerlendirilmesi teze konu edilerek, araştırmanın Türkiye'deki müzecilik eğitiminde Yıldız Teknik Üniversitesi'nin yerine bakılmış; akademik bir çalışma olarak alana katkı sunması hedeflenmiştir.

Müzecilik Yüksek Lisans programının öğrenci kabul etmeye başladığı 1989 yılından sonraki on yıllık dönem programın ilk deneyim süreci olarak kabul edilmiş, sonraki on yıl programdan yetişen akademisyenlerin programa öğretim üyesi olarak katkı sundukları bir gelişim dönemine işaret ettiği tespit edilmiştir. Üçüncü on yıllık dönem ve içinde olduğumuz dördüncü on yıllık dönemse müzecilik alanında gelişen yeni tanımlar ışığında durağandan hareketliliğe ve çeşitliliğe doğru mesleki açılımın arttığı, koleksiyon odaklı yaklaşımdan izleyiciyi odaklı yaklaşıma geçiş sürecinin yaşandığı ve bu değişimlerin etkilerinin müzecilik formasyonu ile ilişkisinin birlikte değerlendirildiği dönemler olduğu gözlenmiştir.

Müzelerin yaşayan bir organizma gibi her an dönüşmesinin bu eğitimi daimi olarak gerekli kıldığı kabulüyle birlikte, müzebilim eğitiminde güncel ihtiyaçlara yanıt bulan, müze uzmanlığı çeşitliliğini planlı bir şekilde müfredatına dahil eden yüksek lisans düzeyindeki programların önemine yer verilmiştir.

Türkiye’deki müzecilik eğitimi konusunda mevcut kaynaklar sınırlıdır. Tezin öncelikli kaynağını Prof. Dr. Tomur Atagök’ün (Atagök, 1999) müzecilik ve programın kuruluşuna dair yazıları oluşturur. Bununla birlikte araştırmada benzer konuların ilk örnekleri de incelenmiştir. Örneğin, Prof. Dr. Fethiye Erbay’ın (Erbay, 2017) müzecilik eğitimi alanında yazdığı makaleler, içerik bağlamında referans alınan Yeşim Kartaler’in (Kartaler Çınar, 2008) YTÜ Müzecilik Programı’nda yazdığı *Müzecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler, Türkiye’de Müzecilik ve Mesleki Eğitim* tezi ve araştırma yöntemleri konusunda referans edildiği Zerrin Salbacak’ın (Salbacak, 2011) Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı’nda yazdığı *Müze Eğitimi Alanında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin ve Bitirme Projelerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelemesi* tezidir. 35 yıldır eğitim veren YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı için ilk kez böyle bir çalışma yapılmıştır. Aynı zamanda Türkiye’deki müzecilik eğitiminin gelişim sürecine ve programların içeriğine dair bir kaynak oluşturmuştur.

Disiplinlerarası uzmanlaşmayı sağlayan müzecilik eğitiminin Türkiye’deki gelişimi YTÜ özelinde inceleyen tezin bölümleri şu şekilde oluşturulmuştur: Öncelikle müzeciliğin mesleki oluşumu ve kabulü araştırmanın ilk bölümünde “Müze Profesyonellerin Yetiştirilmesi” başlığında detaylı olarak ele alınmaktadır. Bu başlık altında müze kadrolarındaki dönüşüm süreci, profesyonelliğin gelişimini pekiştiren meslek birlikleri ve profesyonellik kavramına dair yaklaşımlarla bağımsız bir disipline evrilen müzebilimin gelişim süreci değerlendirilmektedir.

Çağdaş olan ülkelerde yaşanan gelişmeleri yakından izleyen Osmanlı müzeciliğindeki eğitime yönelik ilk fikrî girişimin ardından yüz yıl sonra YTÜ’yle başlayan müzeciliğin üniversitelerde kurumsallaşma süreci, üçüncü başlık olan “Türkiye’de Müzecilik Eğitiminin Kurumsallaşması” bölümünde ele alınmıştır. Bu bölümde ülkedeki üniversitelerde açılan müzecilik programlarının müfredatı, akademik kadrosu, kabul ve mezuniyet koşulları incelenmiştir. Tezin ana konusunu oluşturan YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı ise dördüncü başlıkta kuruluşu, müfredatı, akademik kadrosu, ders dışı faaliyetleri ve yazılan bilimsel araştırma tezleri kapsamında on yıllık dönemlerde incelenmiştir.

“Verilerin Analizi” bölümüyle elde edilen verilerin karşılaştırma sonrası başka unsurlarla olan ilişkisi değerlendirilmiş ve sonrasında yapılan tespitlerin “Sonuç” bölümünde yazılması tercih edilmiştir.

2. MÜZE PROFESYONELLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ

Müze kelimesi etimolojik olarak göklerin tanrısı Zeus'tan olma, hafıza tanrıçası Mnemosyne'ten doğma, her birine esin perisi manasında Grekçede *Μουσαι* (*musai*) Latince söylenişyle *müzlerin* tapınağı kabul edilen *mouseion* kelimesinden gelmektedir. Hepsini başka bir sanat dalına esin olan bu dokuz ilham perisi için Antik Yunan'da yapılan tapınakların yanı sıra esin perilerinin dolaştığına inanılan bahçelere de müze dendiği bilinmektedir (Shaw, 2020). Müzelerin bugünkü anlamına en yakın ilk örneklerden biri MÖ 4. yüzyılda kurulan ve yedi yüzyıl boyunca dünya üzerindeki hakikatleri tek bir mekânda buluşturan İskenderiye Kütüphanesi'dir. İçinde biriktirilen nesnelerin olması nedeniyle *museum* tabirinin kökeninde yatan biriktirme güdüsüyle hayata geçirilmiş ilk yapılardan biridir (Artun, 2021).

Antik Yunan'da biriktirilen koleksiyonlar tanrılara adanan adaklardan oluşurken Ortaçağ'daki biriktirme işlemi ise *ganimetlerin* toplanmasıyla ilişkilendirilmiştir (Arnold & Pearce, 2016). Nitekim 5. yüzyılda Konstantinopolis'te Antik Dönem'in ünlü heykellerinin, ganimet olarak ele geçirilmesinin bir sonucu olarak II. Theodosius'un sarayında hizmet ettikten sonra saray nazırlığına getirilen Lausus'un şahsi sarayında sergilendiği bilinmektedir. Aralarında Olimpiyalı Zeus, Knidoslu Afrodit, Kairos ve Eros heykellerinin de yer aldığı bu zengin heykel koleksiyonu Lausus tarafından itinayla toplanmış ve saray olarak adlandırılan evine yerleştirilmiştir. Ne var ki Lausus'un ölümünden sonra 475 yılında çıkan bir yangında sarayla birlikte içindeki koleksiyonun da yok olduğu bilinmektedir (The Palace of Lausus, t.y.).

Ganimet olgusunu kuvvetlendiren bir diğer önemli tarihi olaysa Haçlı Seferleri olmuştur. İslam dünyası ve Avrupa'yla aralarında sınır oluşturan zengin Anadolu toprakları ganimet elde etmek için bulunmaz bir saha görevi görmüş olmalıdır. Kıtaları aşan yeni keşifler uzak diyarlardaki az ya da sık rastlanan nadir tüm doğal ve yapay nesnelere karşı duyulan ilgi, Avrupa'da ganimet dışı nesnelerin toplanmasını, biriktirilmesini ve bu yolla koleksiyonlar oluşturulmasının önünü açmıştır. Bu gelişim de koleksiyonların nadire kabinelerine dönüşmesini sağlamıştır (Artun, 2021). Böylece gizemli, nadide, acayip ve sıra dışı özellikleri olan türlü nesneler, fosiller,

aletler ve daha çok çeşitli türde benzersiz parçalar nadire kabineleri aracılığıyla izleyici önüne konmuştur. 15. yüzyıla gelindiğinde Plazzo Medici'nin oluşmasıyla sanatın hem siyasi ve inanç otoritelerinden uzaklaşması hem de teşhirin nadire kabinelerinden farklı bir yeni boyut kazanmasıyla müzeler de bir tür modernleşme sürecine girmişlerdir. 18. yüzyıla gelindiğinde müze artık başlı başına kamuya açık bir mekândır. Avrupa'daki kraliyet koleksiyonlarının modern müzelere dönüşmesindeki ilk örneklerden biri 1779 yılında Almanya'nın Kassel kentinde açılan Fridericianum'dur (Fridericianum, t.y.). Aynı yüzyılda yaşanan Fransız Devrimi'nin ardından Louvre Sarayı'nın halkın erişimine açılmasıyla müzelerin demokratikleşme süreci başlamıştır.

19. yüzyılda endüstriyel devrim, üretim biçimini, ürünü ve üreticiyi değiştirmiştir. Üretime dair her şeyin değişmesi doğrudan yeni sınıfların oluşmasına neden olurken toplumsal yapıyı da dönüştürmüştür. Yeni tür üretimin öğretilmesiyle başlayan ve birçok meslek için zorunlu tutulan kurumsal eğitim modülleri bu sırada geliştirilmiştir. Lise eğitim müfredatının yanı sıra temel bilimlerin öğretilmesinde; tıp alanından hukuk alanına, sanattan mimarlığa kadar çeşitli alanlarda mesleki formasyon önem kazanmıştır. Endüstri Devrimi'nin merkezi İngiltere'de başlayıp ardından ABD'ye yayılan bugün sosyologların “profesyonelleşme” olarak tanımladığı bu süreç, aynı görevi icra eden çalışanların bireysel çabalarıyla görevlerinin farklı bir “meslek” oluşturduğu ve bu bireylerin de mesleği icra eden olarak bilinirliğinin kabul edilmesidir. 19. yüzyıldan itibaren devam eden bu süreçte meslek gruplarında profesyonel bilinirlik arayışı artmış ve üretimde işin farklı aşamalarında görev alacak uzman personel ihtiyacı mesleki profesyonelleşmenin temelini oluşturmuştur (Cossons, 2005).

Bu dönüşüm elbette müzelerde de görülmüş ve mesleki eğitimin içeriği geliştirilmiştir. Bilindiği gibi müzelerin ortaya çıkışıyla beraber koleksiyonlar üzerinden bilginin de paylaşılması gündeme gelmiştir. Daha önceleri küçük bir zümrenin ilgisi ve merakına odaklanan koleksiyonlar kamusal alanda görünürlük kazanmaya başladıkça bilinirlikleri artmıştır. Koleksiyon teşhirinin artık kamuyla iletişime geçen bir yaklaşımla oluşturulması önem kazanmıştır. Bu durum müzelerin gelişimine katkı sağlamışsa da müzelerde çalışan kişilerin mesleki formasyonlarının geliştirilmesi hemen gerçekleşmemiştir (Cossons, 2005). Dolayısıyla müze çalışanlarının mesleki ehliyetlerine göre görev tanımları genel ölçekte kalmış ve göreve ilişkin sorumluluklar

da detaylandırılmamıştır. Bir kişinin birden fazla konuda sorumluluk alması ve yeterince deneyimi olmasa da müzede çalışmasında bir sakınca görülmediği o yıllarda müzelerde çalışan ya da bu alanda görev alan profesyoneller de bilinçli bir irade ortaya koymamışlardır (Atagök, 1999).

Zaman içinde müzelerin üstlendiği roller toplumsal olaylarla da biçim değiştirirken devletle ilişkilenmesi ve sosyal sınıf yapısındaki değişime bağlı olarak müzelerin kurumsal amaçları ve kapsamı genişlemiştir. Müzecilik alanında farklı mesleki uzmanlıkları olan kişilerin çalışması gereği ilk zamanlara göre daha belirgin şekilde hissedilir olmuştur. Bir koleksiyonerin koleksiyonunu teşhir etmesiyle tanınım kazanan müze, zamanla çeşitli uzmanları bir araya getirmeye başlamıştır. İlk müzelerin kuruluşunda gördüğümüz isimlerin hemen hepsinin aynı anda hem koleksiyon sorumlusu hem müze müdürü hem küratör hem de yayınlardan sorumlu kişi olması gibi birden çok görevi üstlenmeleri olağan karşılanırken, zamanla müzede her bir iş kolu farklı bir uzmanlık olarak değer kazanmıştır (Teather, 1990).

Söz konusu değişimde müze çalışanlarının profesyonel kimlik kazanmak için verdikleri mücadele önemli olmuş; genelin aksine görev tanımı karşılığındaki ödenek için değil kabul edilmiş bir “meslek” içinde yer bulmak adına mücadeleleri amacına ulaşmıştır (Well, 2005). Bu değişimde müzeciliği pekiştiren birlikler, müzeciliğin akademik bir disiplin olarak ortaya çıkışında ve nitelikli standartlar oluşturulmasında etkili olmuştur. Özellikle 1889 yılında MA, 1906 yılında AAM ve 1946 yılında ICOM’un faaliyetleri alanda öncü olmuş ve gelecekte müzecilik alanındaki çalışmalara yön vermiştir.

19. yüzyılda toplumda yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlerle müzeler tür olarak çeşitlenirken müze içinde sağlanması gereken koşullar da teknolojik gelişmelere dayalı olarak yeniden düzenlenmiştir. Eserlerin kirlenmesi, aydınlatılması, çevre ısısının kontrol edilmesi gibi temel konular yeni önlemler alınmasını sağlamıştır (Kartaler Çınar, 2009). Diğer bir yandan koleksiyonların halka açılıp demokratikleşme sürecinin ardından yaşanan kültürel mirasın benimsenmesi, müzelerin eğitici rolünü kuvvetlendirmiş, müzelere sergilemeden başka koruyarak güvenli şekilde gelecek kuşaklara nesneyi de bilgiyi de aktarma sorumluluğu vermiştir. Dolayısıyla nesne merkezli gelişen kurumsallaşma sürecinde sanat tarihçi, arkeolog ve küratör gibi disiplinlerin yanında müzelere, bugünkü tanımıyla konservatör ve restoratörler,

önleyici koruma yapmak üzere kadrolara dahil edilmeye başlamıştır (Alexander, 2008).

Şunu da not etmek gerekir ki müzelerin sadece elit kesime hitap etmeyip halka açılmış olmalarına rağmen eser ve ziyaretçi arasında günümüzdeki gibi sıkı bağlar kurması da zaman almıştır. Bunun öncelikli sebebi sergilenen yapıtların halk tarafından hem eğitim düzeyinin yeterli olmaması hem de kültürel bilincin henüz oluşmamasıdır. Dolayısıyla müzelerde nesne merkezli yaklaşımların sürdüğü bu dönemlerde daimi ekibin öncelikli uzmanları küratörlerden sonra farklı uzmanlık alanlarına gereksinim duyulmuştur. Kurumlar halkın taleplerine karşın eğitim ve topluluk programları konusunda yanıtlar ararken, toplumla buluşan müzelerin işlevleri de ihtiyaçlara uygun olarak çeşitlilik göstermiştir. Müzeye gelen ziyaretçilerle arasındaki mesafeyi kısaltmaya çalışan personel, müzeyi halkı eğitmek ve toplumsal refaha fayda sağlayacak bir konumda sunmuşlardır (Teather, 1990).

20. yüzyıla gelindiğinde işlevi zamanla genişlemiş olan müze kavramının odağı nesneden insana doğru bir dönüşüm yaşamıştır. Bu durumun değişmesine öncelikli olarak artık müzelerin sadece koleksiyonlarını sergiledikleri bir mekân olmayıp insanlara koleksiyonla ilgili bilgi vermek, eğitmek ve ziyaretçiyle etkileşimi artırmaya yönelik yaklaşımların artması etken olmuştur. Başka bir yandan müzeler, çeşitli kitleleri çekmek için kapsayıcı programlar oluşturmaya başlamıştır. Fakat, nesne odaklı ve insan odaklı yaklaşımlardan yalnızca birinin benimsenmesi profesyonelleşme için kuvvetli bir zemin oluşturmamıştır. Nesne odaklı yaklaşım müze çalışmalarında çeşitliliği ve benzersizliği pekiştirirken demokratikleşmeyi zedelemesi sürekliliğini olumsuz etkilemiştir. İnsan odaklı yaklaşım ise müzelerin yapılanması ve finanse edilmesi için faydalı olmasına karşın müze personelinin kısıtlı alanlarda uzmanlık ve uzmanlığının deneyime dayalı olması sebebiyle müze çalışmalarının niteliğini güçlendirmiştir. Teather'a (1990) göre bu durumda iki yaklaşım için de müzecilikte formasyonun getireceği bilgi birikiminin olmamasından dolayı profesyonelliğin gelişimi de gecikmiştir. Sıradaki başlık altında müzecilikte profesyonelliğin gelişimi ve meslek olarak kabul edilmesi süreci ele alınacaktır.

2.1. Müzecilikte Profesyonelliğin Gelişimi

19. yüzyılın sonlarına doğru müzecilikte profesyonelleşmeyi öncelikli olarak etkileyen mesleki birliklerin oluşması olmuştur. Müze faaliyetlerini ve alan çalışanlarını bir çatı

altında buluşturmayı amaçlayan küratörler ve müze eleştirmenleri gibi kadroların girişimiyle birlikler ortaya çıkmıştır. Bu konudaki ilk girişim 1889 yılında İngiltere’de MA’nın kurulmasıyla başlamıştır. Birliğin müze reformuna yönelik amaçları koleksiyondan küratöryel çalışmalara, sergilemeden korumaya kadar çeşitli başlıklar özelinde profesyonelleşmeyi teşvik etmiştir. Faaliyetleri arasında öncelikli olarak müzecilikte zamanın ihtiyacına uygun standartlar belirlenmesi olmuştur. Bu standartların belirlenmesi sürecinde uzmanlık alanlarına dair yapılan detaylı ve titiz tanımlamalar müzelerin organizasyon yapılarının biçimlenmesini de etkilemiştir. MA özellikle kurulacak müzelerin denetimini belirli kriterlerde gerçekleşmesini ve basılı yayınlarla meslektaşlar arasında iletişimi iyileştirmeyi hedeflemiştir (Teather, 1990).

20. yüzyıla gelindiğinde diğer ülkelerde de uluslararası bir sürecin parçası olarak düzenli periyotlarda konferanslar gerçekleştiren ve kapsayıcı yayınlar yapan müze birlikleri oluşmaya başlamıştır. ABD’de 1906 yılında müzeleri ve müze profesyonellerini bilgi kaynakları, motivasyon ve iş bağlantıları gibi konularda desteklemek amacıyla AAM kurulmuştur. AAM’yi çeşitli ülkelerde 1915 yılında kurulan Scandinavian Museiforbundet (Scandinav Müze Derneği), 1917 yılında German Deutscher Museumsbund (Alman Deutscher Müze Derneği) ve 1918 yılında Fransa’da kurulan Association Syndicale des Conservateurs (Konservatör Sendikası Birliği) izlemiştir. Avusturya, Çekoslovakya, Hollanda, İsviçre, Japonya, Kanada, Polonya ve Yeni Zelanda’da da müze birliklerinin kurulmasıyla üye sayısındaki artış 1920’li yıllarda üyeleriyle sürekli iletişim ağını aktif tutmak için kalıcı sekreterliklerin kurulmasına yol açmıştır. Bunlardan 1927 yılında Paris’te League of Nations Committee on Intellectual Cooperation (Milletler Cemiyeti Entelektüel İş Birliği Komitesi) bünyesinde kurulan International Museums Office’in (Uluslararası Müzeler Ofisi) yerini 1946 yılında ICOM almıştır. ICOM’un kurulması ve alt birimlerinin oluşumuyla birlikte müzecilik uzmanlığının her alanında profesyonelliğin gelişimi hız kazanmıştır. Düzenlenen kongreler, yayınlar ve her biriminin gerçekleştirdiği faaliyetler alan için geniş bir forum oluşturmuştur (ICOM, t.y.).

Müzecilikte meslek birlikleri tarafından üretilen tartışmalar, profesyonellik kavramına dair yaklaşımları da beslemiştir. Müzecilikte profesyonellik yaklaşımını Avrupa, müzeciliğin akademik bir disiplin olarak kabul edilip edilmemesi konusunu tartışırken ABD müze personelinin uzmanlığı üzerine tartışmaları odağına almıştır (Mensch, 1992). *Webster's Third New International Dictionary*'de (Webster'ın Üçüncü Yeni

Uluslararası Sözlüğü) meslek kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: “Uzmanlık, uzun bir süre yoğun hazırlık gerektirir. Bu hazırlık, beceri ve yöntemlerin yanı sıra bunların bilimsel, tarihsel veya akademik prensiplerinde eğitimi de içerir. Örgütlenme gücü veya ortak görüşün zorunlu kılmasıyla yüksek başarı ve davranış standartlarını korur ve üyelerini sürekli bir çalışma ve halka hizmet etme amacına sahip bir tür çalışmaya bağlar.” Bu tanıma sosyologlar tarafından özerklik tartışması eklenmiştir. Hukuk ve tıp alanındaki köklü mesleklerde mevcut olan mesleğin hazırlık eğitimini alan uzmanları belirleyebilen ve denetleyebilen, mesleğe giriş koşullarını kontrol ederken belirli standartlar oluşturarak bu standartları ihlâl eden olması hâlinde yaptırım uygulayabilmeleri mesleğin özerklik kavramına dair yaklaşımları oluşturur (Well, 2005).

Peter van Mensch’e (1992) göre konu müzecilikte devrim niteliğinde iki önemli gelişmeyle izlenmiştir. İlki 1925’te AAM tarafından, her ne kadar müzecilik mesleği tanımlı hâliyle kullanılmamış olsa da müze çalışanları için etik kuralların belirlenmesidir. Oysaki AAM’in 1917’deki komitesi müzeciliğin bir meslek olarak kabul edilmesinin beyanıyla sonuçlanmıştır. Aradan geçen yaklaşık on yılda müzeciliğin meslek olarak henüz kabul edilmediği görülmüştür. 1978 yılında AAM tarafından yeni etik kodlar belirlendiğinde öncekinin aksine “meslek” ve “profesyonellik” kavramları sıkça kullanılmıştır (Glaser, 1996). İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra 1960 yılında *Curator* dergisinde Parr’ın “Müze mesleği var mı?” sorusunu tartıştığı makalesinde tek bir müze mesleğinin olmadığı sonucuna varmıştır (Parr, 1964). Yine aynı yıl Hiroshi Daifuku UNESCO’nun (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) *The Organization of Museums: Practical Advice (Müzelerin Teşkilatlanması: Pratik Öğütler)* kitabında müze çalışmasının süreç içerisinde bir meslek olarak yol izlediği görüşünü paylaşmıştır (UNESCO, 1963).

İkinci önemli gelişme ise 1965 yılında New York’ta düzenlenen 7. ICOM Genel Konferansı’nda müze uzmanlığını konu alan ayrıntılı tanımlara yer verilmesidir. Bu konferansta “müzecilik mesleği” sıkça kullanıldıysa da akademik eğitim alan uzman küratöre hitap etmiştir. Konferans, başka bir yandan küratör ve müze uzmanı arasındaki ayrıma işaret ederken bunun müzecilik içerisinde farklı türdeki müze çalışanına karşılık geldiğini de belirtmiştir (Mensch, 1992).

1960 ve 1970’li yıllardan sonra müzelerin toplumsal rollerinin genişlemesiyle kurumlardaki faaliyetler ve uzmanlık alanları da artmıştır (Kartaler Çınar, 2009). Konu

odaklı uzmanlığa sahip mevcut personelin kurumlarda bu ihtiyacı karşılayamadığı izlenmiştir. Farklı disiplinlerden yeni personel alımları yapılmıştır. Organizasyondaki bu genişleme uzmanlıkların departmanlaşmasıyla ilişkilendirilmiştir. Departmanlaşma yaklaşımı küratörlerin uzmanlık alanını, araştırma bölümüne odaklarken diğer bölümlerden ayırıştırması (yayınlar, koleksiyon, pazarlama, vb.) bölümler arasında tartışmalara sebep olmuştur. Küratörler ve yöneticiler arasında başlayan bu sınır belirsizlikleri eğitimin sıkça gündemde olduğu 1970’lerde, eğitimcileri de tartışmaların odağına almıştır (Leavitt & O’Toole, 1985).

1980’lerde, yani organizasyon şemalarının kurumsal yapılaşmaya evrilmeye başladığı dönemlerde, yukarıdaki tartışmalara yeni bir konu eklenmiştir: Müzeler, kurum dışı danışmanlık almaya başlamıştır. Müze restoranı ve mağazalarının işletimi ile başlayan bu süreç zamanla finansal hizmetleri, küratoryel ve yayın çalışmalarını da kapsamıştır. Tartışmaların devam ettiği bu dönemlerde pek çok yazar tek bir müze mesleği olmadığını müzede farklı disiplinlerden gelen ve farklı yeterliliklere sahip bir dizi meslek olduğunu düşünmektedir (Mensch, 1992).

Müzeciliğin meslek olarak tanınırlığına yönelik profesyonelleşmesi üzerine çeşitli görüşler vardır. Müze çalışmalarının bir meslek olarak tanınmayacağını düşünenler öncelikli olarak çeşitlilik sorununa vurgu yapmıştır. Alandaki çoklu disiplin ve bir müzede bilgi ve beceri çeşitliliği sorular doğurmuştur. 1985 yılında Detroit’te gerçekleşen AAM’in yıllık toplantısında Wilcomb E. Washburn, tüm müze tipi çeşitlemelerini kapsayan özgün bir bilgi ve beceri seti olup olmadığı konusunu tartışmıştır. Tartıştığı soru, bir doğa tarihi müzesinde botanikçi olarak çalışanın, tarih müzesinde görev alan bir sergi tasarımcısıyla hangi ortak paydalarda buluştuğuna yönelik olmuştur (Well, 2005). Nitekim profesyonellik arayışı ve bunu tanımlama şekilleri müzeciliğin gelişimini de etkileyerek tanımlanmaya çalışılan kavramların yanı sıra mesleğe dair kriterlerin de belirlenmesi sağlamıştır. Örneğin Mariner (Mariner, 1972) profesyonel mesleki statü için şu altı kriteri belirler:

- Mesleğin bilgi ve uzmanlığının kültürel gelenekle temellenmesi
- Mesleğin kültürel geleneğinden türeyen ve meslekte gereken becerilerin uzmanlığını sağlayan resmi, akademik olarak temellendirilmiş teknik eğitim ve/veya çıraklık
- Mesleğin icrasını düzenleyen ve yeterlilik sağlamak için oluşturulmuş etik kurallar ve kodlar dahil olmak üzere

- Mesleğe ilişkin profesyonel bir sosyal yapı ve kültürün gelişimi için meslek birliklerinin bir iletişim ve yayın sistemiyle birlik olması
- Mesleki bilgi ve uzmanlığın uygulamaları üzerinde münhasır yargı yetkisi
- Mesleğin münhasırlığına ve mesleğin kültürel geleneğine ilişkin değerlere dair kamuoyu onayı

Mesleki profesyonelliği tanımlayan bu kriterlere bakıldığında mesleki eğitimin öncelikli koşul olduğu görülmektedir. Ancak mesleki eğitim kadar alanda var olan ve var olduğu göz ardı edilmemesi gereken bir başka şey de kültürel gelenektir. Dolayısıyla Mariner'in belirlediği kriterlerde eğitim ve kültürel gelenek birbirini tamamlar nitelikte sunulmuştur.

Kenneth Hudson (Hudson, 1989) ise bir mesleğin profesyonelliğine dair şu üç kriteri sıralamıştır:

- Meslek için tatmin edici bir eğitim standardından geçmiş olanların icrasına izin verilmesi
- Üyelik, belirli davranış ve yeterlilik koşullarının değerlendirilmesine bağlı olmalıdır
- Mesleki çalışmaları uygun bulunmayan herhangi bir kişinin üyelikten çıkarılması, doğrudan kurumun mesleki kontrolü altında olmalıdır.

Müzeciliğin bir meslek olarak kabul görmesiyle ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Örneğin Hudson meslek için profesyonelliği belirleyen standartları sunmuşsa da müze çalışmalarını bir meslek olarak kabul etmemiştir. Bunun asıl nedeninin müze çalışmalarının kendi kendini yönettiği görüşünü benimsemesidir. Bütün mesleklerin farklı ölçeklerde, kamuoyuna karşı komplolar olarak görüldüğünü söyler. Mesleki eğitimin potansiyel olarak iyi insanları saptırabildiğini ve cesaretini kırabildiğini belirtir. August ise *Museum Studies Journal*'da yazdığı eleştirel bir makalede Hudson'la aynı endişeyi paylaşır ve mesleğin özerk olabilmesi için bireyin profesyonel bağımsızlığını ve özgürlüğünü feda edebileceğini söylemiştir (Mensch, 1992).

Bu görüşlere karşın ICOM müzeciliği meslek olarak kabul eder. Nitekim 1965 yılında New York'ta gerçekleşen 7. ICOM Genel Konferansı'nda "müzecilik mesleği" terimi pek çok kez kullanıldığı ve konferansın neredeyse tamamı müze çalışanının eğitimine odaklandığı görülür. Burada müze uzmanlığının alanlarına dair nitelikler tanımlanmış mesleki eğitim ihtiyaçları da detaylı olarak sunulmuştur. ICOM müzecilik mesleğini "müzenin tüm personeli (...) özelleşmiş teknik veya akademik bir eğitim almış veya eşdeğer pratik deneyime sahip olan ve temel bir mesleki etik kurallarına saygı

gösteren" olarak belirtmiştir. Bu tanımın Webster ve Hudson'ın belirlediği benzer kriterleri de kapsadığı görülmektedir. Tanımın izlediği öncelikli kavramlar özelleşmiş bilgi, mesleki eğitim, mesleki standartlar ve sosyal sorumluluktur (Mensch, 1992).

2022 yılında Birleşik Krallık genelinde MA tarafından müze profesyonellerinin maaş araştırmalarına yönelik bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda MA'ya üye kurumlarla müzecilik sektöründeki iş ailelerini belirlemek adına anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kurumlarında ilgili eşleşmeleri bu iş ailelerini referans alarak yapmalarına fayda sağlayacak raporda yedi iş kolu belirtilmiştir:

- Müze Görevlileri/Bina Önü/Güvenlik
- Müze Teknisyenleri/Bina Yönetimi
- Bağış Toplama/Pazarlama
- Öğrenme/Programlama/Tanıtım
- Konservatörler
- Küratörler/Koleksiyon Yönetimi
- Direktör/Bölüm Direktörleri

Bu araştırma müze çalışanlarının işgücünü iyileştirmeye yönelik politikalar sunmuştur. Sektördeki özellikle pandemi dönemi sonrası düşük maaş ve iş streslerinin arttığı izlenmiştir. Ankete katılan 173 kültür kurumunun yalnızca üçte biri çalışanlarının gerçek geçim ücretini ödediklerini belirtmiştir. Müzecilik alanındaki profesyonelleşme mücadelesi herhangi bir ödenek talebi ile başlamamıştır. Mesleki bilinirlik ve tanımlar üzerinden geçen süreçte bugün sosyal yaşamın en kapsamlı kesitini oluşturan kültür kurumları çalışanlarının geçimini sağlayabilecek, iş niteliği ve yeterliliği karşılığında kariyer yapılanmasına uygun olan manevi ve maddi anlamda motivasyon için mücadele etmeye devam etmektedir (Salary Research and Recommendations, 2022).

2.2. Müzeciliğin Mesleki Kabulü

Eğitim, herhangi bir mesleğin zenginliğini pekiştirebilecek temel bir konuyken özellikle mesleki gelişimin nasıl bir yol izleyebileceğini belirlemekte büyük rol oynar. Öte yandan alana dair temel gereklilikleri oluşturur ve bu gerekliliklere dair yenilikçi yaklaşımlar geliştirir (Horian, 2011). 19. yüzyıl boyunca müzelerin özel koleksiyonları sergileyen depolar olmaktan çıkıp 20. yüzyılda kamuya açık bir eğitim yerine dönüşmesi bu kurumların evrim sürecine ve toplumla ilişkisine dair yeni düşünce biçimleri de getirmiştir. Müzelerin toplumla yakın ilişkiler kurması, personelin sahip

olduğu uzmanlık bilgilerini müzenin çeşitli özel gereksinimlerine uygun daha etkili bir şekilde kullanma durumunu gündeme getirmiştir. Nesneleri koruma ve sergilemeyle kısıtlayan nesne merkezli müze yaklaşımı zamanla bu sınırları kaldıran ve izleyici deneyimine önem veren insan merkezli müze yaklaşımına dönüşmüştür. Bu dönüşüm hem müzelerin işlevlerini hem de personel ihtiyacını değiştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Dolayısıyla müzelerde çalışan tüm personel için güncel ihtiyaçlara yanıt verecek eğitim programlarının düzenlenmesi kaçınılmaz olmuştur (Singleton, 1987).

George-Henri Rivière'nin tanımıyla müzebilim, müzelerin işlevlerinden yapılanmalarına kadar tarihini ve kültürel önemini inceleyen bir disiplindir (Mille, 2011). Günümüzde müzeciliğin ihtiyaçlarına yönelik çeşitli uzmanlık alanlarının artmasıyla müzebilim de mesleki bir disiplin olarak akademide önemi varlık göstermiştir. İngilizce konuşan ülkelerde akademik programların isimlendirmesinde başta “Museum Studies” olmak üzere “Museology” ya da “Museum Science” kullanılırken Türkiye’de “Müzecilik” terimi yaygın kullanılmaktadır. Türkçe’de bir işi yapan ya da o ürünü üreten kişi manasında kelime türetirken kullanılan -cı, -ci ekiyle müze sözcüğünden türetilen *müzeci* ve -lik ekiyle söz konusu faaliyetin isimleştirilmesiyle elde edilen müzecilik terimi kolayca dile yerleşmiştir. Burada müzeci denildiğinde müze yapan kişiyi anlayabileceğimiz gibi gerçekte müzeci denildiğinde müzelerde çalışan farklı uzmanları aklımıza getiriyoruz. Bu uzmanların da mesleği alaylı tabir edilen kişisel gözleme dayalı eğitimle değil de programa bağlı, müfredatı olan metot içeren, okuldan elde edilen formasyonla edinmelerini bekliyoruz. Nitekim müzecilerin alaylı değil, okullu olmayı talep etmeleri de Türkiye’de müzeciliğin mesleki eğitim ve akademik anlamda bağımsız bir disiplin olarak görülmesini sağlamıştır. Müzelerin yaşayan bir organizma gibi her an dönüşmesi de bu eğitimi daimi olarak gerekli kılmıştır.

1960’lı yıllarda müzelerin üstlendiği toplumsal rollerle birlikte müzebilimin özerk bir disiplin olarak varlık göstermeye başlamasıyla alan uzmanlığında eğitimin gerekliliği vurgulanmaya başlamıştır. 1965 yılında New York’ta düzenlenen 7. ICOM Genel Konferansı’nda “müze çalışanının eğitimi” çerçevesinde üniversitelerin müfredatlarına müzebiliminin eklenmesinin gerekliliği kararına varılmıştır. 1969 yılında “Müzelerin Toplumdaki Rolü” başlıklı UNESCO seminerinde Georges Henri Rivière özel bir müzebilim eğitimine dair ihtiyacın dünya çapında derinden hissedildiğini sunduğu bildiride dile getirmiştir. Bu eğitimin üniversiteler özelinde

akademik bir disiplin olarak kabul görmesi yeni girişimlere öncülük etmiştir. Müzebilimin akademide var olması gerekliliği kabul gördükten sonra 1960'lı yılların sonundan itibaren eğitim programlarının içeriğine odaklanılmıştır. Bu yıllarda müzebilimin mevcut durumu değerlendiren ve idealini tartışan birçok yayın, kongre ve sempozyum düzenlenmiştir. ICTOP (Uluslararası Personel Eğitimi Komitesi) 1968 yılında kurulduğunda öncelikli projesi, ICOM'un 1969 yılında başlayıp üç yıl devam eden "müzebilim eğitimi ve müzecilik alanında deneyimli bireyler" olmuştur. UNESCO'nun desteklediği bu projeye müzebilim eğitimi araştırmalarına yönelik bölgesel eğitim ziyaretleri düzenlenmiştir. Ziyaretler neticesinde alanda mevcut durumu aktarmak için ICOM tarafından *Training of Museum Personnel* (Müze Personeli Eğitimi) başlıklı kitap yayımlanmıştır (UNESCO, 2024). 1971 yılında düzenlenen Leicester Üniversitesi'yle iş birliğinde tutarlı ve geniş kapsamda eğitim programlarının geliştirilmesini sağlamak amacıyla 9. ICOM Genel Konferansı'nda "ICOM Profesyonel Müze Eğitimi Temel Müfredat Kılavuzu" kabul edilmiştir. 10. ICOM Genel Konferansı'nda müzebilimin özerk bir disipline evrildiği görüşünün tartışılmasının ardından 1976 yılında ICOM'a bağlı alt bir komisyon olan müzebilim tartışmalarına yönelik uluslararası bir zemin oluşturmak amacıyla ICOFOM (Uluslararası Müzebilim Komitesi) kurulmuştur. ICOFOM, müzebilimin özerkleşmesinin kabulünde büyük bir rol üstlenmiştir (ICTOP, t.y.).

AAM, eğitimde uygun standartlar belirlemek üzere anket çalışması düzenlemiştir. Bu çalışma 91 eğitim kurumunun dahil olmasıyla ortaya çıkan sonuçların eğitim programlarına örnek bir model olması hedeflenmiştir. Eğitim Programlarının nicelik ve içerik bakımında hızla artması akreditasyon gereksinimini gündeme taşımıştır. Müzecilik eğitim sürecinde yaşanan sorunlara çözüm üretmek amacıyla AAM'e bağlı bir Akreditasyon Komitesi kurulmuştur. AAM bir mesleki birlik olma misyonuyla eğitim programlarına dair standartlar belirleyip bunları bir rehberde buluşturmuştur (American Alliance of Museums, t.y.).

2008 yılında ICTOP'un müzelerdeki mesleki gerekliliklerin belirlenmesi, yapılan işin niteliğini artırmak ve mesleklerini icra ettikleri sürece kılavuzluk edecek eğitim standartlarını belirlemek üzere yayınladığı "Müze Uzmanlık Alanları Avrupa Genel Çerçevesi"nde müzelerde çalışanlar için şu dört temel koşul belirlemiştir:

- Müze uzmanlık alanlarının çoğunda üniversite diploması
- Müzecilik alanında yeterlilik

- Müzeciliğin ilgili alanlarında deneyim
- Ana dil başta olmak üzere bir yabancı dilde temel yeterlilik

Kurumlarda zamanla kısmi süreli sözleşmelerle istihdam edilen çalışanlar artmıştır. Bu dört temel koşulla birlikte çalışanların izleyici ihtiyaçlarına hızlı yanıt veren, daha öncesinde edinilmiş mesleki deneyim, sorunlara karşı pratik çözümler üretme, hızlı karar alma yeteneği ve dil becerisi daimi kadrolar için kurumlar tarafından talep edilmektedir (Ruge, 2008).

Müzeciliğe dair uzmanlık alanında sağlanan eğitim öncelikli olarak, profesyonellerin müze çalışmalarındaki teknik eğitime yoğunlaşmıştır. Müfredatın büyük çoğunluğunu müzeler tarihi, terminoloji ve kuramsal konular oluşturmuştur. Bu müfredat içeriği, öğrencilerin koruma, belgeleme ve müzelerin diğer işlevleriyle ilgili konuların eğitimini almadan önce hazırlık dönemi olarak görülmüştür. Bu sebeple uzun yıllar müzecilik akademik bir disiplin olarak değil uygulamalı bir bilim olarak kabul edilmiştir. Akademik bağlamın gelişmesiyle müzecilik alanında yükseköğrenim programları yaygınlaşmakta ve çoğunlukla lisans üstü seviyede eğitimi kapsamaktadır (Lorente, 2012). Müzecilik eğitim programları geleceğin müze çalışanlarına sosyal olguların her an değiştiğine dair farkındalık ve bu dönüşümler sonucunda ortaya çıkan süreçleri yönetebilme yeteneği vermelidir (Edson, 1995).

2.2.1. Müzecilik Eğitim Programlarının Üniversitelerde Gelişimi

Müzeler doğası gereği içinde bulundukları dönemin ihtiyaçlarına göre dönüşüm göstermiştir. Zaman içinde üstlendiği roller, sorumluluk edindiği işlevler değiştikçe müze içerisindeki uzmanlıklar da çeşitlenmiştir. Kişisel ilgi ve beğenilerle oluşturulmuş özel koleksiyonlar çoğunlukla aile fertleri ya da benzer ilgi ve beğeniye sahip kişiler tarafından yönetilmiştir. Koleksiyonu yönetenler, özenle toplanan ve depolanan eserleri tasnif ve teşhir etmek gibi temel fonksiyonlarını gerçekleştirmesinin ardından bir araştırma süreci olarak ele alıp halkın eğitimi için bir kaynağa dönüştüren küratörler olmuştur. 19. yüzyılda müzeler halk tarafından benimsenmiş eğitim, kültür ve eğlence mekânına dönüşmüştür. Bu kurumsal evrim süreci fonksiyonların ve müze içi uzmanlık alanları genişlemesiyle talepleri daha etkili bir şekilde karşılamak için uzmanlık bilgisine akademik düzeyde bir gereksinim doğmuştur (Singleton, 1987).

Geleneksel olarak müze personelinin eğitimi müzelerde gerçekleşirken üniversiteler bu sorumluluğu üstlenmeden önce çeşitli kurumlar belli standartlar oluşturmak için bu kursları sunmaya başlamıştır. Örneğin İspanya’da 1856 yılında devlet arşivleri, devlet kütüphaneleri ve devlet müzeleri için personel yetiştirmek amacıyla “Escuela Superior de Diplomática” isimli eğitim kursları açılmıştır. Benzer dönemde ise Osmanlı’da kazı çalışmaları ve müzede görev almak üzere nitelikli personel yetiştirme amacıyla Müze-i Hümayûn Mektebi kurulmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. 1882 yılında Fransa’da Kültür Bakanlığı’na bağlı olarak sanat tarihi, arkeoloji, antropoloji ve müzecilik alanlarında eğitim veren École du Louvre (Louvre Okulu) kurulmuştur. Kurum önce École d'administration des Musées (Müze İdaresi Okulu) olarak adlandırılmıştır ancak, okulun açıldığı aynı yıl okul müdürü Louis Nicod de Ronchaud tarafından École du Louvre adı ilk kez kullanılmıştır (Lorente, 2012).

Louvre Okulu, Fransa’nın Üçüncü Cumhuriyet Dönemi’nde (1870-1940) eğitimin zorunlu ve parasız olmasını sağlayan başkanı Jules Ferry’nin hazırladığı eğitim tasarısında kurulmuştur. Dolayısıyla bu tasarı kapsamında da kurumun misyonu koleksiyonların içerdiği öğretilerden halkın eğitimi için faydalanmak ve küratör, misyoner ve arkeolog yetiştirmek olmuştur. Kurulduğu yıldan ancak otuz yedi yıl sonra yani 1929 yılında müzecilik kursları düzenlemeye başlamıştır (Ecole du Louvre, t.y.).

Avrupa’daki mesleğe yönelik eğitimlerin ilk örneklerin ardından ABD’deki ilk girişim 1906 yılında AAM’in kurulmasıdır. Devamında ise 1908 yılında Pennsylvania Museum and School of Art (Pensilvanya Müzesi Endüstriyel Sanat Okulu) ile mesleğe yönelik eğitim girişimleri devam etmiştir. Program kurucusu Sarah Yorke Stevenson, sanat müzelerinde görev almak üzere küratörler için bir kurs başlatmıştır (Ripley, 1969). 1910 yılında University of Iowa Museum of Natural History’de (Iowa Üniversitesi Doğa Tarihi Müzesi) “Sergi Teknikleri” dersi ve 1922 yılında Fogg Museum’da (Fogg Müzesi) “Müze Çalışması” ve “Müze Sorunları” dersleri verilmiştir. Bu iki örnek müzeciliğin akademik anlamda üniversitelerdeki ilişkisinin erken dönem örneklerinde üniversite müzelerinde verilen dersler olması açısından önemlidir. Bir başka örnek ise 1925 yılında The Newark Museum of Art’ta (Newark Müzesi) her sene müze çalışmaları kurslarının başlamasıdır. Bu kurslar 1942’ye kadar aralıksız devam etmiştir (Lorente, 2012). 1930 yılında MA’ya üye olan müze uzmanları tarafından Londra’da bir haftalık eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitim

programının bitiminde ilk defa formel bir müzecilik diploması verilmiştir (Boylan, 2006).

İkinci Dünya Savaşı'nın yaşattığı yıkım ve tahribatın ardından Orta ve Doğu Avrupa başta olmak üzere ülkelerde yeniden yapılanma ve modernizasyon süreci başlamıştır. Özellikle bu süreçte müzecilik üniversitelerde ciddi varlık göstermeye başlamıştır. Örneğin savaşın ardından faaliyete geçmiş Çekya'da Brno University of Technology (Brno Teknoloji Üniversitesi) ve Hırvatistan'da University of Zagreb'deki (Zagreb Üniversitesi) müzecilik eğitimi bu dönemin sonucunda başlamıştır (Lorente, 2012).

Müzecilik araştırma ve kürsülerin ortaya çıkışının seyri ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. 1960'lı yıllara kadar Birleşik Krallık'ta eğitimin teoride mi yoksa pratikte mi gelişmesi gerektiği üzerine eğitim yönteminin dengesini tartışılmıştır. Raymond H. Singleton'ın 1966 yılında University of Leicester'da (Leicester Üniversitesi) kurduğu Müze Çalışmaları programı tarafından gerçekleştirilen müzecilik kursları faaliyet göstermiştir. Programın kurulduğu yıl eğitim, yirmi kişilik öğrenci kontenjanıyla birlikte bir öğretim görevlisi ve teknik personelle başlamıştır. Program, kısa zamanda başta Birleşik Krallık olmak üzere dünyada müzecilik yüksek lisans ve doktora programlarıyla ve mezunlarının sunduğu araştırma tezleriyle alanın en önemli eğitim kurumlarından olmuştur (Museum Studies at Leicester, t.y.). 1969 yılında Leicester Üniversitesi liderliğinde ICTOP tarafından düzenlenen ilk müzecilik sempozyumunda tartışılan bazı konular şöyledir:

- Üniversiteler ve mesleki paydaşlarca müzeciliğin akademik bir disiplin olarak tanınması
- Eğitim programlarının beynelmilel kriterler doğrultusunda belirlenecek standartlarla oluşturulması
- Tüm ülkelerde bir müzecilik merkezinin bulunması gerekliliği
- Tüm ülkelerde bulunan bu müzecilik merkezleri tarafından verilen eğitim sonucunda diplomaların geçerliği ve üniversitelerden alınan diplomalarla eşit geçerliliğe sahip olması

Yukarıda ele alınan konular, 1971 yılında ICOM'un 9. Genel Konferansı'nda tekrar görüşülmüştür. Müze eğitim programlarının sahip olması gereken asgari koşullar detaylı olarak belirtilirken müfredat ise genel olarak şu dokuz başlıkta sunulmuştur:

- Müzeciliğe Giriş: Müzelerin Tarihi ve Amacı
- Müzelerin Organizasyonu, İşletimi ve Yönetimi
- Müze Mimarisi, Düzeni ve Donanımı

- Koleksiyonlar: Köken, İlgili Kayıtların Kurulumu ve Hareketi
- Bilimsel Faaliyetler ve Araştırma
- Koleksiyonların Korunması ve Bakımı
- Sunum: Sergiler
- Halk (halka açık tesisler de dahil)
- Müzelerin Kültürel ve Eğitim Faaliyetleri

Yine bu kongrede ICOM ve Leicester Üniversitesi ortaklığında kapsamı genişletilmiş ve standartlaştırılmış eğitim programlarının müze ve toplumun ihtiyacına yanıt verecek bir başvuru kaynağı olarak tasarlanan *Profesyonel Müze Eğitimi Temel Müfredat Kılavuzu* sunulmuştur (Boylan, 2006).

1970’li yıllara gelindiğinde üniversite temelli müzecilik eğitimi yüksek öğrenimde programların yaygınlaşmasıyla artmaya başlamıştır. Leicester Üniversitesi gibi New York University (New York Üniversitesi), John F. Kennedy University (John F. Kennedy Üniversitesi) ve The George Washington University (George Washington Üniversitesi) akademik alandaki çalışmaların gelişimine nitelikli katkılar sunmuşlardır. 1983’te Bergen’de düzenlenen Training Committee’de (Eğitim Komitesi) müzelerdeki geleneksel uzmanlık alanları için değil de tüm uzmanlıkları kapsayan şekilde personeller için giriş seviyesinde bir eğitim programı sunulmuştur. Müzelerdeki uzmanlıklar için Eğitim Komitesi’nde sunulan program şöyledir:

Tablo 1. 1983 Yılında Eğitim Komitesi’nin Sunduğu Program İçeriği

Müze	Neden var? Toplumdaki işlevi nedir?	Amaç, tarih, etik ve sorumluluklar, ulusal ve uluslararası müze hareketi
Koleksiyon	Nasıl toplanır, nasıl araştırılır ve nasıl bakımı yapılır?	Edinim ve elden çıkarma, araştırma, belgeleme, depolama, koruma, restorasyon
Müze Organizasyonu	Müzede kim ne yapar ve nasıl yapılır?	Amaçlar ve hedefler, uzun vadeli planlama, mevzuat, yönetim dahil olmak üzere yönetim kurulu ve yönetim, finansman ve finans, personel, halkla ilişkiler
Müze ve Toplum Hizmeti	Neden hizmet verir, nasıl düzenlenir ve nasıl kullanılır?	Sergi ve sergi planlama, tasarım, önleyici koruma, yorumlama, eğitim ve genişletme programları, toplumla ilişkiler, ziyaretçi ilişkileri, mağazalar, yeme içme, bilgi hizmetleri ve yayınlar, müşteri grupları, bireysel ziyaretçiler, gruplar, okul grupları
Fiziksel Tesisler	Koleksiyonları korurken müze tesislerine en fazla erişimi nasıl sağlanır?	Bakım, güvenlik, halkın erişimi, önleyici koruma

Kaynak: Boylan, 2006, s. 429

Museum Studies’e (Müze Çalışmaları) dair üniversite ve müze temelli programların sayıları artmaya başladıysa da bunların hiçbiri doktora programları değildir (Simpson, 2005). Müze çalışmaları alanında ilk doktora programı 1989 yılında David Butts öncülüğünde Massey University’de (Massey Üniversitesi) kurulacaktır (Labrum & McCarthy, 2005). Burada 1989 yılında ülkemizde müzecilik alanında karşımıza çıkan ilk eğitim programının Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde etkinleştirildiğini de eklemek yerinde olacaktır.

2000’li yıllara gelindiğinde Latham ve Simmons’un (2019) yaptığı araştırmayı hatırlatmakta fayda olacaktır. 2018 yılında dünya üzerindeki müze çalışmaları programlarının bölgelere göre dağılımını inceleyen bu çalışmada dünya genelinde 263 programın aktif olarak akademik eğitim sağladığı görülmektedir. Bölgelere dağılımsa aşağıdaki tablo üzerinden izlenebilmektedir.

Tablo 2. Müze Çalışmaları Akademik Programının Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge	Akademik Program Sayısı
Afrika	5
Asya ve Pasifik	15
Latin Amerika-Karayipler	23
Avrupa	34
Birleşik Krallık	35
Kanada	16
Amerika	135
Toplam:	263

Kaynak: Latham & Simmons, 2019

Herhangi bir disiplinin gelişimi değerlendirilirken genelde bibliyografyaların varlığı öncelikli referanslardır. Müzecilik disiplinde ise alandaki araştırmalara dair yayınlarla birlikte mesleki dernek ve oluşumlarının gelişimine akademik olarak üniversite eğitim programlarının bilinirliği de eklenmelidir (Lorente, 2012).

AAM’in 2009 yılında yayınladığı A Data Snapshot from the American Association of Museums (Amerikan Müzeler Birliği’nden Veri Anlık Görüntüsü) raporunda eğitim durumuna göre müze işgücüne dair derece yüzdelik verilerini şu şekilde tablolandırmak mümkündür:

Tablo 3. Müze İşgücünde Eğitim Derecesi, 2019

Eğitim Durumu	Yüzdelik
Lise veya daha az	%9.5
Lise mezunu	%20.4
Bazı kurslar	%24.7
Ön lisans	%7.3
Lisans	%27.1
Yüksek lisans	%9.3

Kaynak: Latham & Simmons, 2019 s.106

Tabloda görüldüğü gibi müzelerde çalışan personelin yarısı dahi akademik bir formasyon almamıştır. Akademik programlar her geçen yıl artmış olsa da henüz sahadaki kurumlara eğitilmiş kadronun yerleşmediği ve mesleki oluşumun teorideki kadar pratikte yeterli karşılanmadığı izlenmektedir. AAM’in 2014 yılında National Comparative Museum Salary Survey (Ulusal Karşılaştırmalı Müze Maaş Anketi) adlı bir başka yayınladığı rapora göre müze profesyonellerinin %90’ı en az lise derecesine sahiptir (The Museum Workforce in the United States, 2017). Günümüzde müzecilik akademide bir disiplin olarak kabul görmüş ve akademik kadrolarında araştırmalarıyla sektörün seyrini etkileyen profesörlerle birlikte araştırma ekipleriyle eğitim faaliyetlerine devam etmektedirler.

2.2.2. Yeni Yaklaşımlar Işığında Müze Çalışmaları

Kurumsallaşmış bir örgüt olan müzenin kabul edilmiş pek çok tanımı yapılmışsa da müze çalışmaları, akademik bir disiplin olarak daha hassas detaylara sahiptir. Müze çalışmalarının en yaygın anlamı, müzelerin tarihine ve işlevlerine dair tüm uygulamalarını tanımlamak, belgelemek ve eleştirmek amacıyla inceleyen disiplinlerarası akademik bir alandır. Eleştirel müzecilik olarak tanımlanabilecek bu yaklaşım müzelerde dönüşüm yaratmayı değil toplumsal bir yapı olarak müzenin karmaşık, siyasi ve taraflı karakterine yönelik bilgi birikiminin çapını büyütmeyi amaçlamaktadır (Murphy, 2018).

“Museum Studies” adlandırması daha çok İngilizce konuşulan ülkelerde benimsenmiştir. 20. yüzyılın sonlarına doğru tartışılmaya başlanmış bir kavram olarak müzecilik disiplinine dair ilişkileri ve yöntemleri daha kapsamlı ifade ettiği düşünülmektedir. Leicester Üniversitesi Müze Çalışmaları programı profesörü Suzanne MacLeod 1970’lerden sonra gündeme gelen bu kavramın kökeninin müze

eğitim programlarına dolaylı şekilde uzandığını söylemektedir. Kavramın gelişimini etkileyen faktörleri ise şöyle sıralamıştır:

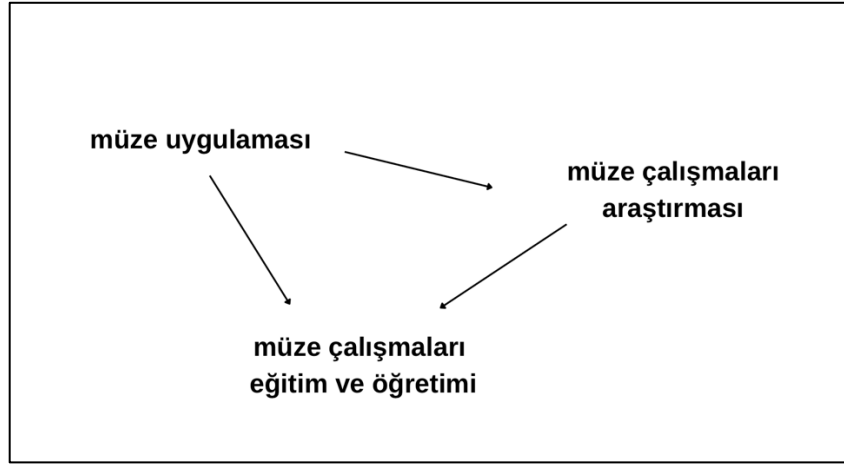
- Eğitim kursları
- Müzelerin toplumsal sorumluluğundaki felsefi düşünce
- Araştırma ve değerlendirme
- Halkla ilişkiler
- Eleştirel düşünme ve problem çözme

Bu faktörlere bakıldığında farklı kişilerce yapılan müze araştırmalarının müze hakkında düşünme şekilleri zamanla sofistike hâle gelmiştir. Profesyonellerin müze uygulamalarını anlamaya ve müzeye dair yapılan sorgulamalar için alan oluşturmuştur. Zamanla genişleyen araştırma alanı, müzeler hakkındaki düşünme pratiklerinin karmaşılaşması müze profesyonellerinin çalışma pratiklerine dair hem anlık hem de gelecekte kullanılmak üzere çıkış noktası olmuştur (MacLeod, 2001). Clive Gray ve Vikki McCall'e (2013) göre müze çalışmalarının ve türevi programların temel eğitimi amaçladığı, öğrencilerin aldığı bu eğitimi çalışacakları müzede giriş seviyesindeki pozisyonlarda kazanacakları deneyime eşlik eden araç olarak kullanılmalıdır.

Goranka Horian'a (2011) göre müze çalışmasının özünü oluşturan iletişimin pozisyon fark etmeksizin tüm müze personeli tarafından bu temel rolü gerçekleştirmek için yeterli deneyime sahip olması beklenir. Eğitim bu ortak paydaş olmak üzere personel için gerekli teorik ve pratik bilgiyi sağlamalıdır. Tüm talepleri karşılamanın kolay olmadığı gibi müze çalışmaları da son derece karmaşıktır. Özellikle müze çalışmalarına yönelik araştırma ve eğitimde akademik ve teknik uygulamaların arasındaki farkın çevresinde tartışmalar yoğunlaşmıştır. Kansas Üniversitesi Müze Çalışmaları programında direktörlük yapan Peter H. Welsh, yaşayan ve sürekli aktif kurumlar olan müzeler konusunda kuramsal olarak tek bir yaklaşım sorunlu olabileceğini müze çalışmalarının gerçekliğinin aksine daha pratik olduğunu gözlemlemiştir (Murphy, 2018).

Suzanne MacLeod, müze çalışmalarındaki bakış açısını genişletecek yeni bir kavramsal model geliştirmiştir. Bu modele göre MacLeod müze çalışmalarını yalnızca akademik bir araştırma olarak değil daha çok bir forum gibi düşünmüştür. Kapsamlı bir etkinlik yelpazesi olarak ele aldığı bu model eğitimden müze uygulamasına kadar sürekli gelişim içinde bir bütün olarak varlık gösterir.

Şekil 1. Suzanne MacLeod'un Müze Çalışmalarına Dair Geliştirdiği Kavramsal Model



Kaynak: MacLeod, 2001 s. 53

MacLeod daha kapsamlı ve makul bir kavramsallaşma oluşturmak amacıyla geliştirdiği bu modelde son otuz yıldır müze tanımının yeniden düşünülmesinde aktif bir rol oynadığını belirtir. Uzun zamandır teori ve pratik üzerine süren tartışmaları daha dengeli bir zemine çekerek eğitim, araştırma ve müze uygulamasını eşit derecede biçimlendirdiği bir disiplin olarak sunar. MacLeod'un bu görüşüne yakın Lynne Teather da araştırma, eğitim ve müze uygulaması arasındaki ilişkiye yoğunlaşarak müze çalışmalarının daha özgül araştırmaya yönelmesini önermiştir. Teather'a göre bir disiplin olarak müze çalışmaları, müze sürecinin ve becerilerinin buluşmasından oluşmuştur (Teather, 1990).

3. TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK EĞİTİMİNİN KURUMSALLAŞMASI

Osmanlı Dönemi'nde müzecilik, Avrupa'daki modern müzecilik yaklaşımlarının etkisiyle gelişmiştir. Osmanlı müzeciliği, sadece Avrupa'da izlediği modern anlamdaki müzecilik yaklaşımıyla yetinmeyip kendi köklerindeki tarih ve kültür üzerine bir yapı kurmuştur. Müzelerin kurumsallaşmasından önce tıpkı çağdaşları gibi beğenileri ve ilgileri doğrultusunda eser toplamışlardır. Toplama faaliyetleri Fransız gravürlerinde betimlenen Konya Alâeddin tepesindeki surlarda görülen Antik Dönem'e ait mimari parçaların yerleştirilmesinden Selçuklulara kadar uzandığı tahmin edilmektedir (Yücel, 2006).

16. yüzyılda yapılan seferlerden dönüşte değerli görülen nesnelerin Topkapı Sarayı'na getirilişi, toplama faaliyetinin Osmanlı'da koleksiyonların oluşmasına yönelik ilk girişimleri oluşturmuştur. 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı hanedanı ve seçkin zümrenin koleksiyonlarını oluşturan toplama alışkanlıkları Avrupa'dan getirilen lüks hayatın içindeki nesne grubu başta olmak üzere dönemin mekânlarında duvarlara asılan hilye ve levhalar gibi inanç nesnelerinden oluşmuştur (Okçuoğlu, 2023).

Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda bilinçli müzecilik faaliyetleri Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda yer alan Aya İrini Kilisesi'nin silah vb. askeri teçhizatın yerleştirildiği bir teşhir mekânı şeklinde düzenlenmesiyle somut bir görünüm kazanır.

İstanbul'un fethinden sonra Bizans'tan kalan savaş ganimetleri Aya İrini Kilisesi'ne yerleştirilmiş ve bu dönemden itibaren cephanelik olarak kullanılmıştır. Topkapı Sarayı'nın inşasının ardından kilise sarayın bahçesinde kalmıştır. 18. yüzyılda Batı'yla kurulan yakın bağlar III. Ahmed'in isteğiyle fetihlerle elde edilen silahları ve kutsal emanetleri Aya İrini Kilisesi'nde Dar-ül Esliha (Silahlar Evi) ismiyle bir sergi düzenlenmiştir. Cephanelik olarak kullanılan yapıya böylelikle sergileme işlevi eklenmiştir. 1845 yılında Sultan Abdülmecid'in damadı Fethi Ahmed Paşa'nın Tophane-i Amire Müşiri olarak atanmıştır. Paşa görevi vesilesiyle Avrupa'nın çeşitli şehirlerine seyahat etmiş ve buradaki sergilemelere dair yeni izlenimler edinmiştir. 1846 yılında Mecmua-i Asar-ı Atika (Eski Eserler Koleksiyonu) ve Mecmua-i Esliha-i Atika (Eski Silah Koleksiyonu) olmak üzere Aya İrini bünyesindeki nesneler

atriumda sergilenmiştir. Fethi Ahmed Paşa'nın öncülüğünde düzenlenmiş bu koleksiyonlar günümüz müzeciliğinin temelini oluşturmuştur (Shaw, 2020).

Osmanlı İmparatorluğu'nda Aya İrini Kilisesi'nin yukarıda belirtilen sürecin sonunda müzeleşmesinin ardından imparatorluğa bağlı dönemin diğer müzelerinde olduğu gibi arkeolojik nesne temelli yeni bir müze yapılması fikrinin oluşumu, bazı etkenlerle gelişmiştir. Avrupa'daki müzelerde Yunan ve Helen eserlerinin sergilenmesi, ülkeleri ve kültürleri aşan mesafelerden, çoğunlukla da Osmanlı'nın hâkim olduğu coğrafyadan, özgün heykellerin temin edilmesini doğurmuştur. 1868 yılında, kurulacak müze için personel yetiştirecek bir okulun kurulması kararı alınmıştır. Böylelikle eski eserleri var oldukları coğrafyada korumak için müze kurulması fikri ortaya çıkmış ve Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında 1869 yılında Müze-i Hümayûn (İmparatorluk Müzesi) kurulmuştur (Çeşme, 2008).

Müze-i Hümayûn, Mecmua-i Ešliha-i Âtika ve Mecmua-i Âsâr-ı Âtika olmak üzere iki koleksiyonun sergilendiği bir kurum olmuştur. Müzenin açılışının ardından eserlerin Osmanlı sınırlarından götürülmesini önlemek ve bu eserleri coğrafi sınırlarda korumak üzere ilk yasal düzenleme olan Asar-ı Atika Nizamnamesi (Eski Eserler Kanunu) yürürlüğü girmiştir (Gençel, 2021). Ancak burada Müze-i Hümayûn'un kurulması gündeme gelirken Sultan Abdülaziz müzede çalışacak eğitimli kişilerin yetiştirilmesi amacıyla okulun kurulmasını istemesi müzeye verilen özenin en mühim göstergesidir. İstanbul Maarif Nezaretine bağlı olarak açılması planlanan okulun yönetmeliği de hızla hazırlanmıştır. Aşağıda 16 maddelik nizamnamede öne çıkan konular şöyle sıralanmıştır:

- 12 öğrencinin kaydıyla açılacak mektebin gerektiğinde kontenjanı artırılacaktır. Müze-i Hümayûn Mektebi'nin eğitim süresi iki yıldır ve okul öğrencilerin Fransızca, Eski Yunanca, Latince ve Türkçe dil becerisinin yanında Genel Tarih ve Coğrafyayı bilgisi kabul koşullarındandır.
- Genel Tarih ve Coğrafya ile Asâr-ı Atika ve Meskûkât-ı Kadîme dersleri verilecektir. Öğrenciler basit resim ve betimlerin alçıyla resmini ve fotoğrafını çıkartmayı öğreneceklerdir. Ayrıca Çeşitli taşlar hakkında da bilgi edineceklerdir.
- Muallimlere senelik 40.000 kuruş maaş ve harici ihtiyaçlarını karşılamaları için aylık 2.000 kuruş ödenecektir.
- Maarif Nezareti, Muallimlerin yanında öğrenim süresince okula devam eden öğrencilerin başka bir işte çalışamayacakları hususunda ise bazı masraflarını karşılamaları için aylık 200 kuruş aylık ödeme yapılacaktır.

- Cuma ve Pazar hariinde haftanın beş gün eğitim verilecek olan okulda dersler saat 09-15 arasında yapılacaktır. Saat 15'ten sonra ise iki saat müzede eski eserler hakkında uygulamalı ders verilecektir.
- Okulda temel eğitimlerini tamamlayan öğrenciler, İstanbul civarında olan ve tarihi eserlerin olduğunun bilindiği bir bölgeye gidip araştırma ve kazı yapacaklardır. Teoride öğrendiklerini bir anlamda sahada uygulama fırsatı bulacak öğrenciler, gruplara hâlinde çalışacaklardır. Kazı çalışmaları boyunca tarihi eser bulan öğrenci eserin değerine göre değişmekle birlikte nakit parayla ödüllendirilecektir.
- Eğitimi tamamlayan öğrencilerin okul sonrasındaki işi de hazırды. Müze-i Hümâyûn Mektebi mezunları hem devletin yapacağı kazılarda ve araştırmalarda hem de müzeye ait diğer işlerde çalışabileceklerdir.
- Okuldaki eğitimini tamamlamayan öğrencilerden eğitim süresince kişiye yapılmış olan tüm masraflar tahsil edilecektir.
- Asıl kontenjan olan on iki öğrenci dışında asâr-ı atîka ve meskûkât-ı kadîme konularında kendini yetiştirmek isteyenler devam zorunluluğuna uymak koşuluyla okuldaki eğitim faaliyetlerine katılabilecektir. Ancak katılımcı sayısı yirmi kişiyi geçmeyecek ve diğer öğrenciler gibi maaş alamayacaklardır.
- Okulu bitirmeleri durumunda diploma almaya hak kazanacaklardır. Diplomaları diğer öğrencilerden farkı olmayacaktır. Kendileri talep etmesi ve devlette ihtiyaç olması hâlinde istihdam edebileceklerdir. Eski eserleri araştırmak için izin almış kişilerin yanında çalışabileceklerdir.

Önerilen bu okulun eski eser tarihi ve eski eserlerin korunmasına yönelik bir müfredattan oluşması planlanmıştır. 1875 yılında Sultan Abdülaziz nizamnameyi onaylamış ve nizamname yürürlüğe girmiştir. Tüm hazırlıklarla birlikte verilecek dersler için muallimlerle anlaşılmasına rağmen Abdülaziz'in tahttan indirilişi ve yeni müze binası için bütçe sıkıntısı gibi sebeplerden dolayı Müze-i Hümâyûn Mektebi eğitime başlayamamıştır (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, t.y.). Türkiye'de müzecilik alanında öğrenim programlarının açılması için yüz yılı aşkın bir süre geçmesi beklenecek ve ancak 1989 yılında Yıldız (Teknik) Üniversitesi'nde Müzecilik alanında bir yüksek lisans programı hayata geçirilebilecektir.

Yeniden 19. yüzyıla dönülürse müzecilik çalışmaları açısından 1877 yılında müze yönetimi tarafından kurulan komisyondan da bahsedilmesi gerekir. Maarif Nezareti bünyesinde eski eserler ve müze süreçlerini denetlemek ve yönetmek için Meclis-i Kebir-i Maarif kurulmuştur. Bu kurulda Müze-i Hümâyûn'un müdürü Philipp Anton Déthier, Osman Hamdi, bürokrat Monsieur Mosali, bürokrat Monsieur Delaine, Mustafa Efendi, eski madeni paralardan sorumlu Sebilyan Efendi ve bekçi Köçeoğlu Kırkor Efendi olmak üzere yedi üyesi vardır (Cezar, 1971). Komisyonun görevleri ise şöyledir:

- Müze olarak işlevine devam edecek Çinili Köşk'ün restorasyonunun tamamlanması,
- Koleksiyondaki madeni para ve eski eserlerin sağlam bir şekilde köşke nakledilmesi işlerinin organizasyonu ve denetimi
- Müze dışındaki eski eserlerin oldukları yerde muhafaza edilmesi, kazı ve araştırma uygulamaları için elverişli koşulların hazırlanması
- Müzenin herkes tarafından ilgi çekecek duruma getirilmesi
- Hâlihazırdaki eserlerin sınıflandırılarak düzenlenmesi

Müze için bir komisyon kurulmasından ve belirlenen kararlardan müzeciliğin geliştirilmesine yönelik çaba görülmektedir (Shaw, 2020).

Görüldüğü gibi 1870'li yıllarda Osmanlı'nın kültürel dönüşümünde müzeciliğin temellerinin atıldığı yıllar olmuştur. Müzeleşme gelişmelerinin yanında sanatsal faaliyetler de öne çıkmıştır. Örneğin 1870'te Şeker Ahmet Paşa ilk yaver ressam olmasıyla saray koleksiyonu için yeni alımlar yapmış ve 1873 yılında başlayıp iki yıl arayla sergiler düzenlemiştir. Tartışılan güzel sanatlar konularının artmasıyla alanda bir eğitim eksiliği olduğunun gündeme gelmesi gecikmemiştir. Abdülaziz döneminde görsel sanatlar kapsamındaki yönetimin kültür politikaları geliştirilmiştir. II. Abdülhamid dönemindeyse güzel sanatlar okulu kurulmasıyla ilgili kararlar alınmıştır. 1882 yılında Osmanlı yönetimindeki güzel sanatlar faaliyetlerin yürütüldüğü Sanayi-i Nefise İdaresi bünyesinde güzel sanatlar eğitimi vermek üzere Sanayi-i Nefise Mektebi kurulmuştur (Gençel, 2021).

1880'lere gelindiğindeyse Müze-i Hümayûn müdürü Philipp-Anton Déthier'in hastalığı sebebiyle görevini bırakmasının ardından göreve Osman Hamdi Bey getirilmiştir. Osman Hamdi Bey öncelikli olarak eserlerin belgelenmesinde uzmanlaşmaya ve Çinili Köşk'ün altyapısını sağlamlaştırmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. 1892 yılından sonra müze müdür yardımcılığı yapan Halil Edhem Bey, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin beynelmilel bilinirliğini artıracak Gustave Mendel tarafından hazırlanan *Catalogues de Sculptures Grecques, Romanes et Byzantines* kataloğunun yayımlanmasına öncülük etmiştir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin 1883 yılında açılmasından sonra öğrencilerin eğitimlerinde görsel olarak referans alabilecekleri bir resim koleksiyonu oluşturmak amacıyla Elvah-ı Nakşiye koleksiyonunu oluşturmuştur (Shaw, 2020).

Aynı yıllar plastik sanatlar alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde güzel sanat müzesi açılması fikri de öne çıkmış; bu konuda

önce Pierre Désiré Guillemet'nin sonra da Fausto Zonaro'nun görevlendirilmesine dair girişimler olmuşsa da arzulanan güzel sanatlar müzesi için 1937 yılına kadar beklenmesi gerekmiştir.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin kimlik inşasına bakıldığında tarih ve arkeolojinin öncelikli disiplinler olarak görüldüğü, dolayısıyla da başta öğren yerlerinin gezilebilir hâle getirilmesi olmak üzere arkeolojik eserlerin korunması amacıyla müzeler kurulmasının öncelik kazandığı bilinmektedir (Katoğlu, 2009). Yine aynı yıllarda özellikle 1930'larda Türklerin kökenine dair araştırmaların yeni bir Türk Tarih tezi ortaya koyması amacıyla Türklerin göçebe yaşayan bir Asya toplumu olarak değil binlerce yıl öncesinde geniş coğrafyalarda medeniyetler kurmuş tüm dünyaya yayılmış güçlü bir millet olduğu düşüncesi öne çıkmıştır. Cumhuriyetin kuruluşuyla Atatürk öncülüğünde ideolojiyi ve kültürü yansıtmak için Türkiye'nin birçok ilinde bugün de varlığına devam eden müzeler açılmıştır. Müzelerin açılmasıyla nitelikli personel ihtiyacına yönelik arkeoloji öğrencileri yurt dışına eğitime gönderilirken yurt dışında başarılı olan uzmanlar Türkiye'ye getirilmiştir. 1934 yılında Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun Türkiye'de müze personelinin ve personel eğitimine dair tanımlamaların yer aldığı ilk kanundur (Katoğlu, 2009).

Tablo 4. Müzelerde Çalışan Personelin Uzmanlık ve Formasyon Tanımlaması

Mütehassıs	Eğitim Niteliği	Meslek
1. Sınıf	Üniversite, Yüksek okul veya Doktora mezunu ve en az bir yabancı dil becerisi	Yönetici kadrolar-Arkeolog-Epigrafist-Nüvizmat-Eski Şark eserleri mütehassısı
2. Sınıf	Üniversite veya Yüksek okul mezunu	Başkâtip-Kütüphaneci-Müze mimarı-Eski eserleri koruma encümeni umumi kâtibi-Fotoğraf atölye şefi-Hazine başmemuru-Mülazım-Başmülazım
3. Sınıf	Lise veya Ortaokul mezunu	Hazine başmemuru muavini-Emanet dairesi şefi-Şef muavini-Kütüphane memuru-Çini hazinesi, harem dairesi ve silah müzesi şefleri-Müstahzır
Memurlar		Başkâtip-Ecnebi lisanlar kâtibi-Dosya ve hesap memuru-Kâtip ve mutemet-Bilet memuru ve mutemet-Dosya ve hesap memuru Depo ve nakliyet memuru-Dahiliye müdürü-Katalog satış memuru-Başmuhafız

Kaynak: Uygulama İmkânı Kalmamış Olan Kanunların Yürürlükten Kaldırılması Hakkındaki Kanun, 1988

Formasyon ve mesleki gelişime yönelik bu kanunda personel terfilerinde kıdem, yabancı dil becerisi ve yayın şartı bulunmaktadır. Sayıları günden güne artan müzeler 1935 yılı itibariyle Antikite ve Müzeler Müdürlüğü adıyla Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu dönemde müze kadrolarında daha çok tarih öğretmenleri ve folklor uzmanları yer almıştır. Türkiye'deki müzeciliğin gelişiminde onlarla halkevlerinde kurulmuş müzecilik kollarının emeği çok olsa da müze personeline duyulan ihtiyaç hissedilmiştir. Atatürk'ün ölümünün ardından cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü döneminde Hasan Ali Yücel kültür politikalarını geliştiren önemli bir figür olmuştur. Bu dönemde devam eden savaş ve iktisadi durumlar sebebiyle müze sayılarında artış olmasa da mevcut müzeler geliştirilmiştir (Kayaalp, 2023).

1930'lu yıllarda müzecilik, kendine alan bulmaya çalışmıştır. Türkiye'de modern sanat müzeciliği, 1937'de İRHM (İstanbul Resim Heykel Müzesi) açılmasıyla doğmuştur. Açılışının ardından sadece iki yıl sonra kapanan müze ancak 1961'de Nurullah Berk'in kurumda müdür olarak göreve başlamasının ardından kamudan uzak kalan varlığı hafiflemiştir. Uzunca yıllar ülkede tek olması durumu müzenin açılışından sonra ve hatta kapanışının ardından bile yapılacak tüm sanat tarihi ve

müzecilik faaliyetlerine örnek teşkil etmiştir. 1940'lardaki İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1950'lerde Türkiye'nin siyasi ortamındaki dönüşüm ve hareketlilik devlet desteğinin plastik sanatlarda azalmasıyla yakından ilişkilidir. Türkiye her dönem kendi koşullarınca dünyadaki gelişmeleri yakından izlemiş ve uyarlamaya çaba göstermiştir. 25 Ağustos 1949 tarihinde UNESCO Türkiye Millî Komisyonu faaliyete başlamıştır. Yine UNESCO bünyesinde kurulmuş ICOM'a ise 1950 yılında üye olarak Türkiye Milli Komitesi oluşturulur. ICOM Türkiye Milli Komitesi 1958 yılındaki bir toplantısında müzecilik eğitime dair ihtiyaç dile getirilmiştir. Müzecilik alanında uzmanlaşmaya dair üzerinde durulan konular şöyledir:

- Müzelerin en büyük ihtiyaçlarının müze personeli olduğu,
- Müzelerdeki personelin uzmanlaşmaya yönelik yetişmesi,
- Uzmanlaşmaya yönelik yurtdışındaki kurslar ve faydalanılabilecek burslar konusunda araştırma yapılması gerekliliği,
- Müzelere uzman personel bakımından takviye için üniversitelere burslar verilmeli,
- Müzeleri yöneten idari personele ek ödenek ve lojman temini konuları araştırılmalı,
- Müze çalışanlarının yurtiçindeki müzeleri ve eserleri bilme imkânları sağlanmalı ve bu konuda için gerekirse Müzeler Teşkilat Kanunu hemen ele alınmalı ve gereksinime karşılık verecek hâle getirilmelidir.

Toplantıda eğitime yönelik öneriler getirilmişse de bunların kapsamı Türkiye'deki üniversitelerde verilecek müzecilik eğitimi olmamıştır (ICOM Türkiye Milli Komitesi, 1958).

1960'lı yıllara gelindiğinde özellikle arkeoloji müzelerinde tekrar artış izlenmiştir. 1956 yılında yapılan araştırma verisine göre 33 müzeyle 7 müze deposu varken bu sayı 1963 yılında 58 müzeyle 12 müze deposuna ulaşmıştır (Atagök, 1999). Eski Eserler ve Müzeler Komitesi tarafından 1961 yılında düzenlenen toplantı neticesinde yayımlanan rapora göre personel sınıflandırması ilmi personel, idari personel ve teknik personel olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Müzeciliğin daha tercih edilir bir meslek hâline gelmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Müzelerin eğitim veren kurumlar olduğu vurgulanmış ancak müze kadrosu önerilerinde müze eğitimcisiinden bahsedilmemiştir. Kadro önerilerinde konservatör ve baş konservatörün öne çıkarılması henüz geleneksel koruma odaklı anlayışın hâkim olduğunu göstermektedir (Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu, 1961). 1970'li yıllarda siyasi, toplumsal ve iktisadi gerginlik artmıştır. İRHM'nin tekrar kapanırken Ankara'da yeni bir Devlet Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır. Askeri bir darbeye başlayan 1980'ler de modern ile çağdaş

kavramlarının tartışıldığı yeni müzecilik faaliyetlerinin geliştiği bir dönem olmuştur. Önemli bir gelişme ise 1983 yılında müze yapılanmalarına dair 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle olmuştur. Bu kanunla kültür varlıkları ve müzelerle ilgili uygulamaların tanımlanması ve örgütlenme yapısının değerlendirilmesi için bir alan oluşturulmuştur. Müzeler Kültür Bakanlığının örgüt şemasında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü altında yapılandırılmıştır. 1983 yılında Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik'in yürürlüğe girmesiyle özel müzelerin sayılarındaki artış ülkedeki müzecilik çalışmalarının seyrini değiştirmiştir (Erbay, 2017).

1990 yılında Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte müze personelinin iş tanımlarının yapıldığı araştırma öne çıkarılmıştır ancak, mesleki süreklilik için herhangi bir standart ya da öneri getirilmemiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.).

1998 yılında Sayıştay Başkanlığı tarafından Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerin Faaliyetlerinin İncelenmesi isimli bir rapor hazırlanmıştır. Sayıştay tarafından hazırlanan rapor müzecilik alanına dair yeterlilikler ve yetersizlikler belirlenmiş sonunda yetersizlikler için çözüm önerileri sunulmuştur (Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerin Faaliyetlerinin İncelenmesi, 1998). Elde edilen bulgulara göre yetersiz değerlendirilen konular şöyledir:

- Mevzuattaki Boşluk ve Yetersizlikler
- İdari ve Mali Yapıdaki Yetersizlikler
- İletişim ve Personel Politikasındaki Yetersizlikler
- Kaçakçılığın Önlenmesindeki Yetersizlikler
- Müzelerin Faaliyetleriyle ilgili Yetersizlikler
 - Eser Elde Etme
 - Depolama
 - Bakım ve Koruma
 - Güvenlik
 - Sergileme
 - Kayıt, Envanter ve Sayım

Müzelerdeki personel kadrolarını arkeolog, restoratör, koruma güvenlik görevlisi ve bekçiler oluşturmaktadır. Müze çalışanının mesleki profesyonelleşmesinin akademik zeminde gelişmesi için çözüm önerisi olarak raporda şu maddeler sunulur:

- Üniversitelerdeki uygun bölümlerde müzecilik eğitimi veren birimler olmalı, müze personelinin göreve başlamadan önce ve görev sırasında kariyerini destekleyecek eğitiminin nitelikli hâle getirilmeli,
- Üniversitelere ve YÖK’e (Yükseköğretim Kurulu) müzecilik eğitimi verilen bölümlerin kurulması için öneri sunulmalı, YÖK tarafından onaylanması hâlinde müfredat içeriğinin Genel Müdürlük ile oluşturulması faydalı görülmüştür,
- Müze Müdürlükleri asgari olarak yılda iki defa konferanslar düzenleyerek hizmet içi eğitim faaliyetlerinde yoğunluk göstermelidir.

Bu rapor, müzecilik mesleğine dair eğitim başta olmak üzere yukarıda bahsi geçen konular hakkındaki eksikliğin devlete bağlı bir kurum tarafından raporlaştırılması açısından önemlidir (Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerin Faaliyetlerinin İncelenmesi, 1998).

Müze-i Hümayûn Mektebi’nin kurulmasına yönelik girişimlerden sonra yukarıda da görüldüğü gibi çeşitli raporlarda müzecilik eğitime olan ihtiyaç çokça dile getirilmiştir. 1980 yılında ilk özel müze olan Sadberk Hanım Müzesi’nin ardından 1987’de Uluslararası İstanbul Bienali’nin başlaması özel koleksiyonların müzeleşmesinin önünü açmıştır. Dolayısıyla sadece devlete bağlı kültür kurumlarında değil özel kurumlarda uzman personel ihtiyacı gündemde olmuştur. Müze-i Hümayûn Mektebi’nden sonra ilk kez 1989 yılında o dönemki adıyla Yıldız Üniversitesi’nde Müzecilik Yüksek Lisans Programı açılmıştır. Bu girişimiyle YTÜ, Türkiye’de müzecilik eğitimini akademik düzeye taşıyan ilk kurum olurken, uzunca bir süre de müzecilik eğitimi veren tek kurum olarak alanda ve müzelerde görev alacak eğitimli kadroları yetiştirmiştir. Önce doğrudan rektörlüğe bağlı olan program daha sonra Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlanmıştır.

1990 öncesi dönem müzecilik eğitimi açısından durağan olmuştur ancak, 90’lar sonrası akademik anlamda hareketli girişimlerin önü açılmıştır. Başlarda sadece arkeoloji ve sanat tarihi mezunlarının müze kadrolarını oluşturma durumu özellikle 1990’lı yıllardan sonra değişmeye başlamıştır. Kültür kurumlarının koleksiyon odaklı yaklaşımı izleyiciyi odağına almaya başlayınca müze uzmanlığı meslek olarak yeni yeterliliklere gereksinim duymuştur. Dolayısıyla ilgili bölümlerde sadece ders olarak verilen müzecilik eğitimi Yıldız Üniversitesi’nin ardından çeşitli üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora programlarıyla akademik bir disiplin olarak varlığını geliştirmiştir. Zamanla nitelikli yeterliliklere sahip, müzeciliğin çeşitli uzmanlık alanları hakkında bilgili personel ihtiyacı başka üniversitelerde de müzecilik eğitime başlanmasına sebep olmuştur. Müzecilik eğitiminin akademik düzeyde çeşitli

kurumlarda varlığının gelişimi toplumun müzeyle kurduğu bağı da doğrudan biçimlendirmiştir.

3.1. Lisans Programları

Türkiye’de müzeciliğin, üniversitelerde akademik disiplin olarak başlaması 1989 yılında günümüzdeki adıyla Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Yüksek Lisans Programıyla olmuştur. Bu tarihe kadar yalnızca çeşitli üniversitelerin ilgili bölümlerinde müzecilik seçmeli dersleri verilmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren kişisel çabalarla müzecilik eğitiminin üniversitelerde profesyonel düzeyde verilmesine ilişkin girişimlerde bulunulmuşsa da günümüzde İstanbul Üniversitesi (2009-halen) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (2010-halen) olmak üzere iki kurumda müzecilik lisans eğitimi mevcuttur.

4 yıllık eğitim süresi olan lisans programı için ilk girişim 2006-2007 öğretim yılında Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu’nun çabalarıyla Başkent Üniversitesi’nde Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi bünyesinde Sanat Tarihi ve Müzecilik Bölümü’nün açılmasıyla olmuştur. Bölümün, 2006 yılında Sanat Tarihi adıyla eğitime başlanmasının ardından adı 2007 yılının sonlarına doğru Sanat Tarihi ve Müzecilik Bölümü olarak değişmiştir. Bölümün amacı sanat tarihi ve müzecilik disiplinlerini çağdaş yaklaşımlarla buluşturarak müzeciliğin işlevlerine dair bütüncül düşünme yetisi ve kültürel varlıkların geleceğe aktarılmasında duyarlı araştırmacı ve müze çalışanları yetiştirmektir. Bölümden mezun olma koşulları incelendiğinde ise 40 iş günü staj yapmak gerekliliği dikkat çekmektedir. Üçüncü ve yedinci yarıyılı olmak üzere 20’şer gün kültür kurumları, kazı ve restorasyon uygulamalarında yapılması beklenmektedir (Yenişehirlioğlu, 2009). Müzecilik formasyonunda öncelikli konulardan biri öğrencilerin aldıkları teorik bilgileri pratikte deneyimlemelerine olanak sağlayacak bir alan olmamasıdır. Dolayısıyla Başkent Üniversitesi eğitime devam etmemiş de olsa lisans programında öğrencilere sunulan staj imkânı programın yalnızca teorik değil pratik açıdan da uygulamalarını içermesi bakımından önemlidir.

2016 yılında Prof. Dr. Ayşe İlhan Çakır öncülüğünde Ankara Üniversitesi’nde Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Müzecilik bölümü kurulmuştur, ancak lisans seviyesinde programın temelini oluşturmak için akademik kadro oluşturma süreci devam ettiği için kurulduğu yıl eğitime başlayamamıştır. Bugün üniversite bünyesinde yüksek lisans derecesinde 1997 yılında kurulan Müze Eğitimi programı mevcuttur.

Açılan lisans programlarının kısa sürede kapatılıp yüksek lisans eğitimiyle devam etmesi dünyada olduğu gibi ülkemizde de müzeciliğin daha çok yüksek öğrenimde kurumsallaştığını göstermektedir.

• **İstanbul Üniversitesi Müzecilik Bölümü**

2009'da Fethiye Erbay tarafından İstanbul Üniversitesi'nde Edebiyat Fakültesi'ne bağlı Müzecilik Bölümü Lisans Programı müzelerde çalışabilecek, arkeoloji, kültür ve sanat alanındaki birikimleri, katkılarıyla geleceğe iletebilecek nitelikli müze uzmanları yetiştirmek amacıyla eğitime başlamıştır. Bölüm, 30 kişilik kontenjandan oluşmaktadır.

Akademik kadrosu ise şöyledir:

- Prof. Dr. Fethiye Erbay
- Doç. Dr. Güner Sağır
- Doç. Dr. Hasan Feridun Özgümüş
- Doç. Dr. Aslı Gökçe Kılıç
- Arş. Gör. Nevres Işıl Kayrakgil Öksüzöğlü

Kent Kültürü ve Tarihi, Müzecilik Terminolojisi, Görsel Belgeleme Teknikleri, İstanbul Müzeleri ve Tarihi Yapılar, Kültür Varlığı Kaynakçılığı ve Müzelerde Koruma gibi çeşitli derslerle alana dair kültür ve müzecilik bağlamında bir müfredat oluşturulmuştur. Mezuniyet için ise en az 240 AKTS'yi tamamlanması, 4'lük sistemdeki ağırlıklı not ortalamasının en az 2.00 olması şartı vardır (İstanbul Üniversitesi Müzecilik Bölümü, t.y.).

• **Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Bölümü**

Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Bölümü Prof. Dr. Remzi Yağcı ve Öğr. Gör. Şükrü Tül tarafından açılacak yeni müzelerin oluşumunda öncü olacak, müze yapısına dair konularda yeterlilik elde edecek öğrenciler yetiştirme hedefiyle 2010'da kurulmuştur. 2014-2015 öğretim yılında öğrenci kabulüne başlayan bölümün akademik kadrosu ise:

- Prof. Dr. Remzi Yağcı
- Prof. Dr. Zeynep Çakmakçı
- Prof. Dr. Barış Gür
- Prof. Dr. Urungü Akgül
- Öğr. Gör. Dr. Betül Teoman
- Arş. Gör. Özlem Öztöpcü isimlerinden oluşmuştur.

Bölüm, 2023 yılında lisans programı için 40 kişilik kontenjan açmıştır. Alandaki çeşitli üniversite ve uzmanlarla yaptığı konuşma ve seminer gibi etkinlikler yapılacak araştırma ve proje çalışmalarına ilham olacak eğitimde motive sağlayan etkenler olarak değerlendirilebilir (Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, t.y.).

3.2. Yüksek Lisans ve Doktora Programları

1980’li yıllarda özel müzelerin açılmasıyla alanda daha önce talep edilmeyen beklentiler doğmuştur. Özel koleksiyonların müzeleşmesi ve galerilerin açılmasındaki hareketlilik kültür kurumlarının özellikle eğitim ve iletişim işlevlerini izleyici odağı üzerinden disiplinlerarası yaklaşımla yönetilmesini gerekli kılmıştır. Türkiye’de müze profesyoneli yetiştirmeye yönelik ilk girişim 1870’li yıllarda ülkedeki müzecilik eğitiminin tohumları atılan Müze-i Hümayûn Mektebi’nden sonra 1989’da YTÜ’de Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın açılmasıyla tekrar gündeme gelmiştir. Program kurucusu Prof. Dr. Tomur Atagök’ün kişisel çabalarının ardından eğitime başlayan YTÜ, gelecekte kurulan programlar için öncü olmuştur.

Günümüzde beş üniversitede müzecilik yüksek lisans eğitim programı devam etmektedir. Bu bölümde, YTÜ bir sonraki bölümde ayrıntılı ele alınacağı için 1990 yılından itibaren kurulan programlar incelenecektir.

• Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı

1997 yılında Ankara Üniversitesi’nde Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı Müze Eğitimi Anabilim Dalı kurulmuştur. Üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Müze Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı’na öğretim kadrosundaki müze eğitim alanında uzman Prof. Dr. Bekir Onur’u getirmiştir. Ankara Üniversitesi müze eğitimi özelinde yüksek lisans derecesinde eğitim veren ilk kurumdur. Program, günümüzde Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı olarak eğitime devam etmektedir.

Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı’nın açılışına dair gerekçeler Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün Müze Eğitimi Yüksek Lisans programı için hazırladığı tanıtım broşüründe (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, 2019) şöyle belirtmiştir:

- Müzelerin birer eğitim kurumu olduklarına dair anlayışı pekiştirmek
- Müzelerin eğitim işlevini gerçekleştirecek nitelik müze eğitimcileri yetiştirmek
- Bu işlevi gerçekleştirmeye dair eğitim birimlerinin açılmasına yardımcı olmak

- Oluşturulacak yeni eğitim politikalarıyla Millî Eğitim Bakanlığı'nın programlarında müze eğitime yer verilmesi sağlamak
- Müzecileri ve müze eğitimcilerini buluşturacak ortak etkinlikler ve programlar hazırlamak

Disiplinlerarası Müze Eğitimi Anabilim Dalı'nda Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans olarak eğitim veren programların akademik kadrosu:

- Doç. Dr. Ceren Güneröz
- Prof. Dr. Ayşe Okvuran
- Doç. Dr. Ayşem Yanar isimlerinden oluşmaktadır.

Programın kurulmasına dair gerekçelerden yola çıkarak hazırlanan müfredatta Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fen Fakültesi ve İletişim Fakültesi ile disiplinlerarası ortaklıkta ders programı planlanmıştır.

Tablo 5. Ankara Üniversitesi 2023-2024 Öğretim Yılı Tezli Yüksek Lisans Dersleri

Ankara Üniversitesi 2023-2024 Güz Dönemi Dersler	
Ders Adı	Kredi
Davranış Bilimlerinde Araştırma	3
Müze Bilimine Giriş	3
Müze Eğitimi Çalışmaları	3
Müze Toplumsal Çalışmalar	3
Müze Gelişim ve Öğrenme	3
Müze Mevzuatı ve Uygulamalar	3
Kültürel Miras	3
Seminer	0
Uzmanlık Alan Dersi	8
Ankara Üniversitesi 2023-2024 Bahar Dönemi Dersleri	
Davranış Bilimlerinde Araştırma	3
Müze Bilimine Giriş	3
Müze Eğitimi Çalışmaları	3
Müze Eğitimi ve Materyal Geliştirme	3
Müze Yaratıcı Drama	3
Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım	3
Çocuk ve Gençlik Müzeleri	3
Müze Deneyimi	3
Müze ve Doğa Eğitimi	3
Sergileme Yöntem ve Teknikleri	3
Müze Mevzuatı ve Uygulamalar	3
Uzmanlık Alan Dersi	8
Tez Çalışması	0

Kaynak: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müze Eğitimi (YL) Programı, 2024

Yukarıda görülen derslerden yola çıkıldığında programın eğitiminin temel kavram ve yaklaşımlarına hâkim olmak, koleksiyondan hareketle kurumun eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve program geliştirmeye yönelik beceriler kazanmak gibi çıktılarıyla uyumlu olduğu izlenmektedir. Bu özel yeterliliklerle birlikte “Müzebilimine Giriş”, “Müze Mevzuatı ve Uygulamalar” ve “Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım” gibi dersler de teorik bilgi ve uygulamaya dayanarak programda müzecilikle ilgili genel yeterlilikleri sunmaktadır.

- **İstanbul Üniversitesi Müze Yönetimi Yüksek Lisans ve Doktora Programı**

Müze Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Prof. Dr. Fethiye Erbay önerisiyle 2009 yılında Türkiye’deki müze yönetiminin organizasyon ve planlama konularında uzmanlık niteliğine sahip müzecileri yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Müze Yönetimi Bilim Dalı ismiyle eğitime başlamıştır. 2020 yılı itibariyle de doktora programı kurularak öğrenci kabulüne başlamıştır.

2000’li yıllarda müzelerin artmasıyla birlikte müzelerin personel ve ziyaretçi katılımları da artış göstermiştir. Müzelerin idaresinden sorumlu kişiler çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Müzeler arasındaki rekabet boyutunun değişmesi yönetsel sorunları da doğurmuştur. Müzelerde yeni teknolojilere ve yaklaşımlara hâkim, nitelikli personel ihtiyacı yüksek lisans ve doktora programlarının kurulmasında öncelikli gerekçeler olmuştur.

Programlar, çeşitli disiplinlerden lisans eğitimini bitirmiş bu alanda mesleki yeterlilikler kazanmak isteyen adayların başvurularına açıktır. Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından belirlenmiş esaslar dikkate alınarak lisans, yabancı dil, ALES ve mülakat notlarının ortalaması alınarak öğrenci kabulü yapılmaktadır. Doktorada ise bu notlara yüksek lisans notu eklenerek değerlendirme yapılmaktadır.

Programın akademik kadrosunu Prof. Dr. Fethiye Erbay, Doç. Dr. Güner Sağır, Doç. Dr. Hasan Feridun Özgümüş, Doç. Dr. Aslı Gökçe Kılıç, Arş. Gör. Nevres Işılay Kaçakgil Öksüzoğlu oluşturmaktadır.

Tablo 6. 2023-2024 Öğretim Yılında İstanbul Üniversitesi Tezli Müze Yönetimi Yüksek Lisans Programı'nın Dersleri

İstanbul Üniversitesi 2023-2024 Güz Dönemi Yüksek Lisans Dersleri	
Ders Adı	Kredi
Eser Kaçakçılığı	3
Mimari Yapı Tasvirleri	3
Müzelerde Çağdaş Yönetim	3
Müzelerde İş Güvenliği Çalışmaları	3
Müzelerde Koruma ve Onarım	3
Müzelerde Önleyici Koruma Çalışmaları	3
Müzelerde Sergileme ve Sunum Teknikleri	3
Müzelerde Uygulamalı Çalışmalar	3
Müzelerin Planlanması	3
Sanat Tarihinin Müze Uzantısı	3
İstanbul Üniversitesi 2023-2024 Bahar Dönemi Yüksek Lisans Dersleri	
Ders Adı	Kredi
Arkeolojik Mirasın Korunması	3
Bilim ve Kültür Mirası	3
Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği	3
Kültürel Miras Alanlarının Yönetimi	3
Mimari Yapı Tasvirlerinin İncelenmesi	3
Müze Kuramları	3
Müze Kurma Projeleri ve Kontrol Süreçleri	3
Müzecilikte Görsel Okur Yazarlık	3
Müzelerde Atölye Çalışmaları	3
Müzelerde Risk Yönetimi	3
Müzelerin Değişim ve Gelişim Stratejileri	3
Seminer	0
Sualtı Kültür Mirasının Sergilenmesi	3
Tarihi Yapıların Müzeye Dönüşüm Çalışmaları	3

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Bilgi Sistemi, t.y.

İstanbul Üniversitesi Müze Yönetimi Yüksek Lisans Programı, alanıyla ilgili disiplinler arasında etkileşimi ve çeşitli disiplinlerle ortaklaşa çalışmalar yürütme, bu çalışmalarda karşılaşılabilecek sorunlar için çözüm üretme ve alanda edindiği bilgi ve deneyimleri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirme gibi kazanımlar belirlemiştir. Müfredat incelendiğinde ise bu kazanımları doğrudan ve dolaylı olarak besleyen

dersler mevcut. Ancak bu programda müze mevzuatına, belgelemeye ve koleksiyon yönetimine yönelik derslerin olamayışı dikkat çekicidir. Buna karşın müfredatta “Mimari Yapı Tasvirleri”, “Mimari Yapı Tasvirlerinin İncelenmesi”, “Sanat Tarihinin Müze Uzantısı”, “Müze Kuramları”, “Müzelerde Koruma ve Onarım” ve “Müzelerde Önleyici Koruma Çalışmaları” gibi birbiriyle yakın içerikte dersler vardır.

Tablo 7. 2023-2024 Öğretim Yılında İstanbul Üniversitesi Tezli Müze Yönetimi Doktora Programı’nın Dersleri

İstanbul Üniversitesi 2023-2023 Doktora Güz Dönemi Dersleri	
Ders Adı	Kredi
Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği	3
Deneyim Odaklı Müzeler	3
Kültürel Miras Kurumları ve Yönetim	3
Müze Mimarisi ve Restorasyon Çalışmaları	3
Müzeler ve Yeni Medya	3
Müzelerde Bilimsel Araştırmalar	3
Müzelerde Görsel İletişim	3
Sanatta Girişimcilik	3
Sürdürülebilir Yeni Müzecilik	3
Uygulamalı Müze Projeleri	3
İstanbul Üniversitesi 2023-2023 Doktora Bahar Dönemi Dersleri	
Ders Adı	Kredi
Anadolu Medeniyetlerinde Bilim	3
Kent Arkeolojisi	3
Kültür Endüstrisi, Yaratıcılık ve İnovasyon	3
Müze Çalışmaları: Kültür ve Deneyimler	3
Müze Mimari Analizleri	3
Müze ve Sergi Projelerinde Yeni Uygulamalar	3
Müzelerde Bilgisayar Tasarımlı Dijital Tasarımlar	3
Müzelerde Örgüt Kültürü	3
Post Modern Müzelerde Değişim	3
Seminer	0
Stratejik Yönetim	3

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Bilgi Sistemi, t.y.

Program eğitim süresi iki yılı kapsamaktadır. Müfredatında zorunlu ve seçmeli derslere yer verilmiştir. Mezun olmak için yüksek lisansta en az 21 krediyi, seminer dersiyle birlikte seçmeli ders koşullarını tamamlanması ve tez çalışmasının başarılı

sonuçlanması; doktorada ise 27 kredinin tamamlanması, yeterlilikten ve tez çalışmasından başarıyla geçilmesi koşullarının sağlanması esas alınmıştır.

• **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı**

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı 2009 yılında, o dönem Sanat Tarihi Bölüm Başkanı olan Prof. Dr. Zeynep İnankur tarafından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak kurulmuştur. Program, öncelikle bünyesindeki İstanbul Resim ve Heykel Müzesi olmak üzere sanat müzelerine alandaki ihtiyaca cevap verecek profesyonel müzeciler yetiştirme amacıyla eğitime başlamıştır. 2024-2025 öğretim yılında programa öğrenci alımı yapmamıştır (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024).

Program mimarlık, sanat tarihi, resim ve heykel bölümünde lisans eğitimini tamamlayan öğrencileri kabul etmektedir. Program kontenjanı Sanat Tarihi Anabilim Dalı tarafından 5 kişi olarak belirlenmiştir.

Programın akademik kadrosu şöyledir:

- Prof. Dr. Burcu Pelvanoğlu
- Prof. Dr. Nilüfer Öndin
- Dr. Öğr. Üyesi Zeki Coşkun

Tablo 8. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı 2023-2024 Öğretim Yılı Dersleri

1. YARIYIL		
Ders Adı	Tür	Kredi
Seminer	Zorunlu	3
Müze Tarihi ve Teorisi	Seçmeli	3
Müze Mevzuatı	Seçmeli	3
Belgeleme Yöntemleri	Seçmeli	3
Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı	Seçmeli	3
Kültür Endüstrisi	Seçmeli	3
Müzede Öğrenme I	Seçmeli	3
Restorasyon ve Konservasyon Teorileri I	Seçmeli	2
Taşınır Kültür Varlıklarının Korunması I	Seçmeli	2
2. YARIYIL		
Müze Pazarlaması ve Halkla İlişkiler	Seçmeli	3
Sergi Tasarımı	Seçmeli	3
Müze ve Çağdaş Sanat	Seçmeli	3
Müzede Öğrenme II	Seçmeli	3
Taşınır Kültür Varlıklarının Korunması II	Seçmeli	2
Restorasyon ve Konservasyon Teorileri II	Seçmeli	2
Türkiye'de Resim ve Edebiyatın Ortak Dili: Sanatçı Mekânları	Seçmeli	3
Sanat ve Hukuk	Seçmeli	3

Kaynak: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, t.y.

Programın müfredatı zorunlu olan seminer dersi öncelikli olmak üzere müze tarihi, müze mevzuatı, çağdaş sanat, sergileme uygulamaları, kültür endüstrisi ve öğrenme gibi konulara kapsayıcı açıdan yaklaşan teorik olarak işlenen seçmeli derslerden oluşmaktadır. Her iki yarıyıl da beş tane seçmeli ders seçilmektedir. Müfredata bakıldığında ders içerikleri müzecilik alanında kavramsal düşünce oluşturma ve bunu uygulamaya dökme, çağdaş müzeciliğin pratikleri öğrenme ve profesyonel sorumluluk bilinci kazandırma gibi program çıktılarıyla uyum göstermektedir.

Seminer ve bitirme teziyle birlikte en az 21 kredilik derslerin tamamlanmış olması, yüksek lisans tez çalışması ve tez araştırmasından hazırlanan bilimsel yayının sunulması şartlarının başarılı sonuçlanmasıyla öğrenci mezun olmaktadır (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği, 2017).

- **Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı**

2007 yılında Sanat Tarihi ve Müzecilik lisans programına başlamış Başkent Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam edilmemiş tezli ve tezsiz olmak üzere yüksek

lisans programları açılmıştır. Program, sanat tarihi ve müzecilik disiplinlerinin temel yöntem, ilke ve etiğe hâkim olan, bu kavramlar birlikte düşünebilen nitelikli akademisyenler yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. 2013 yılında Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde kurulan Sanat Tarihi ve Müzecilik Anabilim Dalı'nda tezli ve tezsiz olarak Müzecilik Yüksek Lisans Programı 2014 yılında öğrenci kabulüne başlamıştır. Anabilim Dalı başkanı Prof. Dr. Billur Tekkök Karaöz'dür. Programa öğrenci kabul şartı lisans derecesini tamamlanmış olup mülakat değerlendirmesine giren adayların mülakat değerlendirme notunun %60 ve lisans başarı notunun %40'ı alınarak genel başarı notunun sıralamasıdır.

Tablo 9. Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Ders Programı

Birinci Yarıyıl (Güz) Dersleri	Kredi
Seçmeli Ders I	3
Seçmeli Ders II	3
Araştırma Yöntemleri	3
İkinci Yarıyıl (Bahar) Dersleri	Kredi
Seçmeli Ders III	3
Seçmeli Ders III	3
Seçmeli Ders V	3
Üçüncü Yarıyıl (Güz) Dersleri	Kredi
Seçmeli Ders VI	3
Seminer	-
Tez Hazırlık	-
Dördüncü Yarıyıl (Bahar)	Kredi
Tez	-

Kaynak: Başkent Üniversitesi Bilgi Paketi

Araştırma Yöntemleri, Seminer ve Tez dışındaki dersleri seçmeli içerikler oluşturmaktadır. Sanat Tarihi ve Müzecilik Anabilim Dalı'nın açtığı derslere göre öğrenciler bu seçmeli derslerden tercihlerine göre mezuniyet için gereken krediyi sağlayacak programlarını yapabilmektedir. Her biri 3 kredilik olan seçmeli dersler ise şöyledir:

- Cam Konservasyon ve Restorasyonu
- Çağdaş Sanat Müzeleri ve Uygulamalar
- Fotoğraf Sanatı
- Geleneksel Türk Evleri
- Görsel Belgeleme ve Uygulama
- Güzel Sanatlar Piyasası

- Kitap Sanatları Konservasyon ve Restorasyonu
- Koleksiyon Oluşturma ve Sergileme Yöntemleri
- Konservasyon Yöntemleri
- Koruma Restorasyon ve Yeniden İşlevlendirme Çalışmaları
- Kültür Emperyalizmi ve Müze
- Maddi Kültür
- Mekân Felsefesi ve Müze
- Mekân İçinde Mekân Tasarımı
- Metal Eserler Konservasyon ve Restorasyonu
- Multimedya Teknolojileri
- Multimedya Teknolojileri ve Sanat Eseri
- Müze İç Mekanının Amaca Uygun Kullanımı
- Müze İç Mekanının Yeniden İşlevlendirilmesi
- Müze Sanat ve Çevre
- Müze Tasarım Estetiği
- Müze Tasarımı ve Anlatım Dili
- Müze, Tasarım ve İletişim
- Müzecilik ve Eğitim
- Müzeler Yoluyla Yaratıcı Düşünme
- Müzelerde Yönlendirme ve Tipografya
- Popüler Kültür ve Sanat
- Resim Konservasyon ve Restorasyonu
- Sanat Yönetimi ve İşletmeciliği
- Seramik Konservasyon ve Restorasyonu
- Sergileme Yöntem ve Uygulamaları
- Sürdürülebilir Ekoloji ve Sürdürülebilir Kalkınma
- Tarihi Yapıların Belgelenmesi, Analizi ve Değerlendirilmesi
- Tarihsel Çevre Korumacılığı
- Taş Konservasyonu ve Restorasyonu
- Tekstil Konservasyon ve Restorasyonu
- Tez Tamamlama
- Türkiyede Müzecilik Tarihi ve Uygulamaları
- Yerel Müzeler, Tarihi Evler ve Sit Alanları
- Yöresel Mimari, Çevre ve Sürdürülebilirlik

Öğrencilere sunulan seçmeli derslerin hem sayıca fazla olması hem de içerik olarak çeşitlilik göstermesi akademik ve mesleki anlamda müzecilik alanına dair eleştirel bir farkındalığa sahip olmak ve farklı disiplinlerin sunduğu bilgilerle yeni yeterlilikler elde etme gibi kazanımları besleyici ölçüde olduğu gözükmemektedir. Müfredat, disiplinler anlamında çeşitlilik gösterirken müze mimari tasarımı konusunun yoğunlukta olduğu görülmektedir. Programın müfredatında zorunlu ve seçmeli olmak

üzere kredisini tamamlayan 4.00 olan genel not ortalaması üzerinden en düşük 2.00 alan öğrenciler için mezun olma koşulları sağlanmış olur.

- **Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans ve Doktora Programı**

Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans ve Doktora Programı, 2015 yılında Prof. Dr. Remzi Yağcı, Doç. Dr. Melih Tınal, Dr. Öğretim Üyesi Sema Gündüz Kuskü ve Dr. Öğretim Üyesi Urungu Akgül tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Müzecilik Anabilim Dalı'nda kurulmuştur. Yüksek lisans programından ilk mezunlarını 2018 yılında vermeye başlayan Müzecilik Anabilim Dalı, 2020 yılı itibariyle doktora programını da açmıştır. Öğrencilere bir müzede karşılaşabilecekleri çeşitli becerileri kazandırmayı amaçlamıştır. Bu amaca yönelik de disiplinlerarası bir ders programı oluşturulduğu belirtilmektedir (Müzecilik Lisans Programının Amacı ve Çıktıları). Lisans, yüksek lisans ve doktora programları bulunan Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Müzecilik Anabilim Dalı akademik kadrosu Prof. Dr. Remzi Yağcı, Prof. Dr. Zeynep Çakmakçı, Prof. Dr. Barış Gür, Prof. Dr. Urungu Akgül, Öğr. Gör. Dr. Betül Teoman, Arş. Gör. Özlem Öztöpcü'dan oluşmaktadır.

Yüksek lisans programına kabul ve kayıt için ALES'ten en az 55, yabancı dil sınavlarından en az 50 alınması ve Yüksek Lisans Bilim Sınavından en az 65 alınması koşulları sağlanmaktadır.

Tablo 10. 2021-2022 Öğretim Yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Dersleri

1.Yarıyıl Dersleri	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Müze Temaları ve Sergileme I	4
Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği	5
Seçmeli Dersler	21
Arkeoloji ve Sanat Müzeleri	7
Türk Müzecilik Tarihi	7
Sanat Antropolojisi	7
Somut Olmayan Kültürel Miras	7
Endüstriyel Projelerde Kültürel Miras Yönetimi	7
Müzeler ve Toplum	7
Müzecilikte Literatür Araştırmaları	7
Sergi Tasarımı	7
Müzelerde Koleksiyon Yönetimi	7
Türkiye'deki Müze Saraylar ve Saray Koleksiyonları	7
2.Yarıyıl Dersleri	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Seminer	3
Müze Temaları ve Sergileme II	9
Uzmanlık Alanı Dersi	4
Seçmeli Dersler	21
Küratörlük ve Müzeler	7
Türk Kültür Tarihi	7
Müzecilik Formasyonu	7
İleri Belgeleme Teknikleri	7
Kent Kavramı ve Müze Kentler	7
Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Kültür Sanat Ortamı ve Müzeler	7
Müzecilik ve Kültürel Miras Kuramları	7
Kültür Miraslarının Korunması ve Yönetimi	7
Türkiye'de Kültür Politikaları ve Müzeler	7
Müzelerde Eser Koruma ve Güvenlik Uygulamaları	7
Müze Mimarisi	7
3.Yarıyıl Dersler	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Tez	30
4.Yarıyıl Dersler	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Tez	30

Kaynak: Müzecilik Bölümü Dokuz Eylül Üniversitesi

Müfredata bakıldığında öğrencilerin müzeciliğin temel konularından olan belgeleme, küratörlük, koleksiyon yönetimi ve sergileme konularında oluşturulan ders içerikleriyle çağdaş bir yaklaşım benimsenmiştir. Ayrıca diğer programlarda sık rastlanmayan kültür tarihi, somut olmayan miras ve kültürel miras kuramlarına yönelik içeriklerle yetiştirilen personelin çalışacağı müze türündeki yetkinliğini de etkileyecektir. Yüksek Lisans programında mezun olmak için tezle birlikte, ilgili dersler ilgili dersler (53 AKTS), uzmanlık alanı dersi (4 AKTS), seminer (3 AKTS) ve tez çalışması (60 AKTS) olarak toplamda 120 AKTS'den oluşmaktadır. Öğrencilerin genel not ortalamalarının en az 2.50 olması ve tüm dersleri en az CB/S/TP notları ile geçmiş koşullarını sağlamaları gerekmektedir.

Doktora programına kabul ve kayıt için genel not ortalamasının 4'lük sisteme göre en az 3/4 olması, ALES'ten ve yabancı dil sınavlarından en az 60 alınması ve Doktora Bilim Sınavı'ndan en az 75 alınması koşulları sağlanmaktadır.

**Tablo 11. 2021-2022 Öğretim Yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik
Doktora Programı Dersleri**

1.Yarıyıl Dersleri	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Koleksiyonculuk ve Müze	10
Sanat Yönetimi	10
Ulus İnşası ve Müzecilik Çalışmaları	10
Mekân, Yer, Kültürel Peyzaj Bağlamında Müze	10
Müzelerde Teknoloji Kullanımı	10
Müzede Öğrenme ve Öğretim	10
Osmanlı Kültür ve Uygarlığı	10
Tarih Öncesi Dönemlerde Anadolu	10
Bilim Felsefesi ve Etiği	5
Uzmanlık Alanı	18
Tez Çalışması	162
2.Yarıyıl Dersleri	
Ders Adı	AKTS Kredisi
Koleksiyonculuk ve Müze	10
Sanat Yönetimi	10
Ulus İnşası ve Müzecilik Çalışmaları	10
Mekân, Yer, Kültürel Peyzaj Bağlamında Müze	10
Müzelerde Teknoloji Kullanımı	10
Müzede Öğrenme ve Öğretim	10
Osmanlı Kültür ve Uygarlığı	10
Tarih Öncesi Dönemlerde Anadolu	10
Bilim Felsefesi ve Etiği	5
Uzmanlık Alanı	18
Tez Çalışması	162

Kaynak: Müzecilik Bölümü Dokuz Eylül Üniversitesi

Doktora programında mezun olmak için tezle birlikte, ilgili dersler (84 AKTS), uzmanlık alanı dersi (3 AKTS), seminer (3 AKTS) ve tez çalışması (150 AKTS) olarak toplamda 240 AKTS'den oluşmaktadır. Öğrencilerin genel not ortalamalarının en az 2.50 olması ve tüm dersleri en az CB/S/TP notları ile geçmiş koşullarını sağlamaları gerekmektedir.

- **Akdeniz Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı**

Akdeniz Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Müzecilik Anabilim Dalı Nevzat Çevik başkanlığında 2008 yılında açılmıştır (Çevik, 2012). Program insanı merkeze alan “yeni müzecilik” konusunda aktif hizmet ve bilgi üreten personel

yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Ancak program günümüzde faaliyet göstermemektedir.

Dönemin yani 2008 yılının kabul koşulları incelendiğinde Sanat tarihi, arkeoloji, iletişim, sosyoloji, iç mimarlık gibi lisans programlarından mezun olmuş, LES-SÖZ puanı en az 45; yabancı dil puanı en az 60 olan kişilerin başvuruları değerlendirilmiştir. Müfredat bir zorunlu olan ‘‘Seminer’’ dersi dışında seçmeli derslerden oluşmuştur. Dersler ise şöyledir:

- Müzeler ve Müzecilik
- Müzecilik Tarihi
- Uygarlık Tarihi
- Müze ve Eğitimi
- Sosyal Antropoloji
- Müzelerde İletişim ve Halkla İlişkiler
- Bilimsel Araştırma ve Yazma Yöntemleri
- Sanat Tarihi
- Müze Yönetimi ve Mevzuatı
- Müze ve Kültür Kuruluşları İşletmeciliği
- Sergileme
- Belgeleme, Bakım, Onarım ve Koruma
- Koleksiyon Yönetimi ve Geliştirilmesi
- Bilimsel Araştırma Teknikleri
- Müze Mimarisi ve Düzenleme

Mezuniyet için ise toplam 21 kredinin en az 7 ders ve ek olarak seminer dersinin tamamlanmış olması şartları gerekmiştir.

• **Koç Üniversitesi Müzecilik ve Kültürel Miras İkinci  ğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı**

Koç  niversitesi’nde Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ‘‘Müzecilik ve Kültürel Miras İkinci  ğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı’’ açılmasına ilişkin teklif enstitünün 2012/05 sayılı Enstitü Karar Tutanağı’nın 1. Maddesine göre açılması kabul edilmiştir (Koç Üniversitesi Akademik Kurul Kararı, 2024). Program günümüzde faaliyet göstermemektedir.

• **Ege Üniversitesi Müzecilik ve Kültürel Miras İkinci  ğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı**

Ege  niversitesi’nde Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Arkeoloji Anabilim Dalı’na bağlı olarak ‘‘Müzecilik ve Kültürel Miras İkinci  ğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı’’ açılmasına ilişkin teklif 27.03.2013 tarihli ve 1/1 sayılı kararı ile

Rektörlük makamına sunulmuştur. Üniversite Senatosunun 30.04.2013 tarihli ve 10/7 sayılı kararı ile bölümün açılması uygun görülerek teklif 06.06.2013 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında incelenmiş ve kabul edilmiştir. 2013 yılından itibaren program için kontenjan ilan edilmesine rağmen yeterli başvuruya ulaşılamadığından yeni öğrenci kaydı yapamamıştır. Program, YÖK tarafından hâlen aktif statüde bulunmaktadır (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Görüşme, 2024).



4. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Yukarıdaki bölümlerde ifade edildiği gibi arkeoloji ve müze uygulamalarında görev alacak personel yetiştirmek amacıyla bir okul kurulması fikri ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda 1875 yılında Müze-i Hümayûn Mektebi ile gündeme gelmiştir. Ders programlarından öğretim esaslarına kadar pek çok konuda hazırlıkları tamamlanmışsa da Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesiyle yaşanan politik ve ekonomik sorunlardan dolayı Müze-i Hümayûn Mektebi hiç açılamamıştır.

Yeniden benzer bir amaçla müzelerde çalışan veya çalışacak kişilere akademik düzeyde eğitim verilmesi fikrinin bir yüksek lisans programıyla hayata geçirilmesiyle neredeyse yüz yıl sonra 1989'da o dönemki ismiyle Yıldız Üniversitesi bünyesinde mümkün olmuştur. Böylece ülkemizde bilimsel bir kurum çatısı altında müzecilik eğitimi üniversite seviyesinde ilk kez başlamıştır.

• Programın Kuruluş Amacı

Türkiye'de akademik anlamda verilen ilk müzecilik eğitimi olan Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın kurumsallaşmasının iki amacı vardır (Yıldız Teknik Üniversitesi, t.y.):

- Öncelikli olarak çağdaş müzecilik yaklaşımıyla müze ve toplum ilişkisinde, güncel anlayışın gelişmesine katkı sağlamak
- Müzeciliğin Türkiye'de bağımsız bir bilimsel disiplin olarak tanınırlığını sağlamak

Yukarıda belirtilen bu iki temel amaçta da vurgulandığı gibi “çağdaş müzecilik yaklaşımı” vurgusu ve “müzeciliğin bağımsız bir bilimsel disiplin” olarak görülmesi konuları dikkat çekmektedir. Öte yandan müzelerin toplumun eğitimine olan katkısı bağlamında da müze toplum ilişkisine değinilmiş olması hem ülkenin ihtiyacına yönelik bir tutumu hem de müzeciliğin dünya ölçeğindeki görevine dair bir konumlandırma yapıldığını göstermektedir.

• Programın Hedefleri

Programın kuruluş amacı doğrultusunda oluşturulan hedefleri ise şöyledir:

- Türkiye’deki müzeciliğin alanına dair teknik ve sosyal problemlerin tespit etmek ve bu problemlere çözüm önerileri sunacak projeler geliştirmek.
- Müzeciliği desteklemeye yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığı ve müzelerle yeni iş birlikleri geliştirmek.
- Müzeciliğin ulusal ve uluslararası seviyede mesleki ihtiyaçları karşılayacak bir müfredat sunmak.
- Çeşitli müzelerde çalışan personelin bu programa katılımı sonunda müzebilimine dair temel oluşturmalarına katkı sağlamak.
- Türkiye’deki müzecilik gelişimlerinde rol oynayacak uzman personel yetiştirmek.

Belirlenen hedefler müzecilik alanındaki gereksinimlere öncelik verildiğini göstermektedir. Dolayısıyla müzecilik alanındaki ilk akademik programın hedefleri de alanı hazırlamaya yönelik olmuştur.

• **Kabul Koşulları**

Herhangi bir lisans programından en az 2,3 ağırlıklı not ortalamasıyla mezun olunması gerekmektedir. Bununla birlikte adaylardan başvuruda bir dosya istenmektedir. Bu dosyanın içeriğinde; adayın özgeçmişi, varsa geçmişte deneyimlediği müzecilikle ilişkili çalışmaları, ilgilendiği bir müzecilik konusunu en fazla 500 kelimeyle açıkladığı bir metin, bu konuyla ilgili yazılan iki makalenin incelemesi beklenmektedir. Aday değerlendirmelerinde alan içi ve alan dışı olmak üzere iki çeşit kontenjan türü vardır. Kültür Yönetimi, Müzecilik, Sanat ve Kültür Yönetimi ve Sanat Yönetimi dışındaki lisans programlarından mezun olanlar alan dışı sayılır ve değerlendirme sonucunda bilimsel hazırlık programına tabi tutulur.

Programın açılışından bir yıl sonra müzelerde 5 yıllık çalışma deneyimine sahip olan sanat tarihi, görsel sanatlar, mimarlık tarihi, işletme, halkla ilişkiler ve arkeoloji gibi alanlarda veya herhangi bir alandan lisansını tamamlamış kişilerin programa sınavsız alınması ve sınırlı kontenjan ayrılması kararlaştırılmıştır (YTÜ Müzecilik Programı Arşiv Belgesi, t.y.).

• **Program Kazanımları**

Hedefler doğrultusunda oluşturulan müfredat eğitim gören öğrencilere belli yeterlilikler kazandırır. YTÜ Müzecilik Programı, bazen ders içindeki teorik aşamadan sonra bu kazanımları sağlarken bazen de ders dışında eğitim sürecinde öğrenciye belirli alışkanlıklar edindirir. Program kazanımları şöyle sıralanmakta:

- Müzebilimin teorik ve uygulamaya dayalı çalışmaları hakkında sahip olduğu bilgiyi sorgulayıcı ve yaratıcı bir yaklaşımla değerlendirir

- Müzebilim terminolojisine ve temel kavramlarına hâkim olur
- Edindiği bilgilerle kendinde var olan bilgileri yorumlayarak yeni bilgiler oluşturur
- Müzeciliğin gelişimine katkı sağlayacak projeler geliştirir
- Akademik çalışmalarında ürettiği bilgiyi paylaşır, ortak çalışır ve eleştirel yaklaşımla değerlendirebilir
- Çalışmalarında bilimsel ve etik değerlere uyar
- Edindiği bilgi ve yeterliliklerle ulusal ve uluslararası düzeyde disiplinlerarası çalışmalarda kullanır

Kazanımlara bakıldığında genel olarak disiplinlerarası akademik çalışmaları destekleyecek ve müzecilik alanında bilimsel birikime katkı sağlayacak şekilde bir yaklaşım gösterdiği söylenebilir.

• **Mezuniyet Koşulları**

Öğrencilerin formasyonunu tamamladıktan sonra mezun olmaları için dört koşul vardır:

- YÖK tarafından zorunlu olan Seminer dersi ve Araştırma Yöntemleri ve Bilimsel Etik dersi dışında en az 21 krediyi tamamlayacak 7 ders almış olmak,
- Tezden üretilen bir makalenin YTÜ dergilerinde ya da ulusal/uluslararası hakemli dergilerde yayınlamış olmak,
- Tez savunmasından başarılı olmak,
- Ağırlıklı Genel Not Ortalamalarının en az 2,5 olması gerekmektedir.

Bu koşullara bakıldığında özellikle yayın şartı Türkiye’deki diğer müzecilik programlarında bulunmamaktadır. YTÜ’de alınan formasyonun neticesinde tezden üretilmiş bir makale şartı olması çalışılan tezi bilimsel bir zemine dayandırmanın yanı sıra bilimsel yayıncılıkla bilgi birikimine katkıyı artırdığı da söylenebilir.

Bu bölümün devamında, on yıllık dönemlerle, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın akademik kadrosu, müfredatı, ders dışı etkinlikleri ve eğitimini tamamlayan öğrencilerin bilimsel tez çalışmaları incelenecektir.

4.1. Birinci On Yıllık Dönem (1989-1999)

1980 askeri darbesiyle beraber Türkiye’de yükseköğretimde sıkıntılar yaşanmış, YÖK’ün (6 Kasım 1981) kurulmasıyla tüm yükseköğretim kurumları merkezi bir yönetim altına alınmıştır. Müfredatın standartlaştırılmasının yanı sıra mevcut akademik programların özerkliği de ortadan kalkmıştır. Bu yeni düzen içinde 1984 yılında Tomur Atagök’ün Yıldız Üniversitesi’ne gelmesiyle Müzecilik Yüksek Lisans

Programı'nın kuruluş süreci başlamıştır. Ancak o yıllarda YÖK, tüm üniversitelerde yeni disiplinlerin kurulmasına temkinli yaklaştığı için Yıldız Üniversitesi'nde Müzecilik de dahil yeni disiplinlerin kurulmasını hemen onaylamamıştır. (Atagök, 2009). 1988 yılına gelindiğinde dönemin rektörü Prof. Dr. Süha Toner'in girişimiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılan yazılı müracaatla Yıldız Üniversitesi'nin "İstanbul Çağdaş Sanatlar Müzesi" açmaya talip olduğu belirtilmiştir. Bu talebe resmi bir cevap verilip verilmediği bilinmese de bir yıl sonra Yıldız Üniversitesi'nde Müzecilik Yüksek Lisans programı açılmıştır (Sinanlar Uslu & Yılmaz, 2023). 25 Temmuz 1989 tarihli ve 89/16 sayılı senato kararıyla kurulan Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın böylece Türkiye'de ilk olmasıyla müzecilik eğitiminin bilimsel bir disiplin olarak kurumsallaşmasının önü açılmıştır. Prof. Dr. Tomur Atagök'ün yoğun emek harcadığı Müzecilik Yüksek Lisans Programı ilk mezunlarını 1992 yılında vermiştir. 2002 yılında program YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı bünyesinde yeniden yapılandırılmıştır (Tezcan Akmehtmet, 2009).

Program, kuramsal bilgiyle uygulamayı bir arada sunma ilkesini benimseyerek müzecilikte öncü çeşitli üniversitelerin programlarından yola çıkarak hazırlanmıştır. Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği ve Yüksek Lisans Uygulama Esasları'na uygun olarak Fransa'da Musée du Louvre (Louvre Müzesi), İngiltere'de Leicester Üniversitesi, İspanya'da University of Barcelona (Barcelona Üniversitesi), Amerika'da The George Washington Üniversitesi ve John F. Kennedy Üniversitesi gibi kurumların Müze Çalışmaları öğretim programları incelenmiştir. Program kurucusu Prof. Dr. Tomur Atagök (Atagök, 1995) müfredatı oluştururken yola çıktığı bu üniversitelerin program içeriğini karşılaştırdığında özellikle Leicester Üniversitesi, The George Washington Üniversitesi ve John F. Kennedy Üniversitesi'nin her birinde ortak bulunan dersleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Müzecilik Çalışmalarına Giriş: Tarih ve Felsefe
- Koleksiyon Yönetimi: Yasal ve Ahlaki Konular
- Küratörlük Araştırması ve Sergi Düzenlemesi
- Müzeciliğe Giriş, Yönetim, Koleksiyon Yönetimi, Pratik Uygulamalar
- Müze Sergilemesi, Tasarım Yöntemleri
- Vergiden Muaf Kurumlarda Parasal Yönetim ve Bütçe
- Planlama ve Bütçe
- Korumaya Giriş: Koruyucu Teknikler
- Müze İzleyicileri, Müze Değerlendirmesi

- Farklı İzleyici için Pazarlama
- Sergi Planı ve Tasarım
- 1990'lar için Müze Konuları
- Eğitim/Yorum
- Değerlendirme Semineri
- Staj
- Master Projesi I, II
- Eğitim Teorileri
- Koleksiyonun Arşivlenmesi
- Koruyucu Konservasyon
- Bilgi Yönetimi
- İşletme dersi
- Müze Yönetimi

Üç üniversitenin de programlarında bulunan derslere bakıldığında müzeciliğin temel ilkelerinin sadece müze işlevlerine yönelik dersler olmayıp yönetim, işletme ve bütçe gibi müze kavramını birçok açıdan tamamlayan disiplinlere dair de içerikler sunulduğu görülmüştür. Bu içeriklerin Türkiye’de yeni kurumsallaşan müzecilik eğitiminde uyarlanması program kurucusu Prof. Dr. Tomur Atagök’ün vizyonu ile müfredata yansıtılmıştır. Müzeciliğin başlıca işlevlerinden toplama, koruma, belgeleme, sergileme, eğitim ve bunlarla birlikte müze işletmesi konularına öncelik verilerek disiplinlerarası bir program olması hedeflenmiştir. Yine programın açılmasıyla beraber müzecilik alanına dair özellikle yurtdışından ve prestijli müzelerden çok sayıda yayın temin edilmiş ve ayrıca dia pozitiflerden ve çeşitli yazılı malzemeleri kapsayan bir arşiv oluşturulmuştur. Programın hedefleri doğrultusunda kurulduğu 1989-1990 öğretim yılında müfredat aşağıdaki gibidir:

Tablo 12. 1989-1990 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

Hazırlık	Uygarlık Tarihi
Hazırlık	İşletmeciliğe Giriş
Hazırlık	Davranış Bilimi
Hazırlık	Halkla İlişkiler
1. Yarıyıl	Müzeciliğe Giriş
1. Yarıyıl	Estetik Anlayış ve Sanat Tarihi
1. Yarıyıl	Müze Yöneticiliği ve Mevzuatı
1. Yarıyıl	Belgeleme Sistemleri
2. Yarıyıl	Koleksiyon Geliştirilmesi
2. Yarıyıl	Sergileme ve Müze Düzenlemesi
2. Yarıyıl	Bakım ve Konservasyon
2. Yarıyıl	Müze Pedagojisi

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi

Tablo 12’de görüldüğü gibi programın kurulduğu ilk öğretim yılında derslerin müze işlevlerine yoğunlaştığı izlenmiştir. Özellikle kurulduğu ilk yıllarda müze çalışanlarına özel oluşturulan kontenjan ve sınavsız kabul hakkıyla birlikte alandaki mevcut personelin niteliğini pekiştirmeye yönelik bir yol izlenmiştir. Müzeciliğe dair toplama, sergileme, koruma, eğitim gibi temel işlevler ve mevzuat, işletme, halkla ilişkiler, davranış bilimi gibi temel kavramlar üzerinden bir içerik hazırlanmıştır.

Programın kurulmasının ardından bir yıl geçerken müfredatı dört yeni ders daha eklenerek müzeciliğin teknik konuları da içeriklere dahil edilmiştir. 1990-1991 yılında ders programı şöyledir:

Tablo 13. 1990-1991 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

Hazırlık	Sanat Tarihine Giriş
Hazırlık	İşletmeciliğe Giriş
Hazırlık	Davranış Bilimi
Hazırlık	İletişim-Halkla İlişkiler
Hazırlık	Osmanlıca / Grekçe
Hazırlık	Müzeciliğe Giriş
Hazırlık	Araştırma ve Yazma Yöntemleri
1. Yarıyıl	Sanat Tarihi 1
1. Yarıyıl	Müze Yönetimi 1
1. Yarıyıl	Müze Mevzuatı
1. Yarıyıl	Belgeleme Yöntemleri
1. Yarıyıl	Aydınlatma
1. Yarıyıl	Bakım ve Koruma
2. Yarıyıl	Sanat Tarihi 2
2. Yarıyıl	Koleksiyon Geliştirilmesi
2. Yarıyıl	Sergileme ve Müze Düzenlemesi
2. Yarıyıl	Müze Eğitimi
2. Yarıyıl	Müze Mimarisi
2. Yarıyıl	Kazı Teknikleri / Müze Yönetimi 2
2. Yarıyıl	Bitirme Tezi

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşivi

Program oluşturulurken müzede çalışanların formasyonu tamamlayabilmeleri için dersler pazartesi ve salı gününe toplanmıştır (YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi, 1990). Dersler incelendiğinde ise Osmanlıca/Grekçe, müze mimarisi, kazı teknikleri ve aydınlatma gibi içeriklerle müzeciliği besleyen temel konularda çeşitlenme görülmektedir.

1993-1994 öğretim yılında ise Kazı Teknikleri, Osmanlıca, Koleksiyon Geliştirme gibi araştırma temelli dersler seçimlik başlığında toplanmış ve senato kararıyla bilimsel hazırlık kaldırılmıştır (09.09.1993 Tarihli Senato Toplantısı Kararı, 1993).

Tablo 14. 1993-1994 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

1. Yarıyıl	Müze ve Müzecilik
1. Yarıyıl	Müze İşletmesi
1. Yarıyıl	Sanat Tarihi 1
1. Yarıyıl	İletişim ve Halkla İlişkiler
1. Yarıyıl	Araştırma, Yazma ve Belgeleme Yöntemleri
1. Yarıyıl	Bakım ve Koruma
1. Yarıyıl	Osmanlıca
2. Yarıyıl	Müze İşletmesi ve Müze Mevzuatı
2. Yarıyıl	Müzecilik Eğitimi
2. Yarıyıl	Sanat Tarihi 2
2. Yarıyıl	Koleksiyon Geliştirme
2. Yarıyıl	Müze Mimarisi
2. Yarıyıl	Kazı Teknikleri
2. Yarıyıl	Sergileme ve Müze Düzenlemesi
2. Yarıyıl	Aydınlatma ve Koruma

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi

Bilimsel hazırlığın kaldırılmasıyla program süresi kısalmıştır, bilimsel hazırlıkta verilen dersler seçmeli olarak sunulmuştur. 1994 yılında tezsiz yüksek lisans programının öğrenim görecekt adaylara alternatif olması için başvuru yapılmış ancak senato tarafından sonuç olumlu yanıtlanmamıştır (YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi, 1994).

1997-1998 öğretim yılına geçilmesiyle birlikte Bilimsel Hazırlık dersleri tekrar müfredata dahil edilmiştir. İki yarıyıldan oluşan Bilimsel Hazırlık derslerini de kapsayan program şöyledir:

Tablo 15. 1997-1998 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

Hazırlık 1	Sanat Tarihi 1
Hazırlık 1	Davranış Bilimi
Hazırlık 1	İletişim
Hazırlık 1	Kazı Yöntemleri
Hazırlık 1	Müze ve Müzecilik
Hazırlık 1	Araştırma ve Yazma Yöntemleri
Hazırlık 2	Sanat Tarihi 2
Hazırlık 2	Sosyal Antropoloji
Hazırlık 2	Halkla İlişkiler
Hazırlık 2	Kültür Kuruluşları İşletmeciliği
Hazırlık 2	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 1
Hazırlık 2	Müzelerde Araştırma Yöntemleri
1. Yarıyıl	Sanat Tarihi 3
1. Yarıyıl	Müze Yönetimi
1. Yarıyıl	Belgeleme Yöntemleri
1. Yarıyıl	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 2
1. Yarıyıl	Bakım ve Koruma
1. Yarıyıl	Koleksiyon Yönetimi
2. Yarıyıl	Sanat Kuramları
2. Yarıyıl	Müze Mevzuatı
2. Yarıyıl	Koleksiyonlar ve Sergileme
2. Yarıyıl	Müze Mimarisi ve Düzenlemesi
2. Yarıyıl	Aydınlatma ve Koruma
2. Yarıyıl	Koleksiyon Geliştirme

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi

1997-1998 yılında güncellenen müfredat, 2006-2007 öğretim yılına kadar yukarıdaki hâliyle devam etmiştir.

Programda kurulduğu 1989 yılından bu yana kadrolu ve saat ücretli akademik personel görev yapmaktadır. Programın kurulduğu ilk on yıllık periyotta öğretim kadrosu yeterli olmadığından çoğunlukla saat ücretli olarak kurum dışından öğretim personeli sağlanmıştır.

Kurum içindeki kadroda Prof. Dr. Tomur Atagök, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Özden Süslü, Prof. Dr. Güner Yavuz, Prof. Dr. Nuran K. Pilehvarian, Prof. Dr. Hülya Kılıç Sirel ve Öğr. Gör. Mustafa Sedat Göksu yer almıştır. Kurum dışından ise İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden Prof. Dr. Nurdoğan Rigel; Edebiyat Fakültesi'nden de Dr. Fethiye Erbay ders vermiştir. İlk on yıla örnek oluşturması açısından akademik personel ve verdiği dersler şöyledir:

Tablo 16. 1998-1999 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Akademik Personel ve Dersleri

Akademik Personel	Ders
Prof. Dr. Tomur Atagök	Müze ve Müzecilik
	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 1
	Sanat Tarihi 3
	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 2
Öğr. Gör. Sedat Göksu	Sanat Tarihi 1
	Kazı Yöntemleri
	Sanat Tarihi 2
Burçak Madran	Koleksiyon Yönetimi
	Müze Mimarisi ve Düzenlemesi
Doç. Dr. Nurdoğan Rigel	İletişim
	Halkla İlişkiler
Doç. Dr. Hülya Kılıç Sirel	Aydınlatma ve Koruma
Doç. Dr. Nuran K. Pilehvarlan	Araştırma ve Yazma Yöntemleri
Ok. Zehra E. Oruçoğlu	Davranış Bilimi
	Sosyal Antropoloji
	Seminer
	Koleksiyonlar ve Sergileme
	Seminer
Dr. Fethiye Erbay	Müze Yönetimi
Dr. Sümer Atasoy	Müzedede Araştırma Yöntemleri
	Belgeleme Yöntemleri
Funda Pakiş	Koleksiyon Geliştirme
İsmail Hilmi Köse	Müze Mevzuatı
Öğr. Gör. Dr. Fethiye Erbay	Kültür Kuruluşları İşletmeciliği
Öğr. Gör. Feza Can	Bakım ve Koruma
Reşit Soley	Sanat Kuramları

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi

Tabloda görüldüğü gibi Sümer Atasoy, Reşit Soley, Funda Pakiş ve Burçak Madran gibi müzeciliği besleyen çeşitli disiplinlerde çalışmalar gerçekleştiren isimler de saat ücretli olarak ders vermiştir.

Sekiz yıl akademik alanda tek örnek olan YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, Türkiye’deki müzecilik alanyazınına tezler dışında bilimsel kaynaklar sunmaya başlamıştır. Üniversite tarafından yayınlanan ilk kaynak arkeolog, sanat tarihçi ve yazar Sümer Atasoy ile YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Program mezunu Nevin Barut’un 1996 yılında çıkarılan *Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası (1977-1995)*’dır (Atasoy & Barut, 1996).

İlk on yıllık dönemin sonuna yaklaşırken 1999 yılında program kurucusu Prof. Dr. Tomur Atagök tarafından *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* kitabı yayınlanmıştır (Atagök, 1999). Program bilimsel kaynak birikimine katkı sağlarken ulusal ve uluslararası ders dışı faaliyetler de gerçekleştirmeye başlamıştır. İlk on yıllık süreçte programın düzenleyici ya da katılımcı olarak gerçekleştirdiği faaliyetler şöyle:

- **Eski Eser Kaçakçılığının Önlenmesinde Müzayedeler, Koleksiyonculuk ve Yasalar Sempozyumu**

Eski Eser Kaçakçılığının Önlenmesinde Müzayedeler, Koleksiyonculuk ve Yasalar Sempozyumu, T.C. Vakıflar Bankası, Antik A.Ş. ve o dönemki ismiyle Yıldız Üniversitesi ortaklığında 10–12 Ocak 1991 tarihlerinde Yıldız Üniversitesi'nde gerçekleşmiştir.

- **Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müzesi Projesi**

1996 yılında Kabataş Erkek Lisesi iş birliğiyle Kadriye Tezcan Akmehmet'in proje yürütücülüğünde Kabataş Erkek Lisesi Okul-Müze Projesi gerçekleştirilmiş ve proje 1999 yılında tamamlanmıştır. Okulun tarihçesi, kullanılan nesneler ve arşiv belgelerinde yapılan araştırmanın neticesinde okul-müze modeli oluşturulmuştur. Ayrıca Kabataş Erkek Lisesi'nin eğitimdeki yerini konu edinen *Orta Öğretim ve Kabataş* isimli sergi tasarlanmıştır (Tezcan Akmehmet, 1988). Bu proje 1998 yılında Kadriye Tezcan Akmehmet'in yüksek lisans tez çalışmasını oluşturmuştur.

- **Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Müzeciliğimiz ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu**

Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Müzeciliğimiz ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 14–16 Mayıs 1999 tarihlerinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliğiyle YTÜ'de gerçekleşmiştir. YTÜ Müzecilik Programı tarafından düzenlenen sempozyum, ulusal müzelerin sadece bugününe bakmayı değil mevcut sorunlara çeşitli ülkelerin perspektiflerinden öneriler sunmayı amaçlamıştır. Bu sempozyum sonunda ulaşılan sonuçlar ve öneriler Kültür Bakanlığı ile paylaşılmıştır. 7 oturumdan oluşan bu sempozyumda konuşmacı ve başlıklar şöyledir:

**Tablo 17. Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Müzeciliğimiz ve Geleceği
Uluslararası Sempozyum Programı**

Cumhuriyetin 75. Yıl Dönümünde Müzeciliğimiz ve Geleceği		
Oturum	Konu başlığı	Konuşmacılar
I. Oturum	Müzecilikte Gelişmeler	Dr. Sümer Atasoy İlhan Temizsoy Alpay Pasinli Dr. Fethiye Erbay
II. Oturum	Dünya Geneline Müzeciliğin Kurumlaşma Biçimleri	Prof. Dr. Marie C. Malaro Dan Chadwick Manus Brinkman François Wasserman
III. Oturum	Devlet Kültür Politikaları Çerçevesinde Türk Müzeciliğinde Durum Saptaması (Kültür Bakanlığı)	Dr. Alpay Pasinli Nurettin Yardımcı Dr. Nuşin Asgari
IV. Oturum	Devlet Kültür Politikaları Çerçevesinde Türk Müzeciliğinde Durum Saptaması (Kültür Bakanlığı Dışındaki Müzeler)	Savaş Savcı Cihan Özsayiner Fusun Kılıç Selçuk Kolay
V. Oturum	Müzelerde Kadroların Yeniden Oluşturulması	Şeniz Atik Dr. Nuşin Asgari Koray Olşen
VI. Oturum	Müzelerde Finansman Olanakları	Çetin Anlağan Dr. Filiz Çağman Kayhan Dörtlük Selçuk Kolay
VII. Oturum	Tartışma ve Sonuçlar	Murat Katoğlu Özgen Acar Prof. Tomur Atagök Kenan Yurttagül Dr. Alpay Pasinli Çetin Anlağan

Kaynak: Salt Araştırma, Tomur Atagök Arşivi, 1998

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere sempozyumun kapsamı devlet politikalarından müze finansmanına kadar geniş tutulmuştur. ABD, İngiltere ve Fransa'dan müzecilerin kurumsallaşma konulu bildirilerini sunmaları ve Türkiye'deki alan profesyonellerinin güncel araştırmalarını sunmaları hem mesleki birliktelik hem de mesleki eğitime katkısı açısından önemlidir.

YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, ders içerikleri ve düzenlediği konferans ve seminer gibi etkinliklerle de öğrenciyi mesleki açıdan alana hazırlar nitelikte çabalar göstermiştir. Müzecilik eğitiminin son aşaması olan tez araştırmaları ise mesleğe adım atarken ilk uzmanlık çıktısını sunmaktadır. 1989-1990 öğretim yılında eğitime

başlayan program ilk mezunlarını 1992 yılında vermiştir. 1992 yılı itibariyle 12 kişi tez çalışmasıyla mezun olmuştur. İlk yıl programa kaç kişinin başvurduğu ve kabul aldığı tespit edilememişse de 1992 yılı, 12 kişiyle on yılın en yoğun mezun veren ikinci dönemini oluşturmuştur.

1993 ve 1994 yılında 4 kişi tez çalışmasıyla mezun olurken 1995 yılında 5 kişi mezun olmuştur.

1996 yılına gelindiğinde 13 tez çalışmasıyla otuz beş yılın en yüksek mezun sayısına ulaşılmıştır. 1997 yılında 5; 1998 ve 1999 yılında ise 3 tez çalışması yayınlanmıştır.

Tablo 18. 1991-1999 yılları arasında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Tez Çalışmaları
1992	12
1993	4
1994	4
1995	5
1996	13
1997	5
1998	3
1999	3
Toplam	49

Program ilk on yılında 49 mezun vermiştir. Program kuruluşunun ilk on yılındaki dağılımına bakıldığında mezun sayısındaki değişken dikkat çekicidir. Bu dönemde kontenjanın alan içi ve alan dışı toplam 20 kişi olduğu bilinse de programa kaç öğrenci kabul alındığı bilinmemektedir. Dolayısıyla kayıt ve mezun sayısı arasında bir tespit yapmak mümkün olmamıştır.

1991-1999 yıllarında yayınlanan tezlerin yürütücülüğünü Doç. Dr. Tomur Atagök'ün yanı sıra Mimarlık Fakültesi'nden Prof. Dr. Özden Süslü, Öğr. Gör. Sedat Göksu ve Prof. Dr. Güner Yavuz yapmıştır. 1996-1997 yıllarında tez konularının çeşitlendiği dönemde yüksek öğrenim mevzuatına uygun şekilde üniversite kadrosuna dahil olmayan Prof. Özdemir Altan, Prof. Dr. Semra Germaner ve Prof. Dr. Kemal İskender gibi isimler çalıştıkları kurumlardan gerekli izinleri alarak tez yürütücülüğü yapmıştır. Müzeciliği besleyen disiplinlerde uzmanlık yapan bu isimler yine alandaki bilimsel araştırmaları da yürütmüştür.

1991-1999 yıllarını kapsayan süreçte genel konu başlıklarından müze türleri ve sergilemenin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu dönemdeki tez çalışmalarına en fazla askeri müzeler konu edilmiştir. Bunun öncelikli sebebi ise askeri müzelerde çalışan personelin programda öğrenci olması ve çalıştığı kurumla ilgili araştırma çalışması yürütmesidir.

Başka bir yandan 1992 yılında H. Haluk Çetinkaya'nın *İstanbul'da Orta Dönem Bizans Kiliselerinin Doğu Cepheleri*, Nevin Çakmakoglu'nun *Sanat Galerilerinin Çağdaş Türk Resmi Üzerine Katkılarının Belirlenmesi*, 1999 yılında Esmâ Parmaksız'ın *İstanbul, Ankara, İzmir Resim Heykel Müzelerinde 1914 Kuşağı Eserlerinin Değerlendirilmesi* gibi araştırma çalışmalarında sanat tarihi konularının da ağırlıkta olduğu izlenmektedir.

4.2. İkinci On Yıllık Dönem (2000-2010)

YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın ikinci on yıllık dönemini oluşturan 2000-2010 yılları, akademik kadro, ders içeriği ve program etkinlik çeşitliliği açısından etkin olduğu bir dönemi kapsamaktadır. Programın yetiştirdiği öğrencilerin akademik kadroda yer alması bu dönemin en belirgin özelliğidir. Akademik kadronun dönüşümüyle hem ders içeriği hem de programın geliştirdiği faaliyetlerde artış görülmektedir. Kadronun direkt müzeci olarak yetişmiş bir gruptan oluşması ders içeriklerini de dönüştürmüştür (Tablo 21). 1997-1998 öğretim yılında değişen program, 2006-2007 öğretim yılına kadar devam etmiştir. Bu dönemde ise müfredatta “Müzelerde Risk Yönetimi” ve “Müzeler ve Küratörlük” gibi çeşitli uzmanlık alanlarına ait dersler eklenerek şöyle bir güncelleme yapılmıştır:

Tablo 19. 2006-2007 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

Hazırlık 1	İletişim
Hazırlık 1	Müze ve Müzecilik
Hazırlık 1	Müze Yönetimi
Hazırlık 1	Araştırma ve Yazma Yöntemleri
Hazırlık 1	Uygarlık ve Sanat Tarihi
Hazırlık 1	Belgeleme Yöntemleri
Hazırlık 2	Müze Mevzuatı
Hazırlık 2	Uygarlık ve Sanat Tarihi 2
Hazırlık 2	Müze Koleksiyonları ve Araştırma
Hazırlık 2	Müzeler ve Toplum
Hazırlık 2	Halkla İlişkiler
1. Yarıyıl	Seminer 1
1. Yarıyıl	Bakım ve Koruma
1. Yarıyıl	Koleksiyon Yönetimi
1. Yarıyıl	Proje Yazma ve Yönetme Yöntemleri
1. Yarıyıl	Seminer 2
1. Yarıyıl	Aydınlatma ve Koruma
1. Yarıyıl	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri
1. Yarıyıl	Koleksiyonlar ve Sergileme
2. Yarıyıl	Sergileme Teknikleri
2. Yarıyıl	Müzeler ve Küratörlük
2. Yarıyıl	Müzelerde Risk Yönetimi

Kaynak: YTÜ Müzecilik Program Arşivi

2006-2007 öğretim yılında düzenlenen müfredat bu hâliyle uzunca bir süre kullanılmıştır. Bugün ise “Halkla İlişkiler”, “Sergileme Teknikleri” ve “Proje Yazma ve Yönetme Yöntemleri” derslerinin benzer konulu ders içeriklerine dahil olması gibi değişikliklerle güncel hâlini almıştır. İkinci on yıllık dönem itibarıyla YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı’ndan yetişen Nevin Çakmakoglu, Hale Özkasım, Zehra Erkün Oruçoglu, Kadriye Tezcan Akmeahmet, Nevra Ertürk, Hanzade Uralman ve Cihan Çolak gibi isimlerin akademik kadroya girdikleri görölmektedir. Böylece Müzecilik Yüksek Lisans programının on yıl içinde kendi akademik kadrosunu yetiştirdiğini söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle bu isimlerle beraber programda doğrudan müzecilik eğitimi alan akademisyenlerin öne çıkması söz konusu olmuştur. Başka bir yandan bu isimlerin uzmanlıklarına bakıldığında ise Dr. Öğr. Üyesi Hale Özkasım müze yönetimi; Dr. Dr. Öğr. Üyesi Kadriye Tezcan Akmeahmet müze eğitimi

ve iletişimi; Dr. Öğr. Üyesi Nevra Ertürk ise koleksiyon ve risk yönetimi üzerine uzmanlık geliştirmiştir. Müzeciliği oluşturan temel uzmanlıkların akademideki bu programa yansması ders içeriğini de genişletmiştir (Tablo 21).

YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, Türkiye'deki müzecilik alanındaki ihtiyaçlara cevap verecek birikimi oluşturmak adına yayınlar üretmeye devam etmiştir. Alandaki Türkçe kaynaklardaki eksikliğin giderilmesi için araştırmalarla güncel konuların ele alındığı yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Programda yapılan araştırma çalışmaları ve deneyimleri sonucunda ortaya çıkan yayınlar şöyledir (Tezcan Akmehmet, 2024):

- Tezcan Akmehmet, K. (haz.) Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, 2002.
- Tezcan Akmehmet, K. (haz.) Eğitim Ortamı Olarak Müzeler, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, 2003.
- Atagök, T., Özkasım H. ve K. Tezcan Akmehmet (haz.), Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, 2006.
- Ertürk, N. (haz.). Koleksiyon Yönetimi / Collection Management, Çev: Nevra Ertürk. İstanbul: Antik A.Ş. Yayınları, 2006.

Program bu dönemde ders dışında gerçekleştirdiği faaliyetlerle de birçok seminer ve konferansın düzenleyicisi ya da katılımcısı olmuştur. Program arşivindeki verilere göre ulusal ve uluslararası en fazla faaliyet bu dönemde gerçekleşmiştir. Gerçekleşen etkinlikler ise şöyle:

- **Koleksiyonculuk ve Koleksiyon Yönetimi Sertifika Programı**

Bu sertifika programı 2001-2002 yıllarında YTÜ İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi tarafından Hale Özkasım yürütücülüğünde düzenlenmiş sertifika programları, müzecilik alanında çalışan profesyonellerin müracaat ettiği bir program olmuştur (Hale Özkasım ile Görüşme, 2024).

- **Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması**

Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması, YTÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü Projesi olarak Kadriye Tezcan Akmehmet koordinatörlüğünde Temmuz 2003–Ocak 2004 tarihleri arasında gerçekleşmiştir (Türkiye'de Müzebilim Çalıştayı, 2009).

- **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Okul-Müze Günleri Eğitim Programı**

İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve YTÜ Müzecilik YLP koordinatörlüğünde Çağdaş Drama Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Gezi Atölyesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Turist Rehberleri Birliği iş birliğiyle 18 Kasım 2003–18 Haziran 2010 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

- **The Intellectual Organization of Museums and Problems of Museum Privatization (Müzelerin Entelektüel Organizasyonu ve Müze Özelleştirme Sorunları)**

ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) İtalya Milli Komitesi Başkanı, 2001-2004 ICOM İcra Komitesi Üyesi Prof. Giovanni Pinna, İtalyan Kültür Merkezi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın işbirliğiyle Müzelerin Entelektüel Yapısı ve Organizasyonu: Özelleştirme Problemleri başlıklı konferansı 22 Haziran 2004 'de İstanbul İtalyan Kültür Merkezi Tiyatro Salonu'nda gerçekleşmiştir (Nevra Ertürk ile Görüşme, 2024).

- **Öğretmenler için Hizmetiçi Eğitim**

2005-2007 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı İl Millî Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde Öğretmenler için Hizmetiçi Eğitim tasarısı hazırlanmıştır.

- **Devlet Müzecileri için Hizmetiçi Eğitim**

2006-2008 yılları arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile devlet müzelerinde çalışan profesyoneller için Hizmetiçi Eğitim tasarısı hazırlanmıştır. Bu kapsamda 2009 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Müzelerinde Çalışan Personel İçin Eğitim Ortamı Olarak Müze semineri düzenlenmiştir (Tezcan Akmehmet, 2024). Bu kurumda çalışan personele yönelik 6 günlük bir eğitim programından oluşan seminerdeki ders başlıkları ve akademisyenler şöyledir:

- Müzeler ve Müzecilik (Nevra Ertürk)
- Koleksiyon Yönetimi (Hale Özkasım)
- Müze Eğitimi (Kadriye Tezcan Akmehmet)
- Müzelerde Sergileme (Nevra Ertürk)
- Önleyici Koruma (Mehmet Uğuryol)
- Paketleme-Taşıma (Mehmet Uğuryol)
- Depolama Sistemleri (Mehmet Uğuryol)
- Müze Dokümantasyonu (Hanzade Uralman)
- Müzelerde Halkla İlişkiler ve Pazarlama (Hanzade Uralman)

- **Koleksiyon Yönetimi Semineri: Müzeler ve Özel Koleksiyonlar**

Koleksiyon Yönetimi Semineri: Müzeler ve Özel Koleksiyonlar, 13 Nisan 2006 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi oditoryumunda Antik A.Ş. iş birliğiyle gerçekleşmiştir. Seminer, çeşitli ülkelerden koleksiyon yönetimi, risk yönetimi, koleksiyon bakımı, belgeleme yöntemleri, acil durum planlaması gibi farklı konularda uzman altı konuşmacının katılımıyla gerçekleşti. Konuşmacılar: Graeme Scott, Ifigenia Dionissiadou, Catherine Antomarchi, Dr. Cristina Menegazzi, Dr. Janet Burnett Grossman, Prog. Dr. Amareswar Galla.

Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından düzenlenen bu organizasyonun komitesini Prof. Tomur Atagök, Yrd. Doç. Hale Özkasım ve Ar. Gör. Nevra Ertürk; sekreteryasını ise Ar. Gör. Cihan Çolak ve Ar. Gör. Hanzade Uralman oluşturmuştur. Ar. Gör. Nevra Ertürk editörlüğünde seminer, yayınlıştırılarak koleksiyon yönetimine önem veren müzeci, akademisyen, koleksiyoner ve öğrencilere kaynak olması amaçlanmıştır (Ertürk, 2006).

- **International Conference on Istanbul 2007: Earthquake Protection of Museums (İstanbul 2007: Müzelerin Depremden Koruması Uluslararası Konferansı)**

Müzelerin Depremden Korunması Konferansı, 2007 yılının haziran ayında Pera Müzesi'nde J. Paul Getty Museum, Pera Müzesi ve Boğaziçi Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleşmiştir. Türkiye'deki müze koleksiyonlarını deprem riskinden korumaya yönelik çalışmalara Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü ile Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzecilik Yüksek Lisans Programı öncülük etmektedir. Bu konferansta, Türkiye'deki müze koleksiyonlarının deprem riskine karşı korunması ve önlemler alınması konusunda gerçekleştirilen çalışmalar sunulmuştur (Sungay, Ertürk, Çaktı, Erdik, & Podany, 2024).

- **Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Müzesi Projesi**

2007-2008 yıllarında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi iş birliğiyle bilimsel temelde yürütülen projede YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı hastanenin tarihine yönelik kültürel mirasın toplanmasında, korunmasında ve belgelenmesinde çalışmalar gerçekleştirmiştir (Tezcan Akmeahmet, 2009).

- **Türkiye’de Müzebilim Çalıştayı**

Türkiye’de Müzebilim Çalıştayı, 19–20 Kasım 2009 tarihlerinde yirmi yıl önce kurulmuş olan Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı ve T.C. Kültür Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile iş birliğinde Arkeoloji Müzeleri Yıldız Salonu’nda düzenlenmiştir.

Türkiye’deki müzebilim eğitiminde öncü olan Yıldız Teknik Üniversitesi’yle birlikte müzecilik eğitiminin paydaşlarının bulunduğu bu çalıştayda müzelerin güncel durum tespiti, Türkiye’deki müzeciliğin bilimleşmesindeki faaliyetlerin sunulması ve gelecek için hedefler belirlenmiştir (Tezcan Akmehmet, 2009).

Açılış sunumları, Türkiye’de Müzebilim Programları, Müzecilik ve Müzebilim: İş birlikleri ve Deneyimler olarak üç bölümden oluşan çalıştaydaki katılımcılar ise Ökkaş Dağlıoğlu, Prof. Dr. Tomur Atagök, Dr. Öğretim Üyesi Kadriye Tezcan Akmehmet, Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan, Prof. Dr. Nevzat Çevik, Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu, Prof. Dr. Zeynep İnankur, Prof. Dr. Fethiye Erbay, Prof. Dr. Fethiye Erbay, Uz. Dr. Şahap Erkoç, Fulya Kardeş, Mahir Polat, Dr. Öğretim Üyesi Kadriye Tezcan Akmehmet, Dr. Öğretim Üyesi Veysel Tolun ve Cevat İnce’den oluşmuştur.

- **Çanakkale Müzeleri Buluşması: Müzeler Kenti Çanakkale’ye Doğru Çalıştayı**

İstanbul Bilgi Üniversitesi iş birliğiyle Yıldız Teknik Üniversitesi’nden Hanzade Uralman’ın katılımıyla 2009 yılında Çanakkale Müzeleri Buluşması: Müzeler Kenti Çanakkale’ye Doğru Çalıştayı düzenlenmiştir (Tezcan Akmehmet, 2024).

Ders dışında akademik kadronun kişisel çabalarıyla gerçekleştirdiği müzecilik faaliyetleri programın kurumlarla ve bakanlıkla yaptığı iş birliği sayesinde ilişkileri kuvvetlendirmesi bakımından önemli olmuştur.

2000-2010 yıllarını kapsayan ikinci on yıllık periyotta ise toplam 54 tez çalışması yayınlanmıştır. 2000’li yıllardaki bu artışta özel müzelerdeki disiplinlerarası yaklaşımın dolaylı etkisinin olduğu izlenebilir. Müzecilik alanında teknolojinin de kullanılmaya başlaması uzmanlara yeni becerileri gerekli kılmıştır. Prof. Dr. Tomur Atagök programa gösterilen talebi değerlendirirken alandaki çalışanların kendilerini daha çok sanat tarihçi veya arkeolog olarak tanımladıklarını dolayısıyla bir müzeci kimliğine talep göstermediklerini belirtmiştir (Atagök, 2009). Ancak bu tek tip disiplin anlayışı yerini disiplinlerarası yaklaşımlara bıraktığında uzmanlıklar için eğitim tercih

edilir olmuştur. Başka bir yandan 1989 yılında üniversitelerdeki müzecilik eğitiminin önünü açan YTÜ'den sonra programlar açılmaya başlanmış tek örnek olan kurumun yanında paydaşlar da yer almaya başlamıştır.

Tablo 20. 2000-2010 Yılları Arasında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Tez Çalışmaları
2000	1
2001	4
2002	8
2003	0
2004	3
2005	7
2006	7
2007	5
2008	4
2009	9
2010	6
Toplam	54

Tabloya bakıldığında özellikle 2000-2003 yılları arasındaki dalgalanma ilginçtir. 2000-2001 öğretim döneminde programa 18 kişi başvurmuş ve 14 kesin kayıt alınmıştır (YTÜ Müzecilik Program Arşiv Belgesi, t.y.). 2001-2002 öğretim döneminde ise 32 kişi başvurmuş 20 kesin kayıt alınmıştır. İkinci on yıllık dönemdeki mezun vermeyen öğretim yılında ise programa 40 kişi başvurmuş ve 20 kesin kayıt alınmıştır. Kayıt ve mezun oranının düşük olmasına karşın en yüksek tez çalışması yayınlanan on yıllık periyottur.

2000-2010 yıllarını kapsayan ikinci on yıllık dönemde 54 tez yayınlanmıştır. Bu dönemde akademik kadroyu programın yetiştirdiği Hale Özkasım, Zehra Erkün Oruçoğlu ve Kadriye Tezcan Akmeahmet isimlerin oluşturması önemlidir. Bu kadro, dersleri veren öğretim üyeleri olmanın yanında bilimsel araştırma tezlerini de yürütmüştür. Dolayısıyla doğrudan müzecilik formasyonu almış akademik kadroyla birlikte araştırmaların içeriği çağdaş müzecilik meselelerini konu alan çalışmalara yönelmiştir. Öğr. Gör. Zehra Erkün Oruçoğlu yürütücülüğünde İlona Baytar'ın 2007 yılında yazdığı *Gösteren-Gösterilen-Gören Bağlamında Dolmabahçe Sarayı Sergileme Politikasının İrdelenmesi*, 2009'da İrem Ekener Sanıvar'ın Dr. Öğr. Üyesi

Kadriye Tezcan Akmehmet yürütücülüğünde yazdığı *Müzelerde İzleyici Araştırmalarının Sergi Geliştirmedeki Rolü*, 2010'da Derya Yücel'in Dr. Öğr. Üyesi Hale Özkasım yürütücülüğünde yazdığı *Dijital Sanat Pratiklerinin Müzeolojik Bağlamda Değerlendirilmesi* gibi tezler bu konuya örnek teşkil etmektedir.

4.3. Üçüncü On Yıllık Dönem ve Sonrası (2010-2024)

2010'lu yıllar Türkiye'de uluslararası standartların eğitimde uygulanmaya başladığı döneme tekabül etmektedir. Bologna sistemiyle birlikte Avrupa yükseköğretim kriterlerine uyum sağlayacak ders yapılandırmaları, kredi sistemi, program akreditasyonu ve akademik derecelendirme gibi konularda yeni düzenlemeler getirildi (YÖK, "Bologna Sistemi Nedir?", t.y.). Dolayısıyla YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın üçüncü dönemi eğitimsel farklılıklarını koruyarak uluslararası sisteme adapte olmaya çalıştığı bir süreçle başladı.

2010-2020 yıllarını oluşturan üçüncü on yıllık dönemde yine programdan yetişmiş kişilerin ders yürütücülüklerine devam ettiği görülmektedir. Öğr. Gör. Hanzade Uralman, Öğr. Gör. Mahir Polat, Öğr. Gör. Mehmet Uğuryol, Öğr. Gör. Neslihan Varol Akçe gibi isimler yüksek lisans tezlerini tamamladıktan sonra kadrolu ve saat ücretli olarak programda ders vermiştir.

Tablo 21. 2012-2013 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Akademik Personel ve Dersleri

Akademik Personel	Ders
Dr. Öğretim Üyesi Hale Özkasım	Müze ve Müzecilik
	Müze Yönetimi
	Araştırma ve Yazma Yöntemleri
	Müze Koleksiyonları ve Araştırma
	Koleksiyon Yönetimi
	Seminer 2
Dr. Öğretim Üyesi Kadriye Tezcan Akmeahmet	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 1
	Seminer 1
Dr. Öğretim Üyesi Nevra Ertürk	Koleksiyonlar ve Sergileme
	Müzelerde Risk Yönetimi
Öğr. Gör. Mehmet Uğuryol	Bakım ve Koruma
Doç. Dr. Hülya Kılıç Sirel	Aydınlatma ve Koruma
Öğr. Gör. Burçak Madran	Proje Yazma ve Yönetme Yöntemleri
Öğr. Gör. Dr. Hanzade Uralman	Belgeleme Yöntemleri
	Müzeler ve Toplum
	İletişim
	Halkla İlişkiler
Öğr. Gör. Mahir Polat	Müze Mevzuatı
Öğr. Gör. Neslihan Varol Akçe	Müzelerde Eğitim Etkinlikleri 2
Dr. Öğretim Üyesi Emine Önel Kurt	Uygarlık ve Sanat Tarihi

Kaynak: YTÜ Müzecilik Programı Arşiv Belgesi

Akademik personele ve verdiği derslere bakıldığında bir önceki dönemde olduğu gibi müzecilik alanındaki temel konuların çeşitlendiği izlenmektedir. Örneğin Öğr. Gör. Dr. Hanzade Uralman halkla ilişkiler ve belgelemede; Öğr. Gör. Mehmet Uğuryol ise restorasyon ve konservasyon konularında uzmanlık edinmiş isimlerdir. Dolayısıyla ilgili dersleri veren akademik kadro da disiplinler özelinde uzmanlaşmıştır. Bu dönemde Sanat Yönetimi Bölümü'nden Prof. Dr. Seza Sinanlar Uslu ve Dr. Öğr. Üyesi Emine Önel Kurt programa destek veren diğer isimler olarak görülmektedir.

2013 yılında Bologna Sistemi'ne geçilmesiyle beraber derslerde kredi sistemi ve içerik yapılandırılmasıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır (Yıldız Teknik Üniversitesi, "Bologna Sistemi", t.y.). Bologna Sistemi'nin getirdiği yeni düzenlemeler ve emekliye ayrılan öğretim üyeleriyle kadrodaki sayısal azalmadan sonra 2023-2024 öğretim yılında müfredat şöyledir:

Tablo 22. 2023-2024 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Dersleri

Ders Türü	Ders Adı
Hazırlık	Sanat Kurumlarının Gelişim Süreci
Hazırlık	Müze İletişimi
Hazırlık	Müze Mevzuatı
Hazırlık	Kültür Politikaları
Hazırlık	Müzeler ve Müzecilik
Zorunlu	Koleksiyonlar ve Sergileme
Zorunlu	Koleksiyon Yönetimi
Zorunlu	Önleyici Koruma
Zorunlu	Araştırma Yöntemleri ve Bilimsel Etik
Zorunlu	Seminer
Seçmeli	Aydınlatma ve Koruma
Seçmeli	Belgeleme Yöntemleri
Seçmeli	Müze Eğitimi Uygulamaları
Seçmeli	Müze Koleksiyonları ve Araştırma
Seçmeli	Müze Yönetimi
Seçmeli	Müzeler ve Küratörlük
Seçmeli	Müzeler ve Toplum
Seçmeli	Müzelerde Proje Yönetimi
Seçmeli	Müzelerde Risk Yönetimi
Seçmeli	Müzelerde Sergi Tasarımı

Kaynak: YTÜ Müzecilik Programı Arşiv Belgesi

Program müfredatında 2006-2007 öğretim yılından itibaren fazla değişiklik olmamıştır. 2023-2024 öğretim yılında “Müzelerde Proje Yönetimi” dersi programa eklenmiş, 2006-2007 öğretim yılındaki “Bakım ve Koruma” dersi yeni programda “Önleyici Koruma” olarak; “Proje Yazma ve Yöntemleri” dersi “Araştırma Yöntemleri ve Bilimsel Etik” olarak güncellenmiştir.

2024 yılına gelindiğinde Öğr. Gör. Nevin Çakmakoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Hale Özkasım ve Dr. Öğr. Üyesi Emine Önel Kurt’un emekliye ayrılımlarının ardından akademik kadroda daralma yaşanmıştır. Kadrodaki bu değişim ders sayısını ve içeriğini de etkilemiştir.

Tablo 23. 2023-2024 Öğretim Yılında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Akademik Personel ve Dersleri

Akademik Personel	Ders
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Uğuryol	Önleyici Koruma
Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet	Müzelerde Proje Yönetimi Seminer Koleksiyonlar ve Sergileme Müze Eğitimi Uygulamaları
Prof. Dr. Leyla Dokuzer Öztürk	Aydınlatma ve Koruma
Dr. Öğr. Üyesi Derya Aydoğan	Araştırma Yöntemleri ve Bilimsel Etik
Doç. Dr. Hanzade Uralman	Müzeler ve Toplum Koleksiyon Yönetimi
Prof. Dr. Seza Sinanlar Uslu	Müzeler ve Küratörlük

Kaynak: Müzecilik Tezli Yüksek Lisans Programı, 2024

Tabloda görüldüğü gibi geçen yıllara göre öğretim üyelerinin emekliye ayrılmasının ardından akademik kadrodaki değişim ders sayısındaki azalmaya yansımıştır. Seçmeli derslerin açılması öğretim üyelerinin programlarına göre dönem dönem farklılık gösterse de bugün YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın akademik kadrosu şu isimlerden oluşmaktadır:

- Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet, YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi
- Prof. Dr. Seza Sinanlar Uslu, YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi
- Prof. Dr. Leyla Dokuzer Öztürk, YTÜ Mimarlık Fakültesi
- Doç. Dr. Mehmet Uğuryol, YTÜ Mimarlık Fakültesi
- Doç. Dr. Hanzade Uralman, Okan Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü
- Doç. Dr. Kerem Karaosmanoğlu, YTÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü
- Dr. Öğretim Üyesi Derya Aydoğan, YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi

2010'lu yıllara kadar program faaliyetleri aktif bir şekilde seyretmiştir. Çeşitli seminer ve projelerle alanda henüz tartışılmamış konular için zemin oluşturulmuştur (Nevra Ertürk ile Görüşme, 2024). Bu dönemin öne çıkan iki önemli yayını vardır. İlki 2012 yılında Nevra Ertürk ve Hanzade Uralman tarafından hazırlanan *Müzebilimin ABC'si*'dir. Kitap, programın kuruluşunun 20. yılına özel programın akademik kadrosu tarafından müzecilik alanında Türkçe kaynak eksikliğini giderebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda müzebilimin güncel işlevleri, 5 bölüm, 18 yazar ve 22 makaleyle bir araya getirilmiştir. Kitap “Kültür Politikaları ve Müze Yönetimi”, “Müze Koleksiyonlarının Yönetimi ve Dokümantasyonu”, “Müzeler ve Koruma”, “Müzeler ve Araştırma” ve “Müze İletişimi” bölüm

başlıklarından oluşmuştur (Ertürk & Uralman, 2012). Dolayısıyla bu yayın müzeci ve akademisyenleri aynı platformda buluşturarak bir dayanışma örneği de teşkil etmiştir.

Bir diğer yayın ise 2021 yılında Kadriye Tezcan Akmehmet tarafından hazırlanan *Müzeler ve Müzecilik Üzerine Yazılar: Tomur Atagök*'tür. Bu kitap YTÜ Müzecilik program kurucusu Prof. Dr. Tomur Atagök'ün yazılarının derlendiği bir yayındır. Kitabın fikri sahibi ve yayın sürecini geliştiren emekli öğretim üyesi Hale Özkasım olmuştur. Dr. Öğretim Üyesi Hale Özkasım'ın emekliye ayrılmasının ardından yayın hazırlama sürecini program yürütücüsü Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet yürütmüştür. Kitapta yazıları yedi bölümde toplanmıştır. Bölümler sırasıyla “Müzecilik: Müzelerin İşlev ve Uygulamaları”, “Dünya’da Müzecilik ve Müzeler”, “Türkiye’de Müzecilik ve Müzeler”, “Müzecilik Eğitimi”, Türkiye’de Sanat Müzesi Çalışmaları”, “İstanbul için Sanat Müzesi Çalışmaları” ve “Röportajlar ve Söyleşiler”den oluşmaktadır (Akmehmet, *Müzeler ve Müzecilik Üzerine Yazılar: Tomur Atagök*, 2021). Programın kuruluşunun 32. Yılına denk düşen bu yayınlı birlikte *Müzebilim ABC’si* müzeciler, akademisyenler ve öğrenciler için kaynak oluşturması bakımından mühim faaliyetlerdir.

“Müzeci” olarak programdan yetişmiş olan akademik kadronun kişisel çaba ve iletişimleriyle gerçekleşen yayıncılık faaliyetlerin yanında organizasyonlar da program tarafından kolektif biçimde hayata geçirilmiştir. Bu üçüncü on yıllık dönem içinde gerçekleşen etkinlikler şöyledir:

- **Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı**

Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı 22 Mayıs 2010 tarihinde 29. Müzeler Haftası sebebiyle Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Sanat Yönetimi Programı’ndan lisansüstü öğrenci ve mezunları müzecilik ve kültür mirası konularındaki araştırmalarını sunmuştur. İki üniversite arasındaki bu iş birliği zamanla müzecilik ve kültür mirası konularında faaliyet gösteren lisansüstü programların katılımıyla genişlemiştir. Konferansın (29. Müzeler Haftası Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı, 2011) ilk oturumundaki konuşma başlıkları aşağıdaki gibidir:

- Afşin Altaylı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzecilik Yüksek Lisans Programı “Müzenin Kentsel Planlama ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü”

- İlknur Arı, İstanbul Üniversitesi, Prehistorya Anabilim Dalı “Tarihöncesi Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Mirası Yönetimi”
- Gizem Dörter, Koç Üniversitesi, Anadolu Medeniyetleri ve Kültürel Miras Yönetimi Yüksek Lisans Programı “Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetiminde Yurt Dışından Örnekler”
- Göksu Kunak, Hacettepe Üniversitesi, Sanat Tarihi Yüksek Lisans Programı “Modern ve Postmodern Müzelere Karşıt Fikirler: Bir İktidar Aracı Olarak Müze”
- Cihan Çolak, Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzecilik Yüksek Lisans Programı “Üniversite Müzelerinin Yükseköğretimde Etkin Kullanımı”
- İrem Ekener Sanıvar, Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzecilik Yüksek Lisans Programı "Müzelerde İzleyici Araştırmalarının Sergi Geliştirmedeki Rolü"

İkinci oturum ise ilk oturumda tartışılan konuların çağdaş müzecilik açısından katılımcılarla birlikte ele alınarak panel formatında devam etmiştir. Konferansın ardından metinler Hanzade Uralman editörlüğünde YTÜ Basım Yayın Merkezi tarafından yayınlştırılmıştır (29. Müzeler Haftası Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı, 2011).

• **Inclusive Museum Conference (Kapsayıcı Müze Konferansı)**

Her yıl dünyanın farklı yerlerinde gerçekleştirilen Inclusive Museum Conference, Common Ground ve YTÜ iş birliğiyle 29 Haziran–2 Temmuz 2010 tarihleri arasında Yıldız Teknik Üniversitesi'nde düzenlenmiştir. Nurhan Atasoy, Alissandra Cummins, George Jacob Margaret Anderson, Omarakhan Massoudi, Amareswar Galla, Murat Suslu ve Deniz Ünsal'dan oluşan konuşmacılar bildirilerini sunmuştur (The Inclusive Museum Conference 2010, t.y.).

• **İstanbul Modern Sanat Müzesi-YTÜ İş Birliği Protokolü**

Ekim 2023 itibariyle İstanbul Modern Sanat Müzesi ve YTÜ arasında bir yıl sürecek bir dizi etkinliği kapsayan iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol çerçevesinde YTÜ öğrencilerine ücretsiz müze ziyareti, rehberli tur, seminer, atölye çalışması ve eğitim programlarına katılma fırsatı sunuldu. Sadece Müzecilik programını kapsamayıp YTÜ bünyesinde disiplinlerarası bir platformda buluşma sağlanmıştır. Örneğin Stüdyo STEAM biyolojik malzemeler, mühendislik fikirleri ve yapay zekâ ilişkisine odaklanan bir eğitim programıdır. Eco Art Lab ise doğa ile kurulan ilişkiyi derinleştiren bağlar kurmayı ve bunu sanat yoluyla üretilecek yeni anlamlarla üretmeyi sağlamıştır.

2010’lu yıllarda da devam eden ders dışı faaliyetler, öğrenciler için ders saatinde aldığı teorik bilgiyi yeni sorular ve yaklaşımlar doğrultusunda tartışılan bir uygulama alanına dönüştürmüştür. Bu kapsamda üçüncü on yıllık dönem ve sonrasında formasyonlarını tez çalışmasıyla sonlandıran 21 bilimsel araştırma yayınlanmıştır. 2011-2024 yıllarını kapsayan dönem içindeki yıllık dağılım şöyledir:

Tablo 16. 2011-2024 yılları arasında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Tez Çalışmaları
2011	4
2012	1
2013	2
2014	2
2015	1
2016	1
2017	0
2018	2
2019	4
2020	3
2021-2024	7
Toplam	27

2011 yılı itibariyle mezun sayısı durağan şekilde dağılım göstermiştir. Geçen yirmi yıldaki değişken dalgalanma bu on yıllık süreçte gözlenmemektedir. 2011 ile 2017 yılların arasında belirgin bir azalma olduğu görülmektedir. Bu yıllar aynı zamanda Sanat ve Tasarım Fakültesi’nin Beşiktaş yerleşkesinden Davutpaşa’ya taşındığı döneme ve sonrasına denk gelmektedir. 2019 yılında görülen artış pandeminin etkisiyle yeniden inişe geçmiştir. Pandemi koşullarında eğitimde yüz yüze temasın kaybolmasıyla okul-öğrenci ve tez yürütücüsü-öğrenci arasındaki iletişim sekteye uğramış ve araştırmaların devam edebilmesi de zorlaşmıştır. Fiziksel erişimin kısıtlanması hatta tümüyle ortadan kalkmasıyla öğrenciler genel olarak motivasyonlarını kaybetmiş; kimileri programı bırakırken kimileri de tez çalışmalarını ertelemişlerdir. Bu durumun bir sonucu olarak programda 2022 yılında hiç mezun verilmemiş; 2023’te 2 kişi tezini tamamlarken 2024 güz dönemindeyse 4 öğrenci mezun olmuştur.

Bugün bakıldığında programın 35 yıllık eğitim serüveninde bilimsel çalışmalarla alana sunduğu 130 tez, Türkiye’de yaşanan toplumsal, sosyal ve politik sebeplerle birlikte kurumsal değişkenleri nicelik olarak verilerinde barındırdığı görülmektedir.

Bu 130 tez çalışmasından 27’sinin 2010 yılından 2020 yılına kadar olan üçüncü on yıllık dönem ve sonrasına (2024) tarihlenmektedir. Bu dönemde yürütülen 26 tez çalışmasında ağırlıklı olarak müzelerdeki mevcut durum tespitinin yapıldığı, bu tespitlerden yola çıkarak çağdaş müzecilik yaklaşımıyla meselelere yeni öneriler getiren tezlerin geliştiği izlenmiştir. 2013 yılında Ece Irmak’ın Dr. Öğr. Üyesi Hale Özkasım yürütücülüğünde yazdığı *Müzelerin Araştırma İşlevi ve Müzelerde Araştırma Faaliyetleri Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme*, 2018’de Neyran Günüşer’in Dr. Öğr. Üyesi Emine Önel Kurt yürütücülüğünde yazdığı *'Sahne Yazım' Kavramının Müze Sergi Tasarımlarında İncelenmesi*, 2020’de Fatma Köse’nin Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmeahmet yürütücülüğünde yazdığı *Türkiye’deki Oyuncak Müzelerinde Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi* gibi tezlerde tartışılan konularında daha çok uzmanlık alan konularına yaklaştığı tespit edilmiştir.

2020’li yıllara gelindiğinde ise Sinem Çelik’in Doç. Dr. Kerem Karaosmanoğlu yürütücülüğünde yazdığı *Müze Metinlerinde Çokdillilik: Türkiye’den Üç Kent Müzesi İncelemesi* (2023), Hande Çil Teymouri Naghadeh’in Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmeahmet yürütücülüğünde yazdığı *Müze İletişimi ve Özel Alan Çevirisi* (2024) teziyle müze çevirilerinin bir özel alan çevirisi olarak değerlendirilmesinin önemini çok modlu çeviriler kapsamında müze iletişiminde çeşitli yaklaşımların kabul edildiğini vurgulamayı amaçlamıştır. Melisnas Uzun’un Prof. Dr. Seza Sinanlar Uslu yürütücülüğünde hazırladığı *Müzelerde Yayıncılık Faaliyetleri: Pera Müzesi Örneği* (2024) tezi müze yayıncılığının kültürel mirasın korunmasıyla geleceğe ulaştırılmasındaki rolünü anlamayı ve müze tarafından benimsenmiş uygulamaları ele almak amacıyla yazılmıştır. Bu tez müze yayıncılığı konusunda ülkemizde gerçekleştirilen ilk tezdır. Örneklerde verildiği gibi araştırma tezlerinin daha önce ele alınmamış içerikler ve meseleleri konu edinmesi açısından önemlidir.

Üçüncü on yıllık dönem ve yaşadığımız dördüncü on yıllık dönemse müzecilik alanında durağandan hareketliliğe ve çeşitliliğe doğru mesleki açılımın arttığı bir geçiş dönemi olarak değerlendirilmiştir.

5. VERİLERİN ANALİZİ

YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nın 1989-1999 yıllarını kapsayan ilk on yılında bilinçli ve vizyonlu girişimler gerçekleşirken deneyimin ön planda olduğu bir süreç yaşandığı gözlenmiştir. Öncelikle program müfredatı oluşturulurken program kurucusu -o dönemdeki unvanıyla- Doç. Dr. Tomur Atagök'ün vizyonu ile Leicester Üniversitesi ve John F. Kennedy Üniversitesi gibi müzecilikte faaliyet gösteren akademik kurumların müfredatından yararlanılmıştır. Böylelikle oluşturulan ders içerikleri müze biliminin temel konuları etrafında şekillenmiştir. Kuruluşun ilk yıllarında akademik personelin ülke genelinde yaşadığı kadrolaşma sorunu sebebiyle olsa gerek programda daha çok Doç. Dr. Tomur Atagök'ün yanı sıra Prof. Dr. Özden Süslü, Prof. Dr. Güner Yavuz ve Öğr. Gör. Sedat Göksu gibi Mimarlık Fakültesi akademik personelinin ders verdiği ve tez yürütücülüğü yaptığı; özellikle müzecilik alanını besleyen disiplinlerden çeşitli kurumlarda çalışan Doç. Dr. Fethiye Erbay, Dr. Sümer Atasoy ve Prof. Özdemir Altan gibi isimlerin saat ücretli olarak ders verdikleri ve tez yürüttükleri tespit edilmiştir. Programa ait arşiv belgelerinde programda ders verecek öğretim üyesi olarak Hazırlık sınıfı dersi olan “Uygarlık Tarihi” için Hilmi Yavuz; 2. Yarıyıl dersi olan “Koleksiyon ve Geliştirilmesi” dersi için Devrim Erbil ve “Sergileme ve Müze Düzenlemesi” dersi için Nazan Ölçer ve Abdurrahman Hancı'nın önerilmesi söz konusu olmuşsa da bu girişimlerin sonuçsuz kaldığı anlaşılmaktadır (YTÜ Müzecilik Program Arşivi, 2024). Öte yandan dönemin şartlarında mevcut akademik figürler dikkate alındığında bu isimlerin müzecilik meselelerine uzak olmayan, disiplin olarak alana yakın uzman isimler olduğu anlaşılmaktadır.

Programa 20 kişilik kontenjanla öğrenci kabul edilirken, ilk on yılda 49 kişi mezun olmuştur. Bu sayı, yeni açılan bir program olmasına karşın bilinirliğinin arttığı sonraki yıllara kıyasla düşük bir oran değildir. 49 mezunun yazdığı bilimsel araştırma tezleri incelendiğinde tez yazarlarının büyük bir bölümünün alanda çeşitli kurumlarda çalışan kişilerin olduğu dolayısıyla ilk yıllara rağmen bu mezun sayısına ulaşmasında müze çalışanlarına sınavsız değerlendirme imtiyazının etkili olduğu söylenebilir. Bu dönem içinde yazılan tezlerin içeriğine bakıldığında müze türleri ve sergilemenin yoğun olduğu tespit edilmiştir. Müze türlerinde çoğunlukla askeri müzeler ele alınmıştır.

Araştırma yöntemi olarak ise 17 tezde örnek olay incelemesi yöntemi kullanılırken 14 tezde betimleme, 13 tezde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

2000-2010 yıllarını kapsayan ikinci on yıllık dönemde 54 mezun verilmiştir. Bu sayı programın en fazla mezun verdiği dönem olmuştur. Bunun önemli sebeplerinden biri 2000 yıllardan itibaren Türkiye’de özel müzeciliğin gittikçe artış göstermesine bağlı olarak çeşitli bağlamlarda kurulan bu müzelerde istihdam edebilecek personel ihtiyacının doğmasıdır. Başka bir yandan da programın yetiştirdiği isimlerin akademik kadroya dahil olmasıyla eğitim gören öğrencilerin mesleki motivasyon sağladığı hâliyle eğitimi tez araştırmasıyla neticelendirmeye teşvik görmesi olduğu düşünülmektedir. 2000 yılı itibariyle Hale Özkasım, Zehra Erkün Oruçoglu ve Kadriye Tezcan Akmehmet gibi isimlerin akademik kadroya yerleşmesiyle dersler ve yürütücülükler sonucunda araştırma tezlerinin içeriğinde çağdaş müzecilik konularına yöneldiği görülmektedir. Programdaki tez yürütücüleri tarafından tez araştırmalarının müzecilik konuları çerçevesinde olması, bir önceki on yıllık dönemde çok fazla yapılan kataloglama tezlerinin yapılmaması ve içerikteki konu başlıklarının özelleştirilmesi -örneğin “müzeciliğin tarihsel gelişimi” gibi bir başlığın sergileme konulu bir tezde yer almaması- karar verilmiştir (Zehra Erkün ile Görüşme, 2023). Dolayısıyla bu kararlar birlikte 2000’li yıllardan itibaren araştırma konularının ve tez içeriğindeki akışın mesleki anlamda daha özelleştiği ve müzeciliğin güncel sorunlarına eğildiği görülmektedir. 2005-2009 yıllarında program yürütücülüğü göreviyle Dr. Öğretim Üyesi Hale Özkasım faaliyetleri biçimlendirmiştir. 2010 yılı itibariyle müfredatın ve akademik işleyişin yerleşmesiyle öğretim üyeleri kendi araştırma konularına yakın dersleri vermeye ve uzmanlığına yakın tez araştırmalarını yürütmeye başlamıştır. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, Türkiye’deki güncel konulara müzecilik disiplini çerçevesinde yaklaşan, uluslararası düzeyde meseleleri ele alan ve ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayan çalışmalarda bulunmuştur. Özellikle bu dönem aralığında yoğun organizasyonlar düzenlenmiştir. Üniversite bünyesinde gerçekleştirilen dersler dışında meselelere güncel yanıtlar arayan etkinlik ve projelerle mesleki çalışmalar gerçekleştirmiştir. Düzenlenen etkinlikler müzeciliğin güncel konularını merkeze almıştır. Örneğin Türkiye’de henüz “kapsayıcı müzecilik” konusunun ele alınmadığı dönemde ilk kez YTÜ Müzecilik programı tarafından “Kapsayıcı Müze Konferansı” yla öğrenci ve alan profesyonelleri buluşturularak konu tartışmaya açılmıştır (Nevra Ertürk ile Görüşme, 2024). Dolayısıyla tüm bu akademik

kadro, müfredat ve faaliyetlerdeki gelişmeler neticesinde ikinci on yıllık dönem programın gelişim aşaması olarak değerlendirilmektedir.

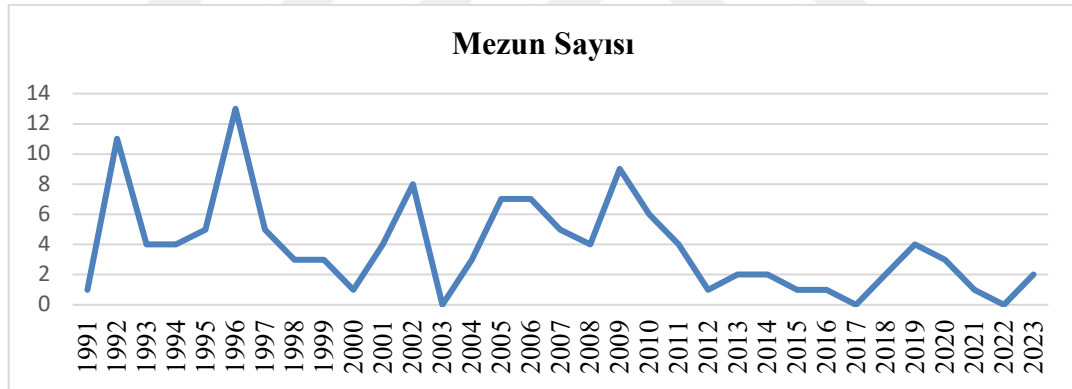
2010-2020 yıllarını kapsayan üçüncü on yıllık dönemde toplam 26 mezun verilmiştir. Bu dönemde başvurularda herhangi bir azalma tespit edilmemiş olmasına rağmen mezun oranı geçen dönemlere oranla görece düşüktür. Kontenjan dağılımına bakıldığında ise 2015 yılından itibaren 6 (sadece 2016-2017 yılı 7kişilik); 2020 yılından itibaren ise 10 kişilik kontenjan açıldığı bilinmektedir (YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi ile Görüşme, 2024). Dolayısıyla mezun sayısındaki azalmaya kontenjanların düşürülmesinin de etkili olduğu söylenebilse de 2015'ten itibaren kontenjan ve mezun sayısına bakıldığında %45'lik bir oranla neredeyse yarı yarıya fark vardır. 2010'lu yıllarda programın yetiştirdiği Dr. Öğretim Üyesi Nevra Ertürk, Öğr. Gör. Mehmet Uğuryol, Öğr. Gör. Mahir Polat, Öğr. Gör. Dr. Hanzade Uralman, Öğr. Gör. Neslihan Varol Akçe gibi isimlerin dersler vermesi müzecilik alanında akademik personel bakımından bir çeşitlilik sağlamıştır. Bu çeşitlilik öğretim üyeleri tarafından kendi uzmanlıklarına yönelik derslerin verilmesine vesile olmuştur. Fakat bu çeşitlilikte 2013 yılından itibaren azalma izlenmektedir. 2020 yılına doğru gelindiğinde Öğr. Gör. Nevin Çakmakoglu, Dr. Öğretim Üyesi Hale Özkasım ve Dr. Öğretim Üyesi Emine Önel Kurt'un emekliye ayrılmalarının sonucu olarak akademik kadroda daralma yaşandığı ve ders çeşitliliğinin bu durumdan etkilendiği söylenebilir.

2010'dan 2024'e kadar uzanan dönem aralığındaki 33 araştırma tezi konuları bağlamında alandaki ilk örnekleri oluşturması bakımından önemlidir. Yine bu dönemde tez kapsamında yapılan durum tespitlerinin betimleme ve örnek olay inceleme yöntemiyle çağdaş müzecilik anlayışıyla meselelere güncel öneriler getirmesi tezlerin uzmanlık alanı konularına da yaklaştığını göstermektedir.

35 yıldır eğitime kesintisiz devam eden YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı 2024 Güz Dönemi'ne kadar toplam 130 mezun vermiştir (Ek 2). YTÜ'nün öğrenci bilgi arşivinde kaç öğrencinin programa kaydolduğu ve kaçının eğitimi yarıda bıraktığı tespit edilebilirdi. Ancak üniversitenin önceki yıllarda kullandığı sırasıyla ARAS ve GSİS otomasyon sistemlerinden şu an aktif olan OBS otomasyon sistemine bilgi aktarımı yapılmadığı için programın kuruluş tarihinden bugüne tam olarak hangi öğrencinin, hangi aşamada programı bıraktığı bilgisi açığa çıkarılamamıştır. Yukarıda bahsi geçen bu otomasyon sistemlerinin birbirine entegre edilmeden barındırdığı verilere bakıldığında ARAS kayıtlarında 115, GSİS kayıtlarında 107 ve OBS

kayıtlarında 48 öğrencinin bilgilerine yer verildiği görülmüştür. Böylece ARAS bilgi sisteminden itibaren 270 öğrenci programa kayıt yaptırmış ve 130 öğrenci tezini başarıyla vererek programdan mezun olmuştur. Kayıt yaptıran öğrencilerin yarısı kadarının mezun olmadığını irdelersek burada kayıt yaptıran öğrencilerin ne kadarının aktif çalışma hayatı yahut başka hangi nedenlerde programdan ayrılıklarını tespit etmek mümkün olmamıştır. Zira programı bırakan 140 kişinin programa ne kadar süre devam ettikleri ve hangi aşamada ayrıldıkları yahut ilişkilerinin ne sebeple kesildiği bilgisi net olarak ortaya konamamıştır. Öte yandan mezun olan öğrenci sayısındaki azalmanın bir diğer nedeni olarak kurulduğu yıllarda 20 kontenjan açılırken, sonraki yıllarda bu rakamın 5'e kadar gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla kontenjan sayıları da mezun öğrenci sayısının azalmasına tesir etmiş olmalıdır. Buna ek olarak çeşitli kurumlarda görevli personelden programa kabul edilenlerden ne kadarının tezlerini tamamlamamış olsalar da derslerden ne kadar süre yararlandıkları bilgisi de net olarak tespit edilememiştir. Mezun sayılarının dağılımı şöyle görülebilir:

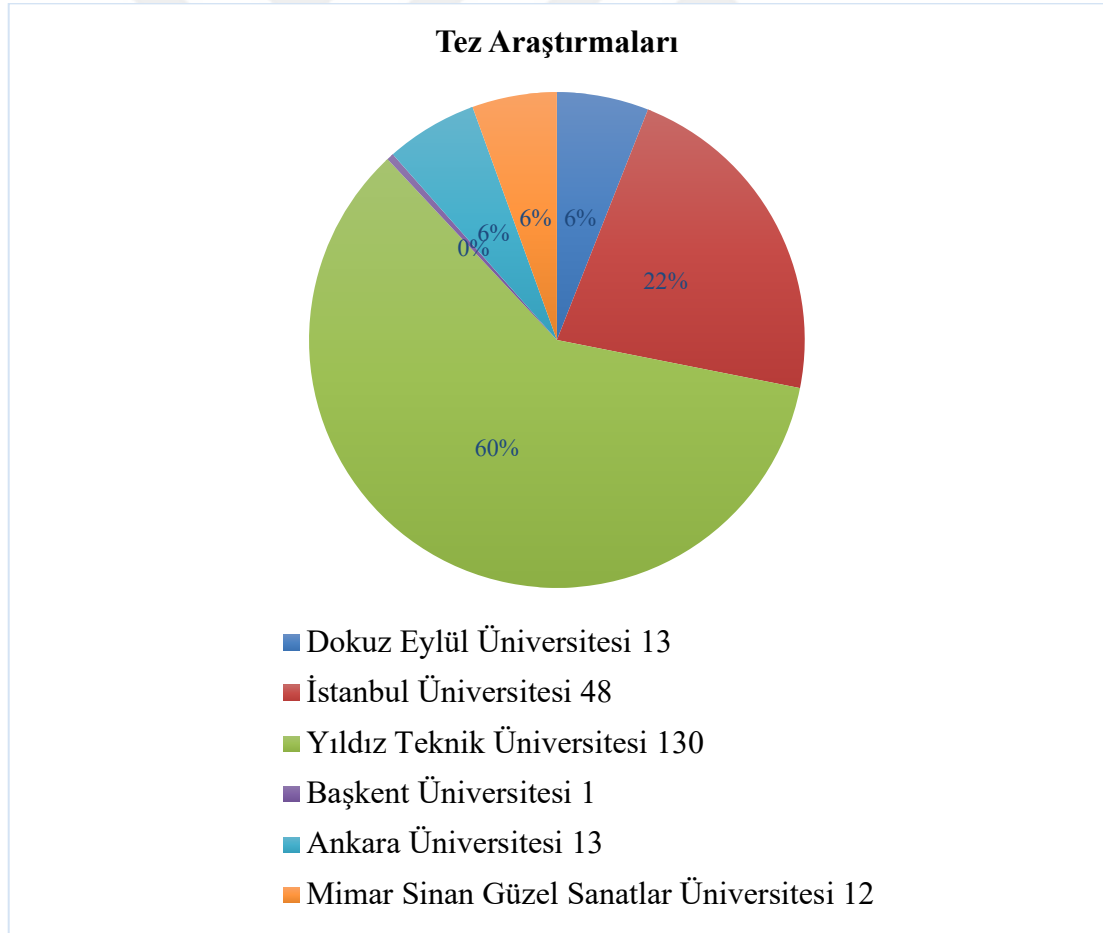
Şekil 2. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Mezunlarının Yıllara Göre Dağılımı



Şekildeki dağılım incelendiğinde genelde inişli çıkışlı bir grafik eğrisi oluşturan bu verilere göre 1991, 1996, 2002 ve 2009 yıllarında çıkışlar yakalandığı hemen görülmektedir. 2003 ve 2022 yıllarında eğrinin tabanda olduğu görülürken pandemi sonrası dönem olan içinde bulunduğumuz bu yıllarda eğrinin yükselme eğiliminde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğunun hali hazırda çalışan kişilerden oluşması da eğrinin ekonomik zorlanmaların arttığı yıllara göre bir salınma gösterdiğini düşündürmektedir. Özellikle derslere %70 katılım zorunluluğunun olması da hesaba katıldığında mezun sayılarındaki düşüşün bu konuyla da ilgili olabileceği söylenebilir. Bir başka etken teknolojik gelişmelerle birlikte bilgiye kolay erişimin olduğu dönemde akademik eğitimin yerini çevrimiçi sertifika programlarının alması, pandeminin

getirdiği zorluklarla programa devam eden öğrencilerin yaşadığı motivasyon kaybı ve ardından gelen mesleki motivasyon ve kariyer yönlendirmelerindeki değişimlerin bütünlük bir etki yarattığı ileri sürülebilir. Bu duruma rağmen YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, alandaki eğitim faaliyetini kesintisiz sürdüren ve bu program aracılığıyla alana bilimsel katkı sunan üniversiteler arasında ilk sıradadır. Nitekim YÖK’e bağlı tez merkezindeki verilerden hareketle ülkemizdeki müzecilik alanında yapılmış bilimsel araştırmaların 2024 Mart ayı verilerine göre %60’ının YTÜ çatısı altında yapıldığı Şekil 3’te görülmektedir. Müzebilim alan yazınının yarıdan fazlasını oluşturan bu oran 35 yıl önce kurulduğunda yaklaşık 10 yıl Türkiye’de; 20 yıl ise İstanbul’da tek örnek olarak varlık gösteren YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde yazılan müzecilik tez araştırmaların üniversitelere göre dağılımı şöyledir:

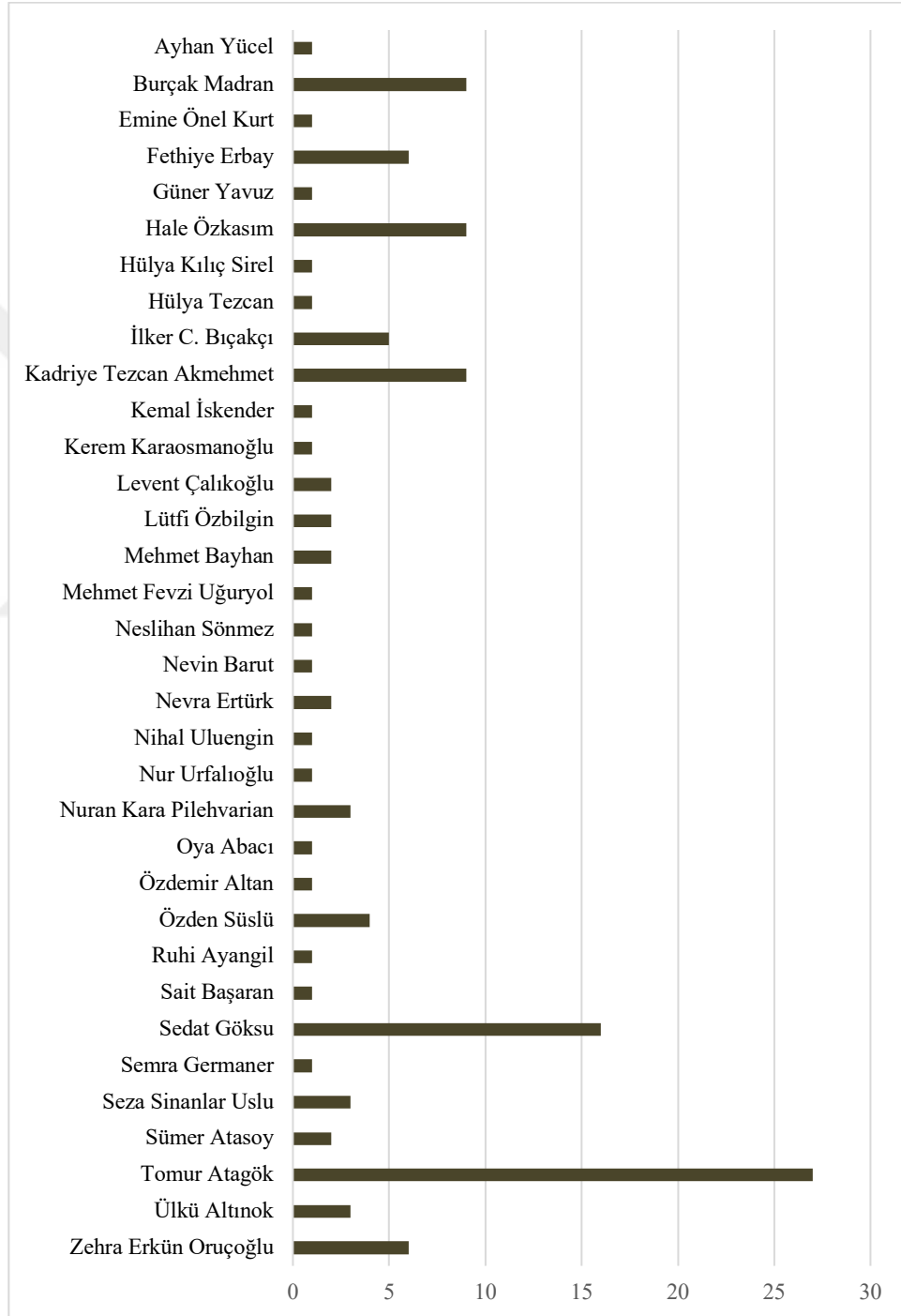
Şekil 3. Türkiye’de Müzecilik Programlarında Yapılan Tez Araştırmalarının Dağılımı



Bu tablodaki veriler, YÖK tez merkezinde sisteme yüklenmiş tezler arasında müzecilik programlarına sahip üniversitelerin kurum olarak veri dökümlerinden

faydalanılarak müzecilik, müze yönetimi, müze eğitimi programlarındaki tarama sonuçlarına dayalı oluşturulmuştur. YTÜ bünyesinde yazılan bilimsel araştırma tezlerinin danışmanlığını üstlenen akademik kadronun dağılımı ise aşağıdaki şekildedir:

Şekil 4. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Danışmanlara Göre Dağılımı

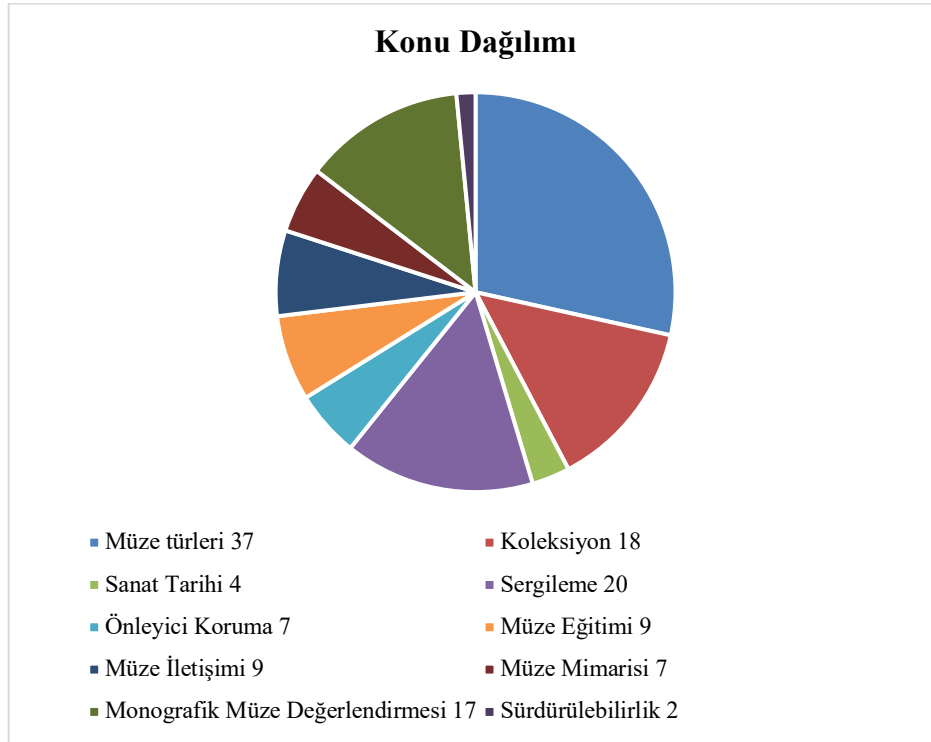


Tabloya göre programda tez araştırmalarına yürütücülük yapan öğretim üyelerinin dağılımına bakıldığında Prof. Dr. Tomur Atagök'ün 30'a yakın araştırmayı

yürüttüğünü ilk on yılda programa gelen öğrencilerin mesleki anlamda ihtiyaç duyduğu formasyonda programın başarısına dair taşıdığı arzuyla danışmanlık yaptığı görülmektedir. Programın kurulduğu ilk on yıl Tomur Atagök'ün yüklendiği akademik araştırmalardaki yükü hafifletici olarak en fazla tez kabul eden Sedat Göksu 16 tezin danışmanlığını yapmıştır. Prof. Dr. Tomur Atagök'ten sonra programın yürütücülüğünü üstlenen Dr. Öğretim Üyesi Hale Özkasım, ve halen program yürütücüsü görevine devam eden Prof. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet'in 9 tezin danışmanlığını üstlendikleri görülmektedir. Bu duruma bakarak program yürütücülerinin etkin şekilde tez yürütücülüğü yaptıkları anlaşılmaktadır.

Tez araştırmalarının konu dağılımlarına bakıldığında beklediği gibi 35 yıl içinde çeşitlilik öne çıkmışsa da bu durumun daha çok konuyu ele alış yaklaşımıyla ilgili olduğu görülmüştür. Örneğin monografik müze değerlendirmesi 1990'lı yıllarda daha çok koleksiyon üzerinden ele alınan bir konu grubu olmasına rağmen zamanla çokdillilik, yayıncılık gibi spesifik alan konularıyla çağdaş müzecilik yaklaşımları açısından ele alınmıştır. Ayrıca bu konular ele alınırken karşılaştırmalı olarak incelenen örneklem grubunda 204 kültür kurumu incelendiği görülmüştür (Ek 4). 130 tezin ele aldığı genel konu dağılımıysa şöyledir:

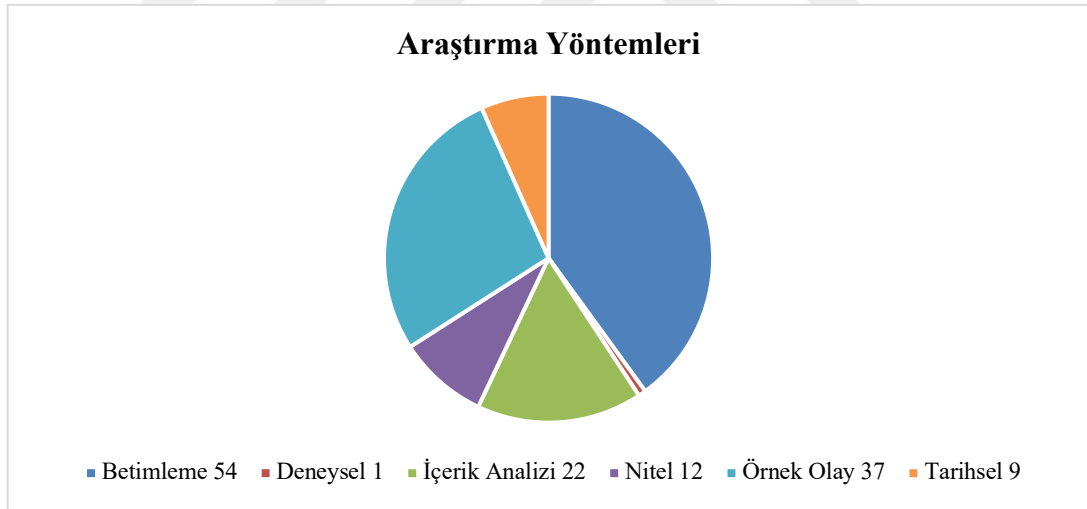
Şekil 5. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı



Tabloya göre genel olarak müze türleri, sergileme ve koleksiyon başlıkları araştırmalara konu olmuştur. Müze türleri konusunda 37; sergileme konusunda 20; koleksiyon konusunda ise 18 tez araştırması yazılmıştır. Bu tezlerde araştırma türlerine bakıldığında ise ele alınan konuya göre değişkenlik gösterdiği ve bilimsel araştırmanın temelini oluşturan yöntemi etkilediği görülmüştür.

Müzebilim alanında özellikle kültürel ve sosyal kavramların incelendiği araştırmalarda kullanılan araştırma modeli araştırma sorusu ve verilerin toplanma yöntemine göre değişkenlik göstermektedir. Bu çalışmada kullanılan araştırma modeli ise YTÜ Müzecilik bilimsel tezlerinde ele alınan konu ve toplanan verilerin yöntemine uygun olarak oluşturulmuştur. Benzer gruplandırmaların yapıldığı çalışmalarla birlikte bilgi erişimi ve bilgi kullanımı konularında uzman olan Kalervo Järvelin ve Pertti Vakkari'nin (Järvelin & Vakkari, 1993) yaklaşımlarından hareketle araştırma modeli başlıkları tarihsel, betimleme, niteliksel, örnek olay incelemesi, içerik analizi ve deneysel yöntem şeklinde gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmadaki dağılım şöyledir:

Şekil 6. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı



Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere en fazla kullanılan yöntem betimlemedir. 54 tezde betimleme; 37 tezde örnek olay incelemesi; 22 tezde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tablo incelendiğinde araştırmaların büyük çoğunluğunu oluşturan yöntem grubu betimleme yöntemi ve örnek olay incelemesidir. Betimleme ve örnek olay incelemesi yöntemleri kullanılarak yazılmış tezlerde çeşitli müzecilik kavramlarının kurum örnekleri özelinde incelendiği ve durum tespitlerine yönelik önerilerin getirildiği tespit edilmiştir.

Oran olarak üçüncü büyük paydaşa sahip içerik analizi yönteminde ise kurumların değerlendirmeleri ve sonucunda yapılan katalog çalışmalarını kapsamıştır. Dolayısıyla veri toplama yöntemi olarak gözlem, belge analizi ve görüşmelerin kullanıldığı tezler bu araştırma modeline dahil edilmiştir.

Tez araştırmalarının çoğunda kullanılan ancak, özellikle 8 tez araştırmasında yöntem olarak kullanılan tarihsel analiz yapılmıştır. Konunun geçmişine dair analizlerden günceli ifade etmek ve gelecek için ön görülerde bulunmuş tezler bu modele dahil edilmiştir. Bu modeldeki veri toplama yönteminde ise çoğunlukla arşivler, özel koleksiyonlar gibi ikincil verilerin analizi yapılmıştır. Sosyal olguların dahil edildiği tezlerde ise mutlaka röportaj, görüşme veri toplama tekniğinden de faydalanılmıştır.



6. SONUÇ

19. yüzyılda toplumsal yapının değişmesiyle yeni meslekler ortaya çıkarken, bazı meslekler de akademik temelde profesyonelleşmeye başlamış, müzecilik de mesleki olarak görünüm kazanmaya başladığı bu dönemin ardından dünya genelinde müzebilim mesleki formasyon süreci gelişmiştir. Müze profesyonellerinin yetiştirilmesi konusu öncelikle Avrupa’da gündeme gelmiş; müzeciliğin akademik bir disiplin olarak kabulüyle Amerika Birleşik Devleti’nde müze profesyonelliği üzerine tartışmalara odaklanmıştır (Mensch, 1992). Eğitim programları açısından bakıldığında müzeciliğe yer veren ilk örnek 1882 yılında açılan Louvre Okulu ile karşımıza çıkarken, bu kurumdan daha önce Osmanlı İmparatorluğu’nda kurulacak müzeye personel yetiştirmek için bir mektep kurulması fikrinin 1875 yılında gündeme gelmiş olması dikkat çekicidir. Diğer bir deyişle dönemin gelişmelerini yakından izleyen ve gelişmeleri takip eden, dolayısıyla karakterine uygun olan yenilikleri kendine uyarlayan Osmanlı İmparatorluğu’nda müzecilik alanının özel bir eğitim gerektirdiğinin kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Ne var ki bu girişim hayata geçirilememiş ve bu konuda yüzyılı aşacak bir süre boyunca somut bir adım atılamamıştır. 1984 yılında Tomur Atagök’ün Yıldız Üniversitesi kadrosuna geçişiyle birlikte müzeciliğe dair lisansüstü düzeyde bir mesleki program açma çalışmaları başlamış, Prof. Dr. Süha Toner’in üniversite bünyesinde güzel sanatlar faaliyetlerini destekleyen yaklaşımı sonucunda 1989 yılında Müzecilik Yüksek Lisans Program’ı kurulmuştur. 1875’teki girişimden yaklaşık 110 yıl sonra kurulan Müzecilik Yüksek Lisans Programı bu nedenle öncelikle bir ilk kurum olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Çalışmada YTÜ Müzecilik programı özelinde Türkiye’deki müzecilik eğitimi faaliyetleri incelenmiş, müzecilik eğitiminin önce dünyada sonra Türkiye’de kurumsallaşma süreci tarihsel olarak değerlendirilmiştir. Türkiye’de faaliyet göstermiş ve gösteren programların müfredatı, akademik kadrosu, öğrenci kabul ve mezuniyet koşulları konusunda uygulamalara yer verilmiştir. Araştırmanın gövdesini oluşturan

“YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı” bölümüyle program öğeleri on yıllık dönemlerle ele alınarak durum tespiti yapılmıştır.

Araştırmanın odağında ülkemizdeki müzecilik eğitiminin YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı özelinde incelenerek; müzecilik alanındaki faaliyetlerin ve araştırma sürecinde elde edilen tespitlerin ışığında öğretim faaliyetlerine güncel değerlendirme getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma süresince aşağıdaki ana ve alt sorulara yanıtlar aranmıştır:

- Türkiye’deki müzecilik eğitimi faaliyetleri arasında Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın yeri nedir?
 - Türkiye’deki müzecilik eğitimi nasıl başladı ve gelişim gösterdi?
 - Bugün Türkiye’deki müzecilik programlarının güncel durumu nedir?
- Kurulduğu günden bu yana Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programının öğeleri (müfredat, akademik kadro, etkinlik, tezler) nasıl bir değişim izledi?
 - YTÜ bünyesinde 35 yılda yapılan 130 tez çalışması konu ve araştırma modeline göre zamansal çizelgede nasıl bir dağılım gösterdi?
 - YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı mezunları müzelerde istihdam ediliyor mu?

Çalışmada Türkiye’deki müzecilik eğitim faaliyetleri çalışma çerçevesinde program kuruluş yılı itibariyle eğitim verdiği süreci, gelişmeleri sebep sonuç ilişkisiyle ele alabilmek adına on yıllık dönemlerle değerlendirilirken, araştırmada program müfredatı, akademik kadrosu ve alana sunduğu tez araştırmaları inceleme başlıkları olarak belirlenmiştir. Tespitler sonucunda elde edilen veriler, yer yer günümüzde aktif olan diğer programlarla karşılaştırılmıştır.

Ülkemizde müzecilik eğitimindeki ilk fıkırsel girişimin ardından geçen yüz yıl içinde herhangi bir girişim tespit edilmemiştir. 1989’da YTÜ’de kurulan Müzecilik programının ardından ikinci yüksek lisans programı 1997 yılında Ankara Üniversitesi’nde “Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı” adıyla açılmış, 2009 yılında İstanbul Üniversitesi’nde “Müzecilik Yüksek Lisans Programı” açılana kadar YTÜ, İstanbul’da 20 yıl müzecilik eğitimi veren tek kurum olmuştur.

YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın ilk on yıl içerisinde kendi akademik kadrosunu yetiştirdiği düşünüldüğünde “müzeci” olarak eğitim vermeye başlayan ilk kadroya da sahip olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla “müzeci” statüsüyle mezun olmuş bir kadronun eğitim vermesi ders içeriklerinin geliştirilmesine de etki etmiştir. Başka bir yandan 1992 yılından itibaren bilimsel araştırmalarla alanyazına birikim

sağlamaya başlamıştır. Bu da tezli programlar arasında bilimsel çalışmaların yarıdan fazlasına sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan YTÜ’den mezun olmak için tezden üretilmiş bir makale yayınlama şartı olduğu da düşünülürse alanyazına etkisinin arttığı söylenebilir.

YTÜ Müzecilik programı kurulduğu yıldan itibaren müfredatı, akademik kadrosu, etkinlikleri ve tezleri 2010’lu yıllara kadar gelişim göstermiştir. İlk on yıllık deneyim sürecinin ardından 2010’lu yılların sonuna kadar öğrenci ihtiyaçlarını bilen, anlayan, programdaki eksikliklere hâkim, “müzeci” olarak yetişmiş akademik kadronun dönemi, günümüze kadar programın en aktif dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemdeki müfredat, ders dışı faaliyetler ve tezler, bu kadronun kolektif çabalarıyla gerçekleşmiştir. Derste verilen teorik bilginin bir seminer programında tartışılması veya verilen bilgiyi öğrencilerle iş birliğinde gerçekleştirilen bir projeyle – tabiri caizse- taçlandırmak, müfredattaki uygulamanın çıktılarını sağlar niteliktedir. Dolayısıyla 2000’li yıllardan itibaren öğrencilerle yapılan projelerin ve seminer, konferans gibi etkinliklerin artmasında büyük bir pay akademik kadronundur. Bakanlıkla ve çeşitli özel müzelerle iş birlikleri yapılmış ve projeler hazırlanmıştır. Gerçekleşen etkinliklerin içeriği incelendiğinde dönemde ilk kez tartışılan konuların merkeze alındığı gözlenmiştir. Örneğin, “Kapsayıcı Müze Konferansı”yla Türkiye’de ilk kez “kapsayıcı müze” kavramı konuşulurken Bilgi Üniversitesi iş birliği ile ilk kez öğrenci konferansı gerçekleştirilmiştir (Nevra Ertürk ile Görüşme, 2024). Böylece öğrenciler yeni konulara dair kapsamlı çalışmalara katılmışlar ve bu tür faaliyetler yarattığı çevre içine girerek ileride öğrencilerin çalışabilecekleri alanlarda etkin isimlerle buluşmalarına ve kurumlarla doğrudan temas etmelerine imkân sağlamıştır. Öğretim kadrosunun da projeye dahil olmasıyla Müzebilimin ABC’si kitabıyla alanda her müzecinin kütüphanesinde ana kaynak olarak kullanacağı bir yayın çıkarılmıştır. Dolayısıyla YTÜ zamansal ilklerin ötesinde projelerle de öncü konumda olmuş bir eğitim programı sunmuştur. Fakat son yıllarda program öğelerinde –gerek akademik kadrosundaki daralma gerekse etkinlik ve yayınlarındaki görece azalma– yaşanan değişim programın alanda daha aktif olması gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışma Türkiye’de ilk kez müzecilik eğitime başlayan programın sunduğu lisansüstü eğitim ve neticesinde yazılan bilimsel araştırma tezleriyle Türkiye’deki müzebilimi alanında nasıl bir yerde konumlandığını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilere dayalı olarak yapılan tespitler ışığında

Türkiye’de uzunca bir süre tek örnek olarak öğretimi sürdüren YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programının özellikle müzecilik araştırmalarına ne şekilde yön verdiğine bakılmış, program bünyesinde tamamlanan ilk tezdən 2024 Mart ayında tamamlanan tezler dahil toplamda 130 tez çalışmasının ulusal düzeyde müzecilik alanında gerçekleştirilen tezlerin %60’ına karşılık geldiği görülmüştür. Diğer bir deyişle YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans programından üretilen tezler ulusal düzeyde alanda nicelik olarak ağırlık taşıdığı söylenebilir. Tezlerin yanı sıra tezlerden üretilen makale vb. bilimsel çalışmaların da alana hizmet ettiği düşünüldüğünde -ki araştırmamız kapsamında bu tür çalışmalar detaylı olarak incelenmemişse de- akademik düzlemde de YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nda üretilen yayınların da katkısı kabul edilmelidir.

Mezunların çalışma faaliyetleriyle ilgili olaraksa, programı tez çalışmalarını başarıyla tamamlayan mezunların başta İstanbul’da mukim müze ve kültür kurumları olmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı ya da diğer kamu kuruluşlarında istihdam edildikleri görülmektedir. Özellikle İstanbul Modern, Rahmi Koç Müzesi, Arter, Beşiktaş JK Müzesi ve İş Bankası Müzesi ve Resim Heykel Müzesi gibi Türkiye’nin önde gelen kültür kurumlarında YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans mezunlarının görev aldıkları bilinmektedir. Böylece sahada güncel olarak müzelerin geliştirilmesine mesailerıyla de katkı sunan nitelikli mezunlarıyla YTÜ Müzecilik programının tanınırlığı artmaktadır. Başka bir yandan halihazırda bu gibi kurumlarda çalışan müze personellerinin mesleki eğitim için YTÜ’yü tercih ettiği de gözlemlenmiştir. Ancak, günden güne yaygınlaşan tezsiz yüksek lisans programları da mevcut tezli yüksek lisans programlarına yapılan başvuruları etkilemektedir. 1994 yılında, Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne Prof. Dr. Tomur Atagök tarafından tezli yüksek lisans programının yanında iki ayrı sistemin daha öğrencinin tercihine sunulmasının programı daha başarılı bir noktaya getireceği görüşüyle sertifika ve tezsiz program için talepte bulunulmuştur (Müzecilik Programı Arşivi, 1994). Sonuçsuz kalan bu talebin ardından bu çalışmanın sonunda YTÜ için öğrenci çeşitliliğini artırmak, müzelerde istihdam eden personeli de programa dahil etmek adına tezsiz bir program açılması fikri tekrar tartışmaya sunulmuştur.

Günümüzde Türkiye’deki müzecilik programları incelendiğinde, karşılaşılan akademik öğretim kadrolarının ilerlemesinde müzeciliğin doçentlik alanı olarak tanımlanmamış olması da ülke genelinde yaşanan önemli bir sorun olduğu

gözlenmiştir. Müzecilik alanından doçentlik başvurusu yapılamadığı için lisans ya da yüksek lisans programlarında müzecilik programlarını tamamlamış ve akademik çalışmaları müzebilim kapsamında olan akademisyenler farklı alanlardan doçentlik kriterlerini karşılamak durumundadırlar. Dolayısıyla yüksek öğrenimini tamamlayan bir uzman müzecinin kendi alanından doçent olması mümkün değildir. Her ne kadar Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nın belirlediği anahtar kelimeler arasında son yıllarda “müze ve kültür varlıkları yönetimi” tanımı girmiş olsa da (Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı, 2024) mevcut sorunun tam olarak giderilemediği gözlenmektedir.

Sonuç olarak Türkiye'nin ilk müzecilik yüksek lisans programı olma unvanına sahip YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı, bünyesinde henüz bir Doktora programı olmamasına karşın 1989'dan bu yana alanda etkin bir üretkenlik içinde olma hedefini taşımakta ve üretkenliğini bu yönde şekillendirmektedir. Mesleki ehliyeteye sahip nitelikli öğretim kadrosuyla, yetiştirdiği mezunlarıyla yenilikçi çalışmalar geliştirmeye ve müzecilik alanına katkı sunmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- 09.09.1993 Tarihli Senato Toplantısı Kararı. (1993, 09 21). İstanbul.
- Alexander, E. M. (2008). *Museums in Motions An Introduction to The History and Functions of Museums*. Altamira Press.
- Amerikan Association of Museums. (2011). *The Museum Workforce in the United States*. Amerikan Association of Museums.
- Arnold, K., & Pearce, S. (2016). *The Collector's Voice, Volume 2: Early Voices*. Routledge.
- Artun, A. (2021). *Sanat Müzeleri Müze ve Modernlik I. İletişim Yayınları*.
- Atagök, T. (1995). *Çağdaş Müzecilik Uygulamaları için Müzecilik Eğitimi*. [Bidiri Sunumu]. II. Müzecilik Semineri, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul.
- Atagök, T. (1999). Türkiye'de Müzecilik. A. Ödekan içinde, *Cumhuriyetin Renkleri Biçimleri* (s. 212-221). Tarih Vakfı Yayınları.
- Atagök, T. (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. Yıldız Teknik üniversitesi Yayınları.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi. (t.y). *Yıldız Esas Evrak 41/160*. Başbakanlık Osmanlı Arşivi.
- Başkent Üniversitesi Bilgi Paketi. (t.y.). 06 2024 tarihinde Müzecilik Tezli Yüksek Lisans Programı. <http://truva.baskent.edu.tr/bilgipaketi/?dil=TR&menu=akademik&inner=katalog&birim=113> adresinden alındı
- Bayram, N. (2009). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Ezgi Kitabevi.
- Boylan, P. J. (2006). The Museum Profession. S. MacDonald içinde, *A Companion to Museum Studies*, 415-431.
- Cezar, M. (1971). *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi Bey*. Türkiye İş Bankası Kültür.
- Cossons, N. (2005). A New Professionalism. G. Kavanagh içinde, *Museum Provision and Professionalism* (s. 228-233). Routledge.
- Çeşme, M. (2008). XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Yükseköğrenim Kurumlarının Yapılandırılması (Yayın No. 241094) [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Daifuku, H. (1960). Museums and Research. UNESCO içinde, *The Organization of Museums: Practical Advice* (s. 70-71).
- Disiplinlerarası Müze Eğitimi Lisansüstü Programı Tanıtımı. (2024, 06 03). <https://egitim.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/347/2019/11/12.-DME-TANITIM.pdf> adresinden alındı

- Ecole du Louvre*. (t.y.). 05 2024 tarihinde Ecole du Louvre: <https://www.ecoledulouvre.fr/fr/lecole/notre-histoire> adresinden alındı
- Edson, G. (1995). *International Directory of Museum Training*. Routledge.
- Erbay, F. (2017). Türkiye'de Müzecilik Eğitiminin Üniversitelerde Kurumlaşması. *Millî Eğitim*, 105-122.
- (1961). *Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.
- Gençel, Ö. (2021). *Sanayi-i Nefise Mektebi (1882-1928)* (Yayın No. 659269) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Glaser, J. A. (1996). *Museums: A Place to Work: Planning Museum Careers*. Routledge.
- Gray, C., & McCall, V. (2013). Museums and the “New Museology”: Theory, Practice and Organisational Change. *Museum Management and Curatorship*, 19-35.
- Horian, G. (2011). Towards The Education We Really Need In Regional Museums. *Staff and Training In Regional Museums*. ICOM.
- Hudson, K. (1989). The flipside of professionalism. *Museums Journal* (88), 188-190.
- ICTOP. (2024, 5 Mayıs). *ICTOP Publications*. <http://ictop.org/resources/publications/>
- İstanbul Üniversitesi Bilgi Sistemi. (2024, 6 Haziran). *İstanbul Üniversitesi*. [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1527&birim=muze_yonetimi_tezli_yuksek_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)&yil=2023#](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/dersprogram/?id=1527&birim=muze_yonetimi_tezli_yuksek_lisans_programi_(orgun_ogretim)&yil=2023#)
- İstanbul Modern Kütüphane. (2024, 5 Haziran). *İstanbul Modern*. <https://library.istanbulmodern.org/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=778>
- Järvelin, K., & Vakkari, P. (1993). The evolution of library and Information Science 1965-1985: A Content Analysis of Journal Articles. *Information Processing and Management* (29), 129-144.
- T.C. Sayıştay Başkanlığı. (1998). *Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerin Faaliyetlerinin İncelenmesi*. T.C. Sayıştay Başkanlığı Yayınları.
- Kartaler Çınar, Y. (2009). Müzecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler Türkiye'de Müzecilik ve Mesleki Eğitim (Yayın No. 240212) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Katoğlu, M. (2009). Cumhuriyet Döneminde Yüksek Kültürün Kamu Hizmeti Olarak Kurumsallaşması. S. Ada, & A. H. İnce içinde, *Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kayaalp, A. (2023). 1923-1980 Arasında Türkiye'de Müzecilik: Tarihçe, Sorunlar, Tartışmalar. E. A. Aliçavuşoğlu & Köksal içinde, *Türkiye'de Sanatın Tarihi: Müze* (s. 65-175). Tellekt.
- Labrum, B., & McCarthy, C. (2005). Museum Studies and Museums: Bringing Together Theory and Practice. *Journal of Museums Aotearoa*, (13), 4-11.
- Latham, K. F., & Simmons, J. E. (2019, Nisan). Whither Museum Studies? *Journal of Education for Library and Information Science*, (60), 102-117.

- Leavitt, T. W., & O'Toole, D. A. (1985). Two Views on Museum Education. *Museum News*, (64), 26-31.
- Lorente, J. P. (2012). The Development of Museum Studies in Universities: From Technical Training to Critical Museology. *Museum Management and Curatorship*, (27), 237-252.
- Müzecilik Bölümü Dokuz Eylül Üniversitesi*. (2024, 4 Haziran). Müzecilik. <https://muzecilik.deu.edu.tr/ogretim-plani-2/>
- Müzecilik Lisans Programının Amacı ve Çıktıları*. (2024, 5 Haziran). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://sbe.yildiz.edu.tr/sayfa/Programlar-%3E-Tezli-Yuksek-Lisans-Programlari/Muzecilik-Tezli-Yuksek-Lisans-Programi/342>
- Müzecilik Tezli Yüksek Lisans Programı*. (2024, 3 Haziran). Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://sbe.yildiz.edu.tr/sayfa/Programlar-%3E-Tezli-Yuksek-Lisans-Programlari/Muzecilik-Tezli-Yuksek-Lisans-Programi/342>
- MacLeod, S. (2001). Making Museum Studies: Training, Education, Research and Practice. *Museum Management and Curatorship*, (19), 51-61.
- Mariner, D. A. (1972). Professionalizing The Museum Worker. *Museum News* (50), 14-20.
- Mensch, P. V. (1992). *Towards A Methodology of Museology* [Doctoral dissertation, University of Zagreb].
- Mille, R. D. (2011). *Museums without walls : The Museology of Georges Henri Rivière*. City University London.
- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği*. (2017, 07 31). T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23805&MevzuatTur=8&MevzuatTertip=5>
- Murphy, O. (2018). *Museum Studies as Critical Praxis: Developing an Active Approach to Teaching, Research and Practice*. Tate Papers. <https://www.tate.org.uk/research/tate-papers/29/museum-studies-critical-praxis>
- Museum Studies at Leicester*. (2024, 4 Haziran). Leicester University. <https://le.ac.uk/museum-studies>
- Museum Training: A Central Concern of ICOM for Forty Years. (2024, 8 Mayıs). UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000079454>
- Nirven, N. (1991). Halkla İlişkiler Kuramlarının Türkiye'deki Sanat Müzelerinde Uygulanabilirliği (Yayın No. 18696) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Okçuoğlu, T. (2023). Sanatla Tanışma. E. A. Aliçavuşoğlu içinde, *Türkiye'de Sanatın Tarihi: Müze* (s. 21-42). Tellekt.
- Parr, A. E. (1964). A Plurality of Professions. *Curator*, (7), 28-295.
- Ripley, S. D. (1969). *The Sacred Grove. Essays on Museums*. Smithsonian Institution Press.
- Ruge, A. (2008). Museum Professions – A European Frame of Reference. ICTOP.

- (2022). *Salary Research and Recommendations*. Museum Association.
- Salbacak, Z. (2011). Müze Eğitimi Alanında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin ve Bitirme Projelerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelemesi (Yayın No. 274145) [Yüksek Lisans Tezi, Y Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Salt Araştırma, Tomur Atagök Arşivi. (1998, 12 09).
- Shaw, W. M. (2020). *Osmanlı Müzeciliği: Müzeler, Arkeoloji ve Tarihin Görselleştirilmesi*. İletişim Yayınları.
- Simpson, A. (2005). University Museums Today. *Awareness and Action*. ICOM.
- Sinanlar Uslu, S., & Yılmaz, T. (2023). *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında 1911'den Günümüze Yıldız Teknik Üniversitesi İlerici Yenilikçi ve Öncü*. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Singleton, H. R. (1987). Museum Training: Status and Development. *Museum Staff Training* (s. 221-224). UNESCO.
- Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2024, 6 Haziran) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. <https://msgsu.edu.tr/wp-content/uploads/2022/03/Muzecilik-YL.pdf>
- Sungay, B., Ertürk, N., Çaktı, E., Erdik, M., & Podany, J. (2024, 2 Haziran). *Recent Efforts In Istanbul To Protect Museum Collection From Damage Due To Earthquakes*. Boğaziçi Üniversitesi. http://www.cendim.boun.edu.tr/docs/IIC_Congress_Paper.pdf adresinden alındı
- Teather, L. (1990). Professionalism and The Museum. M. L. Shapiro içinde, *The Museum A Reference Guide* (s. 299-329). Greenwood Press.
- Tezcan Akmeahmet, K. (Ed.). (2021). *Müzeler ve Müzecilik Üzerine Yazılar*. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Tezcan Akmeahmet, K. (1998). Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Ortaöğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi (Yayın No. 391217) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tezcan Akmeahmet, K. (2024, 06). (S. Özşarık, Röportaj Yapan)
- Tezcan Akmeahmet, K. (Ed.). (2009). *Türkiye'de Müzebilim Çalıştayı* [Bildiri Sunumu]. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- The Inclusive Museum Conference 2010*. (2024, 4 Mayıs). The Inclusive Museum. <https://2010.onmuseums.com>
- The Museum Workforce in the United States. (2017). *Museum*, (96), 6.
- The Palace of Lausus*. (2024, 1 Haziran). LacusCurtius. http://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/greece/hetairai/lausus.html#anchor5371
- Uralman, H. (Haz.). (2011). 29. *Müzeler Haftası Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı*. [Konferans Sunumu]. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Well, S. (2005). The Ongoing Pursuit of Professional Status. G. Kavanagh içinde, *Museum Provision and Professionalism* (s. 248-253). Routledge.
- Yücel, E. (2006). Müze. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (s. C.32, 240-243). Türkiye Diyanet Vakfı Yayıncılık.

Yenişehirlioğlu, F. (2009). Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Sanat Tarihi ve Müzecilik Bölümü. *Türkiye'de Müzebilim Çalıştayı* (s. 49-58). Yıldız Teknik Üniversitesi.



EKLER

Ek 1. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tez Listesi

Tez No	Yazar	Yıl	Tez Adı
1	Nur Nirven	1992	Halkla İlişkiler Kuramlarının Türkiye'deki Sanat Müzelerinde Uygulanabilirliği
2	Veysel Tolun	1992	Havacılık Müzesi ve Koleksiyonlarının Çağdaş Müzecilik Kapsamında Değerlendirilmesi ile Uçak Koleksiyonunun Kataloglanması
3	Ömer Ercan	1992	1940'dan Günümüze Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonuna Alınan Yapıtların ve Müze İle Mimar Sinan Üniversitesi'nde Açılan Sergilerin Türk Sanatı Açısından Değerlendirilmesi
4	Emine Şahin	1992	Müze Olarak Kullanılan Tarihi Binalarda Sergileme ve Depolama Koşullarının M.S.Ü. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Örneği Üzerinde İrdelenmesi
5	Erman Güven	1992	Eyüp Sultan Türbesindeki Eserlerin İncelenerek Sultan Reşad Türbesinde Sergilenmesi
6	Belkıs Buket Bayoğlu	1992	Topkapı Sarayı Müzesi Hazinesinde Bulunan Neceflerin Kataloğu
7	H. Haluk Çetinkaya	1992	İstanbul'da Orta Dönem Bizans Kiliselerinin Doğu Cepheleri
8	Nevin Çakmakoglu	1992	Sanat Galerilerinin Çağdaş Türk Resmi Üzerine Katkılarının Belirlenmesi
9	Gülseren Genç	1992	İstanbul Vakıf Müzeleri Sorunları ve Çözüm Önerileri
10	Vedat Güç	1992	Ören Yerlerinde Kazı Sonrası Bakım Onarım ve Sergileme Sorunlarının Karşılaştırmalı Örnekler Üzerinde İncelenmesi
11	Fahire Belen	1992	İlk ve Orta Öğretimde Arkeoloji Müzelerinde Eğitim Sorumluluklarının Belirlenmesi Çözüm Üzerine Bir Deneme
12	Fusun Kılıç	1992	Şehir Müzesinin Koleksiyon Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

13	Nurullah Aydın	1993	Tarihsel Yerleşim Alanlarının Korunması ve Müze Olarak Değerlendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri
14	Hatice Adanır (Sağlık)	1993	Dolmabahçe Saray-Müzesi'nde Sergileme ve Tanıtım Sorunlarının İrdelenmesi ve Çağdaş Müzecilik Bağlamında Çözüm Önerileri
15	Server Dayıoğlu	1993	Divan Edebiyatı Müzesi (Galata Mevlevihanesi) ve Çağdaş Müzecilik Bağlamında Değerlendirilmesi
16	Nurettin Gül	1993	Havacılık Müzesi Madalya, Nişan ve Bröve Kataloğu
17	Zehra Erkün	1994	Müze Sergilemesinde Görsel Kimlik ve Mekân-Yapıt-Grafik İlişkisi
18	Müjgan Harmankaya	1994	Müze Olarak Kullanılan Eski Binaların Korunmasında Yangın Sistemlerinin Aya İrini Örneğinde İrdelenmesi
19	Nuran Tezgel	1994	Deniz Müzesi Koleksiyonunun Genel Bağlamda Değerlendirilerek Deniz Konulu Yağlıboya Tabloların Belgelenmesi
20	Funda Z. Simer	1994	Müzelerde Tekstillerin Korunması
21	Emel Ballık	1995	İzmit Müzesi Etnografya Koleksiyonlarının Müzecilik Açısından Sınıflandırılması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Deneme
22	Lütfü Parlak	1995	Müze Mimarisinin Gelişimi ve Psikolojik Verilerin Etkisi
23	Hale Özkasım	1995	T.C Kültür Bakanlığı'na Bağlı Müzelerde Finansal Sorunlar ve Yeni Kaynak Önerileri
24	Erkan Özkan	1995	17.yy'dan Günümüze Türk Müziği Sazlarının Tarihsel Gelişimi Bağlamında Aynalı Kavak Kasrı'nın Türk Müzesi Olarak Düzenlenmesi
25	Meltem Güven	1995	Türkiye'deki Sanat Müzelerinde Sergileme Malzemesi ve Düzenin İrdelenmesi
26	Enver Kibiroğlu	1996	Askeri Müzeler Mevzuatı ve İşletmesinin Çağdaş Müzecilik Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi
27	İlksen Yumrukçağlar	1996	Dolmabahçe Sarayı'nın Saray Müze Olarak Yeniden Düzenlenmesi Konusunda Öneriler
28	Aysel Çötelioglu	1996	İstanbul Askeri Müze Resim Koleksiyonunun Değerlendirilmesi

29	Nazan Atasoy	1996	Müze Eğitimi ve Yazılı Gereçlerin İstanbul Arkeoloji Müzeleri Taş Eserler Bölümü Üzerinde Örneklenmesi
30	Arzu Yılmaz	1996	Müzelerde Çocuk Eğitiminin Müze Koleksiyonları Bağlamında Değerlendirilmesi ve Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi Örneğinde İrdelenmesi
31	Filiz Mısırlı	1996	Malta İstabl-ı Amire-i Hümayunu'nun Kültür Merkezi Olarak Değerlendirilmesi
32	Maden Can	1996	Sanat Bienallerinin Çağdaş Sanat Ortamına Katkısının Venedik Bienali Bağlamında İrdelenmesi
33	Leyla Çaldağ	1996	Yıldız Sarayı, Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsündeki Binaların Duvar ve Tavan Resimlerinin Belgelenmesi ve Resim-Mekan İlişkisinin Değerlendirilmesi
34	Meral Bayrıl	1996	Türkiye'de Üniversiteler Kapsamında İlk Fotoğraf Müzesinin Oluşturulması İçin Ön Araştırma
35	Fulya Adıyaman	1996	Tekirdağ Eski Vali Konağı Binasının Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi Olarak Kullanımı Gelişimi ve Önerileri
36	A. Yeşim Ünügör	1996	Müzelerin Hedef Kitlelerin Müzeye Yönlendirilmesinde Koleksiyonun Önemi ve Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi Örneği Üzerinde İncelenmesi
37	Aynur Artar	1996	Kocaeli İli Kozluk-Hacıhasan Mahallelerindeki Mevcut Tarihi Dokunun Açık Hava Müzesi Kapsamında Değerlendirilmesi
38	Şeniz Atik	1996	Müzelerin Tanıtımında Görsel-İşitsel Yöntemlerin Kullanımı ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde Gerçekleme
39	Amalia Skarlatou Levi	1997	Koleksiyon Politikasını Belirleyen Etkenlerin Sanat Müzeleri Bağlamında İrdelenmesi
40	Esra Akın	1997	Türkiye'de Bir Kadın Müzesi İçin Program Oluşturma
41	Nalan Dönmez	1997	Deniz Müzesi Koleksiyonlarından Madalya ve Nişanların Kataloglanması ve Sergilenmesi
42	Erkan Tokyürekli	1997	İstanbul Askeri Müzesi'nde Depolamanın Değerlendirilmesi ve Öneriler
43	Halenur Katipoğlu	1997	MSÜ İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Heykel Koleksiyonunun Değerlendirilmesi ve Öneriler (2 Cilt)

44	Kadriye Tezcan	1998	Kabataş Erkek Lisesi'nin Türkiye'de Ortaöğretim Bağlamında Okul-Müze Olarak Değerlendirilmesi
45	Ayşe Serda Kantarcıoğlu	1998	Organik Malzemeli Müze Eserlerinin (Kağıt, Ahşap, Dokuma, Deri) Mikrobiyoloji Kökenli Etkenlerle Bozulması ve Alınacak Önlemler
46	Şeyda Karaçizmeli	1998	Yöresel Kültürün Sunumunda Kent Ölçeğinde Sergileme: Şanlıurfa Örneği
47	Ayşegül Özkaraman	1999	Türkiye'de Müzayede Evlerinin Sanat Eserlerinin Değerlendirilmesi Yerin Belirlenmesi
48	Aytekin Kılavuz	1999	Rehberliğin Türk Müzeciliğindeki Yeri ve Milli Saraylarda Uygulaması
49	Esmâ Parmaksız	1999	İstanbul, Ankara, İzmir Resim Heykel Müzelerinde 1914 Kuşağı Eserlerinin Değerlendirilmesi
50	Semra Küçükoglu	2000	Özürlülerin Topluma Katılımında Müzelerin Rolü
51	Yeşim Anadol	2001	Kurulmakta Olan İstanbul Bilim Merkezi Eğitim Programlarının Çağdaş Müzecilik Bağlamında Planlanması
52	M. Ömer Orhun	2001	İstanbul, Beyoğlu, İstiklal Caddesi'nin Opera Aperta (Açık Yapıt) Açık Müze Olarak Değerlendirilmesi (İstiklal Caddesi Açık Müze)
53	Engin Yıldız	2001	Türkiye'de Müze Yapılarında Uygulanmış Tip Projelerin Koleksiyonlar ve Coğrafi Farklılıklar Açısından İncelenmesi
54	İsmail Doğanyılmaz	2001	Türkiye'deki Sanat Müzelerinin Gereksinimleri Bağlamında İstanbul Modern Sanat Müzesi İçin Bir Öneri
55	Nilüfer Yenigün	2002	Çağdaş Müzecilik Modeli Çerçevesinde Türkiye İçin Çocukluk Müzesi Önermesi
56	Zeynep Gülten	2002	Havacılık Müzesi Koleksiyonu Sergilemesinin Çağdaş Müzecilik Anlayışı İçinde Yeniden Düzenlenmesi
57	Nevra Ertürk	2002	Arkeolojik Mirasın Korunmasında Ören Yeri Müzelerinin Rolü
58	Geyvan Memillen	2002	Türkiye'de Kurulacak Bir Modern Sanat Müzesi İçin Cumhuriyet Sonrası Türk Dans Sanatı Bölümü Önerisi
59	Aysun Akdağ	2002	Tarihöncesi Dönem Açık Hava Müzesi Teşhirleri ve Kırklareli Aşağı Pınar Projesi'nde Uygulama Modeli

60	Seher Selin Tümöz	2002	Topkapı Sarayı Müzesi Giysi Koleksiyonunun Çağdaş Moda Tasarımında Kaynak Olarak Değerlendirilmesi
61	Ayten Denisenko	2002	İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları Müzesi'nin Oluşturulması İçin Öneri
62	Ali Güngör	2002	Balıkesir Kuvayi Milliye Müzesi Koleksiyonlarının Yeniden Değerlendirilmesi
63	Ceylan Aydın	2004	Beylerbeyi Sarayı Ziyaretçi Profili ve Saray Müzelerde Ziyaretçiyi Katılımcı Boyuta Taşıma Konusunda Bir Eylem Planı Önerisi
64	Nurten Ergün	2004	Müzelerde Tanıtım Uygulamalarının Beylerbeyi Saray Müzesi Örneğinde Değerlendirilmesi
65	Çiğdem Kilimci	2004	Müzelerde Sponsorluk
66	Necla Kınık	2005	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'nin Kuruluş Aşaması ve Müzecilik Açısından Fonksiyon Kazandırılması
67	Nalan Öрки Zaremba	2005	Müze-Toplum İletişimi: M.S.G.Ü. Resim ve Heykel Müzesinde Türk Resim Sanatı Üzerine Eğitim Programları Önerisi
68	Esra Beşiroğlu	2005	Yerellik Kavramı ve Müzeler
69	Mine Kiraz	2005	Kültürel Miras Bilinci Oluşturulmasında Arkeoloji Müzeleri İçin Yöntem Geliştirilmesi
70	Yeliz Kuşan Çetindağ	2005	Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde Milli Eğitim Müfredatı Doğrultusunda İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Eğitim Programı Hazırlama Projesi
71	Müyesser Nilüfer Kızık	2005	Yazma Eserlerin Müze ve Kütüphanelerde Korunma Yöntemleri
72	Mehmet F. Uğuryol	2005	Arkeolojik Taban Mozaiklerinin Restorasyonu, Konservasyonu ve Sergilenmesi
73	Esra Çankaya	2006	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzecilik Bağlamında Korunması
74	Deniz Aytokmak	2006	İstanbul Kent Müzesi İçin Yeni Yaklaşımlar
75	Taner Aksoy	2006	Adliye Sarayının İzmit Arkeoloji Müzesi Olarak Değerlendirilmesi
76	Emir Can Güzel	2006	Türkiye'de 1950-1960 Arasında Kültür Politikaları ve Müzelere Etkileri

77	Ayşegül Coşkun	2006	Bir Finans Kuruluşu Olan Akbank'ın Sanat Eserleri Koleksiyonunun Yeniden Değerlendirilmesi İçin Koleksiyon Yönetim Politikası Önerisi
78	Hanzade Uralman	2006	Bilgi Toplumunda Sanat Müzelerinin Rolü ve Türkiye'deki Sanat Müzeleri İçin Öneriler
79	Levent Çalıkoğlu	2006	İstanbul Modern'in Resim Koleksiyonunun Oluşturulmasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri
80	R. Neslihan Mollaoğlu	2007	Bilgi Ortamı Olarak Müzelerde Kütüphanelerin Rolü ve Türkiye'de Müze Kütüphaneleri
81	İrem Konukcu	2007	Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi
82	Metehan Tokgöz	2007	Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı Müzelerde İnsan Kaynakları Bölümünün Oluşturulması Önerisi (A.B.D Örneği)
83	Tuğba Erzincan	2007	Cumhuriyet'in Kuruluşundan 1950'ye Sergiler ve Müzeler İlişkisi
84	İlona Baytar	2007	Gösteren-Gösterilen-Gören Bağlamında Dolmabahçe Sarayı Sergileme Politikasının İrdelenmesi
85	Cihan Çolak	2008	Üniversite Eğitiminde Üniversite Müzeleri ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Sanat Müzesi Kurulması İçin Bir Ön Değerlendirme
86	İlksen Baysaling	2008	Fotoğrafın Müzede Kullanım Şekilleri ve Koleksiyon Nesnesi Olma Kriterleri
87	Ceyda Özçelik Tezel	2008	Ulus-Devlet Yapısına Sahip Olan Singapur'un, Ulusal Kimlik Oluşturmasına Müzelerin Katkısı
88	Mahir Polat	2008	Türkiye'deki Özel Müzelerde Küratöryel Etkinliğin İncelenmesi
89	Yeşim Kartaler Çınar	2009	Müzecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler Türkiye'de Müzecilik ve Mesleki Eğitim
90	Neslihan Albayrak	2009	Avrupa Kültür Başkentliği ve Sürdürülebilir Kültür Odaklı Yenileme Deneyimleri Kapsamında 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkentliği Değerlendirmesi
91	Gül Fatma Koz	2009	Osmanlı Mutfak Kültürünün Saray Müzelerde Sergilenmesi
92	İrem Ekener Sanıvar	2009	Müzelerde İzleyici Araştırmalarının Sergi Geliştirmedeki Rolü
93	Fulya Kardeş	2009	Kurum Müzelerinin Kurum Kimliğine Katkısı

94	Mehmet Ağaoğulları	2009	Sosyokültürel Hayata Yön Veren Teknolojik Gelişmeler Paralelinde 21. Yüzyıl Müzeciliği ve Türk Müzeciliği İçin Bir Değerlendirme
95	Şakir Afşin Altaylı	2009	Müzenin Kentsel Planlama ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü
96	Evrin Doğan	2009	Tüketim Toplumunda Müzelerde Yaşanan Değişimlerin Devlet Müzeleri ve Özel Müzeler Bağlamında Değerlendirilmesi
97	Vehbi Armağan Güney	2009	Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar Olarak Müzelerin Sürdürülebilirliği İçin Stratejik Yaklaşımlar
98	Yavuz Özdemir	2010	Galata Mevlevihanesi Müzesi Koleksiyonlarının Çağdaş Müzecilik Anlayışı İçinde Değerlendirilmesi
99	Hilda Lostar	2010	Dolmabahçe Saray Müzesinin Kurumsal Kimliğinin Vurgulanmasında Müziğin Rolü ve Etkileri
100	Seden Uz	2010	Kişisel Mekanların Müzeleştirilmesi: Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi Örneği'nin İrdelenmesi
101	Feyzullah Özcan	2010	Ulusal Müzeler: Müzelerin Yerel Yönetimlere Devri
102	Derya Yücel	2010	Dijital Sanat Pratiklerinin Müzeolojik Bağlamda Değerlendirilmesi
103	Simizar Aslan Özcan	2010	Milli Saraylar Daire Başkanlığı Kültür Politikaları Bağlamında Dolmabahçe Sarayı İletişim Uygulamalarının Değerlendirilmesi
104	Nurten Bulduk	2011	Evrensel Miras İçin Oluşturulan Evrensel Müze Tartışmaları
105	Burak Boyraz	2011	Müzelerde Sergileme Yöntemleri Bağlamında Teknoloji Kullanımı
106	Neslihan Varol Akçe	2011	Sanatçı Müzeleri: Müzeolojik Bağlamda Bir Değerlendirme ve Türkiye İçin Model Önerisi
107	Elif Koçak	2011	Müzelerde Marka Yönetimi
108	Zeynep Toy	2012	Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki Arkeolojik Koleksiyonların Müzelere Etkisi
109	Ece Irmak	2013	Müzelerin Araştırma İşlevi ve Müzelerde Araştırma Faaliyetleri Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme
110	Natali Nivart Koçyan	2013	Led Teknolojisi ve Müzelerde Kullanılabilirliği Üzerine Değerlendirme

111	Ayhan Albayrak	2014	Kent Müzelerinde Barış Kültürü: Adalar Müzesi Örneği
112	Saliha Nesli Gül	2014	Sanat Müzelerinde Etkileşimli Alanlar ve Sanat Nesnesi
113	Ferhat Koray Sağlam	2015	Çocuk ve Gençlik Müzelerinde Barış Eğitimi Programı
114	Nil Önder	2016	Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Bağlı Müzelerde Müze Uzmanı Olarak Çalışan Personelin Hizmet İçi Eğitim ile İlgili Tutum ve İhtiyaçlarının Belirlenmesi
115	Neyran Günüçer	2018	Sahne Yazım' Kavramının Müze Sergi Tasarımlarında İncelenmesi
116	Faysal İnan	2018	Dünyadaki Örnekleri Bağlamında Edebi Belleğin Korunması ve İstanbul'da Bulunan Edebiyat Konulu Müzelerin İncelenmesi
117	Sinem Gurbet Yiğit	2019	Bölgesel Kalkınma Destekleri Kapsamında Müze Odaklı Projelerin İncelenmesi
118	İlyas Gültaş	2019	Türkiye'de Müze Yarışma Projeleri Uygulamaları: Deniz Müzesi'nin Sergileme Bağlamında Değerlendirilmesi
119	Seray Begüm Kart	2019	Müzelerde Kültürlerarası Diyalog Yaklaşımı: İstanbul'daki Müzelere Dair Bir İnceleme
120	Aybike Sevüktekin	2019	Avrupa Kent Müzelerinde Göçmenlere Yönelik Kapsayıcılık Çalışmaları ile Ulusal Kültür Politikaları Arasındaki Etkileşimin İncelenmesi
121	Ayça Bayrak Uluğ	2020	Müze Sergilerinde Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları
122	Berivan Özge Aksu	2020	Müzelerde Hikâye Anlatımı Konusunda Alanyazındaki Çalışmaların İncelenmesi
123	Fatma Köse	2020	Türkiye'deki Oyuncak Müzelerinde Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi
124	Musa Ünsal	2021	Müzelerde İklim Denetiminde Esaslar ve Güncel Yaklaşımlar
125	Şerife Sinem Çelik	2023	Müze Metinlerinde Çokdillilik: Türkiye'den Üç Kent Müzesi İncelemesi
126	Didem Kıyıkçı	2023	Covid-19 Pandemi Döneminde Müzelerin Sosyal Medya Hesaplarının Yönetiminin İncelenmesi
127	Hande Çil Teymourı Naghadeh	2024	Müze İletişimi ve Özel Alan Çevirisi

128	Öykü Özer	2024	İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde Küratöryal Etkinliğin İncelenmesi (2004-2020)
129	Canan G�rɡen G�ltaş	2024	Müze Mevzuatı �er�evesinde Türkiye'de Müzeciliğin Yönetsel Açıdan İncelenmesi
130	Melisnas Uzun	2024	Müzelerde Yayıncılık Faaliyetleri: Pera Müzesi �rneği

Ek 2. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Yıllara Göre Mezun Dağılımı

Yıl	Mezun Sayısı
1992	12
1993	4
1994	4
1995	5
1996	13
1997	5
1998	3
1999	3
2000	1
2001	4
2002	8
2003	0
2004	3
2005	7
2006	7
2007	5
2008	4
2009	9
2010	6
2011	4
2012	1
2013	2
2014	2
2015	1
2016	1
2017	0
2018	2
2019	4
2020	3
2021	1
2022	0
2023	2
2024	4
Toplam	130

Ek 3. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tez Danışmanlarının Yürüttüğü Tez Sayısı

Unvan	Danışman	Tez Öğrenci Sayısı	Toplam
Doç.	Tomur Atagök	3	27
Doç. Dr.	Tomur Atagök	3	
Prof. Dr.	Tomur Atagök	21	
Öğr. Gör.	Sedat Göksu	16	16
Prof. Dr.	Özden Süslü	4	4
Prof.	Güner Yavuz	1	1
Doç. Dr.	Neslihan Sönmez	1	1
Dr.	Fethiye Erbay	1	6
Doç. Dr.	Fethiye Erbay	5	
Dr. Öğretim Üyesi	Ülkü Altınok	2	3
Doç. Dr.	Ülkü Altınok	1	
Prof. Dr.	Lütfi Özbilgin	2	2
Prof.	Özdemir Altan	1	1
Doç. Dr.	Nihal Uluengin	1	1
Prof. Dr.	Mehmet Bayhan	2	2
Dr.	Sümer Atasoy	2	2
Prof. Dr.	Kemal İskender	1	1
Doç. Dr.	Nuran Kara Pilehvarian	3	3
Dr. Öğretim Üyesi	Oya Abacı	1	1
Doç. Dr.	Hülya Tezcan	1	1
Doç. Dr.	Nur Urfalıoğlu	1	1
Öğr. Gör.	Burçak Madran	9	9
Öğr. Gör.	Nevin Barut	1	1
Öğr. Gör.	Zehra Erkün Oruçoğlu	6	6
Dr. Öğretim Üyesi	Hale Özkasım	9	9
Öğr. Gör.	Levent Çalikoğlu	2	2
Dr. Öğretim Üyesi	Kadriye Tezcan Akmeahmet	5	9
Doç. Dr.	Kadriye Tezcan Akmeahmet	3	
Prof. Dr.	Kadriye Tezcan Akmeahmet	1	
Prof. Dr.	Ruhi Ayangil	1	1
Prof. Dr.	İlker C. Bıçakçı	5	5
Doç. Dr.	Hülya Kılıç Sirel	1	1

Dr.	Emine Önel Kurt	1	1
Prof. Dr.	Sait Başaran	1	1
Doç. Dr.	Kerem Karaosmanoğlu	1	1
Doç. Dr.	Nevra Ertürk	1	2
Prof. Dr.	Nevra Ertürk	1	
Dr.	Mehmet Fevzi Uğuryol	1	1
Prof. Dr.	Seza Sinanlar Uslu	3	3



Ek 4. YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı Tezlerinde Kültür Kurumları Dağılımı

Kurum	Ana Kurum	Tali Kurum	Toplam Sayı
İstanbul Hava Müzesi	3	1	4
İzmir Hava Müzesi	0	1	1
MSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi	7	3	10
İstanbul Şehir Müzesi	2	1	3
Türk ve İslam Eserleri Müzesi	3	0	3
Sadberk Hanım Müzesi	2	2	4
İstanbul Türbeler Müzesi	1	0	1
Topkapı Sarayı Müzesi	4	4	8
İstanbul Halı Müzesi	0	1	1
İstanbul Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi	0	1	1
İstanbul Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi	0	1	1
İstanbul Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi	0	1	1
Smithsonian Enstitü	0	2	2
MOMA	0	4	4
J. Paul Getty Müzesi	0	1	1
Münih Şehir Müzesi	0	1	1
Münih Oyuncak Müzesi	0	1	1
Metropolitan Müzesi	1	6	7
İstanbul Arkeoloji Müzesi	6	1	7
Dolmabahçe Sarayı Müzesi	5	3	8
Divan Edebiyatı Müzesi	2	1	3
İstanbul Modern	6	1	7
San Diego Aerospace Museum	0	1	1
Tarih ve Teknoloji Ulusal Müzesi	0	1	1
Henry Ford Müzesi	0	1	1
Solomon R. Guggenheim Müzesi	0		0
Doğa Tarihi Ulusal Müzesi	0	1	1
Bilim ve Endüstri Müzesi	0	1	1
Santa Barbara Doğa Tarihi Müzesi	0	1	1
George Eastman House	0	1	1
Home of the Franklin D. Roosevelt	0	1	1
Aya İrini	1	0	1
Deniz Müzesi	5	0	5

Aynalı Kavak Kasrı	0	1	1
İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi	2	1	3
Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi	2	1	3
İstanbul Askeri Müzesi	4	1	5
Rahmi M. Koç Müzesi	3	1	4
Yıldız Sarayı Müzesi	2	1	3
Franken Açık Hava Müzesi	0	1	1
Rothenburg Açık Hava Müsesi	0	1	1
The British Museum	0	3	3
İskoçya Kraliyet Müzesi	0	1	1
Bilim Müzesi	0	1	1
Brooklyn Çocuk Müzesi	0	1	1
Çocukların Keşif müzesi	0	1	1
Kohl Çocuk Müzesi	0	1	1
Alanya Müzesi	0	1	1
Edirne Müzesi	0	1	1
Gaziantep Müzesi	0	1	1
Tate Modern	0	3	3
Frankfurt Modern Sanatlar Müzesi	0	1	1
Guggenheim Müzesi	0	4	4
Kiasma Helsinki Çağdaş Sanat Müzesi	0	1	1
Orsay Müzesi	0	2	2
Aviation Museum	0	1	1
Aviation Museum	0	1	1
Dutch National Aviation Museum - Aviodome	0	1	1
Fleet Air Arm Museum	0	1	1
Musee Royal de L'Armee	0	1	1
Museo Storica dell Aeronutica Militare (İtalya)	0	1	1
Museu Do Art	0	1	1
Museum of Flight	0	1	1
Norwegian Air Force Museum	0	1	1
Verkehrshaus der Schweiz	0	1	1
Blackwater Draw Müzesi	0	1	1
Dickson Höyükleri Müzesi	0	1	1
Eveche Müzesi	0	1	1
Gallo Roma Medeniyetleri Müzesi	0	1	1
Verulamium Müzesi	0	1	1

Corbridge Roma Dönemi Ören Yeri müzesi	0	1	1
Viladonga Hillfort Müzesi	0	1	1
Palatino Müzesi	0	1	1
Turritano Örenyeri Müzesi	0	1	1
Aquincum Müzesi	0	1	1
Akropolis Müzesi	0	2	2
Delphi Arkeoloji Müzesi	0	1	1
Side Müzesi	0	1	1
Milet Müzesi	0	1	1
Aphrodisas Müzesi	0	1	1
Pamukkale Arkeoloji Müzesi	0	1	1
Skansen Açık Hava Müzesi	0	1	1
Norveç Açık Hava Müzesi	0	1	1
Matrica Müzesi (Macarsitan)	0	1	1
Unteruhldingen Kazıklıyapı Açık Hava Müzesi(Almanya)	0	1	1
Eidhoven Tarih Öncesi Açık Havana Müzesi(Hollanda)	0	1	1
Oerlinghausen Arkeolojik Açık Hava Müzesi (Almanya)	0	1	1
Elit Moda Müzesi	0	1	1
Tekstil Müzesi	0	1	1
Tekstil Tarih Müzesi	0	1	1
Victoria and Albert Müzesi	1	5	6
Kostüm Müzesi	0	1	1
Tekstil Tarih Müzesi	0	1	1
Tekstil Tarih Müzesi	0	1	1
Hayatım Vakko Müzesi	0	1	1
Bath Kostüm Müzesi	0	1	1
Louvre Müzesi	0	4	4
Hermitage Müzesi	0	1	1
Kensington Müzesi	0	1	1
Beylerbeyi Sarayı	2	0	2
Hampton Court Sarayı	0	1	1
Versailles Sarayı	0	2	2
Schoenbrunn Sarayı	0	1	1
Sakıp Sabancı Müzesi	4	4	8
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi	0	1	1

Londra Kent Müzesi	0	2	2
Bursa Kent Müzesi	0	1	1
Akbank Sanat	1	0	1
Karikatür ve Mizah Müzesi	0	1	1
Basın Müzesi	0	1	1
Imperial War Museum	0	1	1
The Newark Museum	0	1	1
Mehmet Arsay Klasik Otomobil Müzesi	1	0	1
Hilmi Nakipoğlu Fotoğraf Müzesi	1	0	1
Oyuncak Müzesi	1	0	1
Doğançay Müzesi	2	0	2
Elgiz Müzesi	1	0	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ODTÜ Müzesi	0	1	1
Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Ve Tabiat Tarihi Müzesi	0	1	1
Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi & Herbaryum Araştırma Ve Uygulama Merkezi	0	1	1
Ege Üniversitesi Prof. Dr. Niyazi Lodos Böcek Entomoloji Müzesi	0	1	1
Anadolu Üniversitesi Zooloji Müzesi ve Herbaryum	0	1	1
Hacettepe Üniversitesi Sanat Müzesi	0	1	1
Anadolu Üniversitesi Eğitim Karikatürleri Müzesi	0	1	1
Anadolu Üniversitesi Çağdas Sanatlar Müzesi	0	1	1
Trakya Üniversitesi Sultan II. Bayezid Külliyesi Çağdas Resim Ve Heykel Müzesi	0	1	1
California Fotoğraf Müzesi	0	1	1
Kanada Çağdas Fotoğraf Müzesi	0	1	1
Finlandiya Fotoğraf Müzesi	0	1	1
Houston Güzel Sanatlar Müzesi	0	1	1
New York Modern Sanatlar Müzesi	0	4	4
Culinary Archives&Museum	1	0	1
Museo dell'Olivo	1	0	1
Gaziantep Emine Göğüş Mutfak Müzesi	1	0	1
Virginia Tarih Müzesi	0	1	1

Minnesota Tarih Müzesi	0	1	1
Londra Doğa Tarihi Müzesi	0	1	1
Londra Müzesi	0	1	1
Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Müzesi	1	0	1
Fier-Monde Ekomüzesi	0	1	1
Le Creusot-Montceau-les-Mines Ekomüzesi	0	1	1
Bursa Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi	1	0	1
Burgaz Ada Sait Faik Abasıyanık Evi	1	0	1
Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi	1	0	1
Ayşe ve Ercüment Kalmık Vakfı Ercüment Kalmık Müzesi	1	0	1
Feyhaman Duran Kültür ve Sanat Evi	1	0	1
Balıkesir Belediyesi Devrim Erbil Çağdaş Sanat Müzesi	1	0	1
T.C. Ender Güzey Müzesi	1	0	1
Mustafa Ayaz Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi	1	0	1
Deutsches Museum	1	0	1
The National Museum of Denmark	1	0	1
The Canadian Museum of Nature	1	0	1
Swedish Museum of Natural History	1	0	1
Anadolu Medeniyetleri Müzesi	0	1	1
Zeugma Müzesi	0	1	1
Yeşilçam Müzesi	0	1	1
Brooklyn Müzesi	0	1	1
Museum Of Modern Literature-Marbach-Almanya	0	1	1
Ashmoleum Müzesi	0	1	1
National Portrait Gallery	0	1	1
Casa Del Suono	0	1	1
Neue Gallerie	0	1	1
Adalar Müzesi	1	0	1
Schöneberg Gençlik Müzesi	0	1	1
Barış ve İnsan Hakları Çocuk Müzesi	0	1	1
KidsBridge Hoşgörü Müzesi	0	1	1
Pambata Müzesi	0	1	1
Hollanda Ulusal Denizcilik	0	1	1
Adam Mickiewicz Edebiyat Müzesi	0	1	1
Amerikan Yazarlar Müzesi	0	1	1

Başkent Modern Japon Edebiyatı Müzesi	0	1	1
Devlet Edebiyat Müzesi	0	1	1
Dublin Yazarlar Müzesi	0	1	1
Maironis Litvanya Edebiyatı Müzesi	0	1	1
Modern Edebiyat Müzesi	0	1	1
Nizami Gencevi Adına Milli Edebiyat Müzesi	0	1	1
Petőfi Edebiyat Müzesi	0	1	1
Ulusal Modern Çin Edebiyatı Müzesi	0	1	1
Balzac Evi	0	1	1
Dante Müze Evi	0	1	1
Dostoyevski Edebi Anı Müzesi	0	1	1
Keats Müze Evi	0	1	1
Mark Twain Çocukluk Evi ve Müzesi	0	1	1
Arşiv ve Edebiyat Müzesi	0	1	1
Himeji Edebiyat Müzesi	0	1	1
Nikos Kazancakis Müzesi	0	1	1
Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi	0	1	1
Ulusal Steinbeck Merkezi	0	1	1
Hiroşima Barış Anıt Müzesi	0	1	1
Büyük Mısır Müzesi	0	1	1
Afrika Kökenli Amerikalıların Tarihi ve Kültürü Ulusal Müzesi	0	1	1
Guggenheim Müzesi		4	4
Troya Müzesi	0	1	1
Denizcilik Müzesi	0	1	1
500 Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi	0	1	1
Çatalca Mübadele Müzesi	0	1	1
San Francisco Modern Sanat Müzesi	0	1	1
Sistine Şapeli			
Milano Modern Sanat Galerisi	0	1	1
Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi	1	0	1
Ayvalık Küçükköy Kent Müzesi	1	0	1
Müze-i Hümayûn	0	1	1
Balıkesir Kuvayı Milliye	1	0	1
Pera Müzesi	4	1	5
Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Müzesi	1	0	1

Ek 5. Görüşme Protokolü

Sayın,

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı'nda yürütülen "Türkiye'de Müzecilik Eğitiminin Yıldız Teknik Üniversitesi Özelinde İncelenmesi" başlıklı tez kapsamında gerçekleştirdiğim araştırmaya davetimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Tezin amacı Türkiye'de kurulan ve uzunca bir süre tek örnek olarak öğretimi sürdüren Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans programının tez çalışmaları özelinde alana nasıl katkı sağladığı ve müzecilik araştırmalarına ne şekilde yön verdiğinin incelenmesidir. Bu amaca yönelik olarak müze uzmanlarının Türkiye'deki müzecilik eğitime dair bilgi, görüş ve önerilerini almaktaayım. Görüşmede konu ile ilgili Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans programına ve Türkiye'deki müzecilik uzmanları hakkındaki düşüncelerinizi almak için size birtakım sorular sormak istiyorum. Görüşmeye dair açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

- Araştırmaya katılım gönüllüdür. Her soruyu yanıtlamak zorunda değilsiniz.
- Verdiğiniz bilgilerin gizliliği muhafaza edilecektir.
- Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler tezimde, akademik yayınlarda ve sunumlarda kullanılacak; bunların dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacaktır.
- Görüşme sizin isteğinize göre yüz yüze, çevrimiçi ya da e-posta yoluyla olabilir. Yüz yüze ya da çevrimiçi görüşmelerde bazı notlar alacağım. Ayrıca sizin için de uygun ise açıklamalarınızı kaçırmamak adına görüşmemizi kaydetmek istiyorum. Kabul etmek istemiyorsanız reddedebilirsiniz.
- Yüz yüze ve çevrimiçi görüşme yaklaşık bir saat sürecektir.
- Görüşme öncesinde soruları size e-posta yoluyla ileteceğim.
- Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa sorabilirsiniz.

Görüşme sorularını aşağıda bulabilirsiniz. Görüşme sorularına verdiğiniz tüm yanıtlar araştırmam için çok değerli olup önerdiğiniz herhangi bir ek bilgi veya kaynak (çalışma sayfaları, broşürler, tanıtım materyalleri, online kaynaklar, ara rapor, değerlendirme raporu, vb. görsel ve yazılı materyaller) mevcutsa benimle paylaşabilirseniz çalışmam için çok faydalı olacaktır. Bu araştırmaya gösterdiğiniz ilgi, ayırdığınız zaman ve desteğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Sena ÖZŞARİK

Ek 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Program Yürütücüsü

1. YTÜ Müzecilik yüksek lisans programına başlamaya nasıl karar verdiniz?
2. Programa başvurduğunuzda hangi kriterler doğrultusunda değerlendirildiniz? Yürütücülük yaptığınız dönemde öğrenci başvuru değerlendirmeleriyle arasındaki değişkenler nelerdi?
3. Öğrenci olduğunuz dönem ile yürütücülük yaptığınız dönemi arasında bir karşılaştırma yapacak olsanız nelerden bahsedebilirsiniz?
4. Öğrenciliğinizde ve programda eğitim verdiğiniz dönemde müfredatın güçlü ve zayıf yönlerini nasıl tanımlarsınız?
5. Yürütücülüğünüz süresince dönemin ihtiyacına göre belirlediğiniz, özellikle misyon edindiğiniz konu nedir?
6. Görev yaptığınız dönemde YTÜ Müzecilik YL Programı bünyesinde yürütülen tez çalışmalarında ağırlık kazanan konuların program hedefleriyle doğrudan ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?
7. Yıllar içinde tez konularının belirlenmesi süreçlerine öğrencilerin yaklaşımlarında farklılıklar gözlediniz mi? Varsa saptadığınız eğilimler nelerdir?

Program Mezunu

1. YTÜ Müzecilik yüksek lisans programını seçmenizin nedenleri nelerdi?
2. Programa başvurduğunuzda hangi kriterler doğrultusunda değerlendirildiniz? Yürütücülük yaptığınız dönemde öğrenci başvuru değerlendirmeleriyle arasındaki değişkenler nelerdi?
3. Öğrenci olduğunuz dönem ile yürütücülük yaptığınız dönemi arasında bir karşılaştırma yapacak olsanız nelerden bahsedebilirsiniz?
4. Öğrenciliğinizde ve programda eğitim verdiğiniz dönemde müfredatın güçlü ve zayıf yönlerini nasıl tanımlarsınız?
5. Yürütücülüğünüz süresince dönemin ihtiyacına göre belirlediğiniz, özellikle misyon edindiğiniz konu nedir?
6. Görev yaptığınız dönemde YTÜ Müzecilik YL Programı bünyesinde yürütülen tez çalışmalarında ağırlık kazanan konuların program hedefleriyle doğrudan ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz?
7. Yıllar içinde tez konularının belirlenmesi süreçlerine öğrencilerin yaklaşımlarında farklılıklar gözlediniz mi? Varsa saptadığınız eğilimler nelerdir?

Müzecilik Alan Profesyoneli

1. Çalıştığınız alanda doğrudan müzecilik alanında öğrenim görmüş personelin daha çok tercih edildiğini düşünüyor musunuz?
2. Yönetici olduğunuz kurumda müzecilik formasyonuna sahip kişilere ne ölçüde yer verebiliyorsunuz?
3. Ülkemizde müzecilik alanındaki çalışmalara baktığınızda YTÜ Müzecilik YL mezunlarının profesyonel alanda etkili olduklarını düşünüyorsanız, bu konuda neler söyleyebilirsiniz?
4. YTÜ Müzecilik YL mezunlarında aldıkları öğrenime dayalı olarak geliştirdiklerini gözlemlediğiniz ortak beceriler vs. var mı? Varsa nelerdir?
5. Müzecilik alanında öğrenim görmüşseniz, bu eğitimin size katkısını nasıl değerlendirirsiniz?
6. Müzecilik alanında yöneticilik yapan alanın profesyonellerinden biri olarak yetişmiş müzecilerde gördüğünüz, geliştirilmesi gereken konu/disiplin/nitelikler nelerdir?